

62012

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Levent KURGUN

DENİZLİ İLİ YERLEŞİM YERLERİ ADLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof.Dr. Ziyat AKKOYUNLU

DENİZLİ-1997

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****Levent KURGUN****Danışman : Prof.Dr.Ziyat AKKOYUNLU**

1997-Sayfa 110

Jüri :

Türk yer adları, Türk Kültürü'nün bir parçası olarak geçmişten günümüze birçok değeri muhafaza etmektedir. Bu düşünceden hareketle, Denizli'nin yerleşim yerleri adlarını ele almayı, yüksek lisans tezi konusu olarak seçmiş bulunuyoruz.

Devlet İstatistik Enstitüsü 1990 Genel Nüfus Sayımı Denizli Fasikülü'nden çıkarılan dört yüz yetmiş üç yerleşim yeri adının tanıtımı, tezimizin içeriğini oluşturmaktadır. Bu sayı, il merkezinin, ilçe ve bucak merkezlerinin, beldelerin ve köylerin adlarından müteşekkildir. Denizli il merkezinin dışında ilde on sekiz ilçe merkezi ve dört bucak merkezi vardır. Geriye kalan dört yüz elli birim ise, belde ve köy statüsündedir.

Tezin başında, ad bilim ile ilgili daha önce Avrupa'da ve Türkiye 'de yapılan araştırmalar, tarih sırasına göre verilmeye çalışarak, Denizli ili için böyle bir inceleme yapmanın gerekliliği üzerinde duruldu. Daha sonra, tespit edilen dört yüz yetmiş üç yerleşim yerinin, eski ve yeni adları, eski adlarının yazılı ve sözlü kaynaklardaki yeri, nereden gelmiş olabilecekleri, yeni adlarının hangi sebeplerden verildiği ve bu adlar üzerindeki düşünceler bakımından, Denizli merkez ilçeden başlayarak, alfabetik sıra ile tanıtılmaya çalışıldı. Bu aşamada, incelenen yer adı sayısı, eski adlar da göz önünde bulundurulduğu için, altı yüz otuz sekize ulaşmıştır.

İkinci bölümde ise, elli iki yerleşim yerinin adları hakkındaki rivayetler, yazılı kaynaklardan, yazıldığı gibi; sözlü kaynaklardan ise, söylendiği gibi kaydedildi.

Neticede yerleşim yerlerinin adlarının, çeşitli özellikleri göz önünde bulundurularak, tasnifi yapıldı; Türk yer adlarında tabiat ile Türk insanı ilişkisi ve Türk yer adları ile Türk Kültürü arasındaki bağın ne derecede kuvvetli olduğu ortaya çıkarıldı.

ABSTRACT

Master Thesis

THE NAMES OF DENIZLI'S PLACES

Levent KURGUN

Supervisor : Prof.Dr. Ziyat AKKOYUNLU

Jury :

Turkish place names maintain a great value as a part of a Turkish Culture from the ancient to that moment. From this point of view we chose the names of Denizli's places as a topic of our master thesis.

Four hundred and seventy three names that is taken from Devlet İstatistik Enstitüsü Denizli Fasikülü after 1990 General Population Census, constitutes the content of our thesis. This four hundred and seventy three names are consist of the city center, the towns, the country seats and the villages of it. Apart from the city center there are eighteen towns and four country seats, all the other four hundred and fifty units are all in the statute of village.

In the beginning of the thesis we tried to introduce you about the researches that are made in Europe and in Türkiye which were about the toponymie and all these informations are given in a historical order. On the other hand the necessity of this kind of study for Denizli is mentioned. After all these four hundred and seventy three places, their ancient and new names, the place of these ancient names in the written and the oral sources of information, their occurrence and the reasons of these new names; all these are introduced from the point of the thoughts about these names beginning with the city center and following the alphabetical order. At this level if we take the ancient names into consideration the number of the names increased to six hundred and thirty eight.

Also in the second part, the rumors about fifty two place names are again considered in an alphabetical order. In this part the examined rumors taken from the written and the oral sources are registered word for word.

ÖNSÖZ

Toponomi, kısa tarifi ile yer adları bilimine verilen addır. Halk kültürü ile tabiat arasındaki ilişki bakımından toponomi, halkbilimin bir dalı olarak da kabul edilir.

Denizli yöresi, halkbilim açısından henüz yeterince incelenmemiştir. Yapılan çalışmalar ise genelde Denizli'yi halk edebiyatı bakımından ele almış, yer adları konusuna fazlaca değinilmemiştir. Denizli ili yer adlarını müstakil bir konu olarak ele almamızın sebebi, bu yöndeki eksikliği gidermeye çalışmaktır.

Denizli ili sınırları içindeki tüm yer adlarını incelemenin süre ve içerik bakımından bazı güçlükleri hâiz olacağını düşünerek, tez çalışmamızın konusunu "Denizli İli Yerleşim Yerleri Adları" olarak belirledik. Bunun için, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü'nün hazırlamış olduğu 1990 yılı genel nüfus sayımının Denizli fasikülünde mevcut 473 yerleşim yerinin adını esas aldık.

Üç ana bölüme ayırdığımız tezimizin ilk bölümünde, bu 473 yerleşim yerini, ki en küçük birim köydür, eski ve yeni adları, varsa bu adlar ile ilgili belgeler, yazılı kaynaklarda bulunabilen belgeler ve düşünceler çerçevesi içinde tanıtmaya çalıştık. Bunun için Denizli İl Halk Kütüphanesi ve Ege Üniversitesi Kütüphanesi ile Denizli Atatürk ve Etnografya Müzesi'ndeki kaynakları inceledik, Denizli ile ilgili daha önce yazılmış olan kitaplara ulaşmaya çalıştık. Bu aşamadan sonra yazılı kaynaklarda tespit edilen yerleşim yerlerine giderek sözlü kaynaklardan yer adının menşesini bulmayı amaçladık. 473 yerleşim yerinin tamamına gidilemedi ise de, çeşitli yollardan, gidilemeyen yerlerin adlarını incelemeye muvaffak olduk. İlk bölüm, Denizli merkez ilçe başta ve Tavas ilçesi sonda olacak şekilde on dokuz başlık halinde düzenlendi. Daha sonra, her ilçeye bağlı yerleşim yerleri alfabetik listeye göre sıralandı. Bu sıra hazırlanırken yine 1990 yılı genel nüfus sayımı Denizli fasikülündeki bilgilerden yararlandı.

İkinci bölümde, tespit ettiğimiz, bazı yerleşim yerlerinin eski ve yeni adları etrafında oluşan rivâyetler, gerçeklik veya gerçeğe uygunluk endişesi taşımadan, yazılı kaynaklar taranarak ve canlı kaynakların bilgileri doğrultusunda anlatıldı ki, çalışmamızın halkbilimi ilgilendiren yanı budur.

Üçüncü bölümde ise yerleşim yerlerinin bugünkü adları, özelliklerine göre tasnif edildi ve bu tasnif ışığında çeşitli değerlendirmeler yapılarak neticeye ulaşıldı.

Kaynak sıkıntısı sebebiyle, ileri derecede bir inceleme yapamadığımızın bilincindeyiz. Ancak bu çalışma, çok önemli olduğunu düşündüğümüz Anadolu'nun Yerleşim Tarihi ve Türk Kültür Tarihi'ne bir nebze de katkıda bulunursa, kendimizi bahtiyar sayacağız.

Hazırladığımız bu çalışmada bize yol gösteren ve karşılaştığımız güçlüklerde yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Ziyat Akkoyunlu'ya, hocam Doç. Dr. H. Ömer Karpuz'a ve Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki arkadaşlarıma; ayrıca rivâyetler konusunda değerli görüşlerini aldığımız folklor araştırmacısı Suat Akçaöz'e ve Ş. Tekin Kaptan'a şükranlarımı sunmaktan mutluluk duyuyorum.

05-01-1997

Levent Kurgun

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR DİZİNİ.....	VIII
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	IX
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM: DENİZLİ İLİ YERLEŞİM YERLERİ ADLARI.....	7
1. 1. Denizli merkez ilçe.....	7
1. 2. Acıpayam ilçe merkezi.....	19
1.2.1. Kelekçi bucak merkezi.....	26
1. 3. Akköy ilçe merkezi.....	28
1. 4. Babadağ ilçe merkezi.....	30
1. 5. Baklan ilçe merkezi.....	32
1. 6. Bekilli ilçe merkezi.....	34
1. 7. Beyağaç ilçe merkezi.....	37
1. 8. Bozkurt ilçe merkezi.....	38
1. 9. Buldan ilçe merkezi.....	40
1.10.Çal ilçe merkezi.....	45
1.11.Çameli ilçe merkezi.....	50
1.12.Çardak ilçe merkezi.....	53
1.13.Çivril ilçe merkezi.....	55
1.13.1.Gümüşsu bucak merkezi.....	61
1.13.2.Işıklı bucak merkezi.....	62
1.14.Güney ilçe merkezi.....	64
1.15.Honaz ilçe merkezi.....	67
1.16.Kale ilçe merkezi.....	70
1.17.Sarayköy ilçe merkezi.....	73

1.18.Serinhisar ilçe merkezi.....	76
1.19.Tavas ilçe merkezi.....	78
1.19.1.Kızılcabölük bucak merkezi.....	83
İKİNCİ BÖLÜM: RİVÂYETLER.....	84
2. 1.Alaattin.....	84
2. 2.Aliveren.....	84
2. 3.Avdan.....	84
2. 4.Ayaz.....	84
2. 5.Aydoğdu.....	84
2. 6.Babadağ ilçe merkezi.....	85
2. 7.Belevi.....	85
2. 8.Benlik.....	85
2. 9.Beylerli.....	86
2.10.Caber.....	86
2.11.Cindere.....	86
2.12.Cumalı.....	86
2.13.Çağrgan.....	86
2.14.Çal ilçe merkezi.....	87
2.15.Çıtak.....	87
2.16.Çivril ilçe merkezi.....	87
2.17.Denizli merkez ilçe.....	88
2.18.Emirhisar.....	88
2.19.Eziler.....	89
2.20.Gürpınar.....	89
2.21.Hançalar.....	89
2.22.Haylamaz.....	89
2.23.Hayriye.....	89
2.24.Hırka.....	90
2.25.Horasanlı.....	90
2.26.İmrallı.....	90

	Sayfa No
2.27. Irgılı.....	90
2.28. Kale ilçe merkezi.....	90
2.29. Karahacılı.....	90
2.30. Kiralan.....	91
2.31. Kıranyer.....	91
2.32. Kızıcabölük.....	91
2.33. Kocayaka.....	91
2.34. Koparan.....	91
2.35. Kozlar.....	92
2.36. Köke.....	92
2.37. Kutlubey.....	92
2.38. Medet.....	92
2.39. Ovayurt.....	92
2.40. Özdemirci.....	93
2.41. Pınarlık.....	93
2.42. Pınaryazı.....	93
2.43. Reşadiye.....	93
2.44. Sarıbeyli.....	94
2.45. Solmaz.....	94
2.46. Süngüllü.....	94
2.47. Tavas ilçe merkezi.....	94
2.48. Yamanlar.....	95
2.49. Yatağan.....	95
2.50. Yeşiloba.....	95
2.51. Yokuşbaşı.....	96
2.52. Yüreğil.....	96
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: DEĞERLENDİRME.....	97
SONUÇ.....	102
KAYNAKLAR.....	104
EK: DENİZLİ İL HARİTASI.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	110

KISALTMALAR DİZİNİ

age.	: adı geçen eser
Ank.	: Ankara
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi
bkz.	: bakınız
c.	: cilt
çev.	: çeviren
DİE.	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DIY.	: Denizli İl Yıllığı
Ed. Fak.	: Edebiyat Fakültesi
GİAİ.	: Güney İlçe Araştırma ve İncelemesi
GNSDF.	: Genel Nüfus Sayımı Denizli Fasikülü
İst.	: İstanbul
İst. Üni.	: İstanbul Üniversitesi
km.	: kilometre
MEB.	: Millî Eğitim Bakanlığı
MFAD.	: Millî Folklor Araştırmaları Dairesi
s.	: sayfa
sa.	: sayı
TDAY.	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDKY.	: Türk Dil Kurumu Yayınları
TTK.	: Türk Tarih Kurumu
y.	: yıl

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Yerleşim yerleri sayısının ilçelere göre dağılımı.....	97
Çizelge 3.2. Yer adının türü.....	98
Çizelge 3.3. Çevre ile ilgili yer adları.....	98
Çizelge 3.4. Kişi ile ilgili yer adları.....	99
Çizelge 3.5. Adı değiştirilen yerleşim yerlerinin ilçelere göre dağılımı....	101

GİRİŞ

Adbilim manâsına gelen "Onomastik" in bir dalı olarak kabul edilen toponomi çalışmalarının konusunu, şehir, kasaba, köy gibi meskun yerlerin; dağ, tepe, dere, ova gibi coğrafi yerlerin adları oluşturur. Toponominin dağ, tepe, ova, bayır gibi coğrafi adları inceleyen koluna "Oronomi", su ile ilgili yer adlarını inceleyen koluna ise "Hidronomi" adı verilmektedir.

Avrupa'da toponomi çalışmaları 1920'li yıllarda başlamıştır. Fransa'da Houzé, Quicherat, Cocheris, Longnon, d'Arbois de Jubainville, Dauzat gibi toponomistler yetişmiştir. 1932'den itibaren "Revue des Etudes Anciennes" dergisinde toponomi haber ve yazılarına yer verilmiştir. 1938'de Pariste Uluslararası I. Toponomi ve Antroponomi Kongresi toplanmıştır. Bu kongre sonunda Fransa'da Toponomi ve Antroponomi Komisyonu da kurulmuştur. Sonraki yıllarda Paris'te (1947) ve başka yerlerde (Bruxelles, 1949; Uppsala, 1952) bu kongrelere devam edilmiştir.

Fransa'ya paralel olarak toponomi çalışmaları Belçika'da da gelişmiştir. Belçikalı toponomistler, Fransa'daki yer adları üzerinde de çalışmışlardır. Belçikalı toponomistler arasında Vincent, Carnoy, Vannérus, Van de Wijer sayılabilir. 1926'da Belçika'da bir Toponomi ve Diyalektoloji Komisyonu kurulmuştur.

İsviçre'de bu alanda Jaccard, Ernest Murret, Aebischer ve Hubschmied gibi âlimler çalışmıştır.

İspanya, İtalya ve Portekiz'de toponomi çalışmalarına büyük önem verilmiştir. İspanya'da Griera ve Montoliu; İtalya'da Battisti, Bertoldi, Olivieri; Portekiz'de ise Leite de Vascolennos, toponomist olarak ün yapmıştır.

Almanya'da da yer adları üzerinde ciddi araştırmalar yapılmıştır. P. Skok ve Kaspers gibi bilginlerin çalışmalarından sonra H. Gröhler, Gamillscheg ve Schnetz, bu alanda önemli yayınlar yapmışlardır. Schnetz 1925 yılında "Zeitschrift für Ortsnamen Forschungen" adlı bir toponomi dergisi çıkarmış, bu dergi 1938'de "Zeitschrift für Namen Forshhungen" adını almış, böylelikle programını bütün özel adları kapsayacak şekilde genişletmiştir.

Slav ülkelerinde de toponomi çalışmalarının eski bir geçmişi vardır. Franz Miklosich, Slav yer adlarını yapı ve anlam bakımlarından ele almıştır. Daha sonra, Çekoslovakya(şimdiki Çek Cumhuriyeti ve Slovakya), Polonya, Rusya, Yugoslavya ve

Bulgaristan'da bu alanda birçok yayınlar çıkmış, dergilerde toponomi yazılarına geniş yer ayrılmıştır. Çekoslovakya'da Antonin Profous, Çek yer adlarını büyük bir eserde toplamıştır. Onun toplamış olduğu adlara dayanan Vladimir Smilauer, Çekoslovakya'nın yerleşme tarihini yazmıştır. Smilauer, aynı zamanda bütün Slav yer adları üzerinde de durmuştur. Rus dilinin etimoloji sözlüğünü yazmış olan Max Vasmer, Rus yer adları üzerinde durduğu gibi, Balkan topraklarındaki Slav yer adlarını da ele almış, Slav dilleri bakımından büyük önem taşıyan Yunanistan'daki Slavca adları gözden geçirmiştir. Slav ülkelerindeki bu çalışmalara Fin ve Macar Slavistleri de katılmıştır. Fin Slavistleri J. J. Mikkola ve Martti Rasanen'in bu alandaki yayınları, Rus topraklarındaki Türk yer adlarını da ele almıştır.

Fin bilginleri gibi, Macar Slavist ve Türkologları da yer adlarına sık sık değinmişlerdir. Yer adları konusunda ün yapmış âlimler arasında J. Melich, J. Németh, I. Kniezsa ve L. Ràsonyi adları sayılabilir. Macar dil bilgini Z. Gombocz ile birlikte Macar dilinin büyük etimoloji sözlüğünü yayımlamış olan Melich, dil çalışmalarında yer adlarına büyük bir değer vermiştir¹.

Türkiye'de yapılan toponomi çalışmalarına gelince: Türkiye'de bu çalışmaların başlangıcını, Fuad Köprülü'nün, Türkiyat Mecmuası'nda (1925) çıkan "Oğuz Etnolojisine Dâir Tarihî Notlar" adlı yazısına götürebiliriz. Fuad Köprülü bu yazısında, "Oğuzlar'ın muhâceret yollarıyla iskân sahalarındaki bilumûm coğrafi isimler ve bilhassa köy isimleri" üzerinde durmuştur. Bu yazı üzerine 1928'de H. Nihal ile A. Naci, Türkiyat Mecmuası'nda "Anadolu'da Türkler'e Ait Yer İsimleri" adlı bir yazı yayımladılar. M. Şakir'in 1928'de çıkan bir yazısı da Sinop ve çevresinde Oğuzlar'la diğer Türk zümrelerine ait köy adlarına tahsis edilmişti². 1930'da Ahmet Refik'in "Anadolu'da Türk Aşiretleri" adlı eseri basıldı. 1934 yılında Ali Avni Candar'ın "Türk Budun, İl, Uruk, Ulus, Boy, Oymak, Avul, Oba ve Soy Adları" adındaki çalışması yayımlandı. 1936'da Isparta Halkevi yayınları arasında, Fehmi Aksu'nun "Isparta İli Yer Adları" adlı bir eseri çıkmıştı. 1937'de Hasan Reşit Tankut'un "Diyarbakır Adı Üzerine Toponomik Bir Tetkik" adlı çalışması yayımlanmıştır. 1945 yılında ise Sırrı Üçer ile Mesut Koman, "Konya İli Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme" adlı bir eser yayımladılar.

¹ Hasan Eren; "Yer Adlarımızın Dili", Ank., TDAY. Belleten, 1956, s.156

² Eren; s.157

1951 yılında Mehmet Halit Bayrı'nın, "Yer Adları ve Yer Adlarına Bağlı Folklor Bilgileriyle İstanbul" adlı çalışmasını görmekteyiz. 1953 yılında da Türk Dil Kurumu "Folklor Sözleri, Deyimleri, Atasözleri, Yer Adları Derleme Kılavuzu" adlı bir kitap bastırmıştır.

1964 yılında Aydın Oy'un, Tekirdağ Halkevi yayınları arasında bastırılan "Tekirdağ İli Yer Adları" ve 1969 yılında Mehmet Önder'in Defne Yayınları tarafından çıkarılmış "Efsane ve Hikâyeleriyle Anadolu Şehir Adları" adlı eserler, Türk yer adları üzerine yapılan çalışmalardandır.

1979 yılında Tercüman Kaynak Eserler Dizisi içinde yer alan, Cevdet Türkay'ın "Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatler" adlı eseri, Türk yer adları araştırmaları için bir kaynak niteliğindedir.

Faruk Sümer'in, 1980 yılında basılan, "Oğuzlar (Türkmenler)- Tarih- Boy - Destanlar" adlı çalışması, XVI. yüzyılda Anadolu'da Oğuz boylarına ait yer adları hususunda bilgi vermektedir.

1984 yılında Türk yer adları açısından büyük önem taşıyan Türk Yer Adları Sempozyumu düzenlenmiştir. Sempozyuma sunulan bildiriler daha sonra bastırılmıştır. 1985'te Milliyet Yayınları'ndan Pars Tuğlacı'nın "Osmanlı Şehirleri" adlı eseri çıkmıştır.

1993 yılında Bilge Umar'ın "Türkiye'deki Tarihsel Adlar" adlı çalışması, İnkılap Kitabevi tarafından yayımlanmıştır.

Yer adları konusunda mezuniyet tezleri de hazırlanmıştır: Nizamettin Adıgüzel "Niğde İli Yer Adları"nı, Nuri Akçabay "Gaziantep'in Tarihî Yer İsimleri"ni, Zeki Aktepe "Rize Vilâyeti Yer Adları"nı, Sevim Aktüzel "İzmir Vilâyeti Toponomi Denemesi"ni, Zekai Altay "Trabzon İli Yer Adları"nı, Necati Altıntaş "Kırklareli Vilâyeti Yer Adları"nı, Avni Ateş "Erzurum Vilâyeti Yer Adları"nı, Sabiha Aytekin "Samsun Toponomisi"ni, Erdal Bahadır "Hatay Vilâyeti Toponymie Denemesi"ni, Ökkeş Bardak "Adana Bölgesinin İskân Tarihi ve Yer Adları"nı, Ayla Başesen "Bitki Adlarından Yapılan Yer Adları"nı, Halil Baysal "Hatay Vilâyeti Yer Adları"nı, Ahmet Belce "Manisa İli Yer Adları"nı, Bahattin Bilgin "Antalya Vilâyeti Yer Adları"nı, Nafi Boynudelik "Tokat İli Yer Adları"nı, Zilmah Büyükgüngördü "Bilecik Vilâyeti Köy, Sokak, Mahalle, Mevki İsimleri Toponymisi"ni, Tuncay Cinoğlu "Sakarya'da Yer Adları"nı, Bilge Doğan "Sivas Vilâyeti Yer Adları"nı, Hasan Doni "Urfa Vilâyeti Köy, Sokak, Mahalle ve Mevki İsimleri Toponymiesi"ni, Suat Ekiz "Çorum Vilâyeti Yer Adları"nı, Fikret Ener "Balıkesir

İli Yer Adları"nı, İzzet Erbay "Burdur İli İskân Tarihi ve Yer Adları"nı, Ayşe Erol "Çanakkale Yerleşme Bölgelerinin Adlandırılması"nı, Ahmet Ertan "Denizli İli'nin İskân ve Yer Adları"nı, Saadet Göl "Niğde İli Toponomisi"ni, Ayşe Gül "Sakarya Vilâyeti Yer Adları"nı, Nurtaç Gürler "Ankara Vilâyeti Yer Adları"nı, Pembe Kakul "Samsun Vilâyeti Yer Adları"nı, Sabri Kızmaz "Kocaeli Vilâyeti Yer Adları ve İskân Tarihi"ni, Remzi Külahçı "Karaman Kazası Tarihi Eserleri ve Yer Adları"nı, Fahri Meydangil "Ağrı Vilâyeti Yer Adları"nı, Eyüp Ocak "Çanakkale İli Yer Adları"nı, Atamer Ongurlu "Sinop Vilâyeti Yer Adları"nı, Yıldırım Özdemir "Bursa Vilâyeti Yer Adları"nı, Mustafa Özel "Konya İli Yer Adları"nı, Perihan Özel "Antalya Vilâyeti Toponomi Denemesi"ni, Edip Özgöncü "Siirt Vilâyeti Yer Adları"nı, Ayten Özkaya "Gaziantep Vilâyeti Köy, Sokak, Mahalle ve Mevki İsimleri Toponomisi"ni, Tahir Sönel "Edirne İli Tarihi ve Toponomisi"ni, Ahmet Su "Urfa Vilâyeti Yer Adları"nı, Hilmi Şahin "Ordu Vilâyeti Yer Adları"nı, Zeki Toktur "Diyarbakır İli Yer Adları"nı, Behçet Toker "Antakya İlinin Tarihi ve Yer Adları"nı, Tuncel Tözün "Elazığ Vilâyeti Yer Adları"nı, Sencer Tunca "Aydın Vilâyeti Yer Adları"nı, Mustafa Türker "Mersin Vilâyeti Yer Adları"nı, Veli Türkmen "Afyonkarahisar İl Toponomisi"ni, Mustafa Türközü "Bilecik Vilâyeti Yer Adları"nı, Yüksel Uğurluel "Eskişehir İli Yer Adları"nı, Harun Uyanık "Kars Tarihi Kaza, Nahiye ve Köy Toponomisi"ni, Musa Var "Uşak Vilâyeti Yer Adları"nı, Ahmet Vayni "Giresun İli Yer Adları"nı, Ahin Yeğin "Kastamonu Vilâyeti Yer Adları"nı, bitirme tezi olarak, mezun oldukları -genellikle- tarih ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine sunmuşlardır³.

Bunların yanı sıra, çeşitli gazetelerde, dergilerde ve diğer süreli yayınlarda yer adları ile ilgili birçok yazı yayımlanmıştır.

Görüldüğü üzere, Türkiye geneli üzerinde yapılan toponomi çalışmaları ve Ahmet Ertan'ın İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümüne sunduğu "Denizli İli'nin İskân ve Yer Adları" adlı tarih tezi hariç, Denizli ve çevresindeki yer adlarına dâir bir çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple, tarihî konumu itibâriyle çok özel bir konuma sahip olan, buna karşılık, ekonomik büyüme ve teknolojik gelişme sebebiyle birçok kültürel değerini yitirme tehlikesi ile karşı karşıya bulunan Denizli'nin, bu yönden ele alınması, tarihî ve kültürel açıdan faydalı olacaktır.

³ A. Esat Bozyiğit; *Türk Adbilimi Bibliyografyası (Deneme)*, Ankara, Ayyıldız yayınları, 1995

Anadolu'nun Türkleşmesi cereyanında batıdaki en "uc" belde olarak bilinen yöre, Ortaasya'dan gelen birçok Oğuz boyunun meskeni olmuştur. İskân edilen yerler süratle Türkleşmiş, bu süreç yer adlarından başlamıştır. Yörede tespit edebildiğimiz, on dört Oğuz boyunun adını taşıyan yerleşim yeri vardır: Denizli-Eymir, Denizli-Kayhan (Kayhan), Denizli- Kınıklı, Acıpayam-Dodurgalar, Acıpayam-Karahüyükafşarı, Acıpayam-Kumafşarı, Acıpayam-Yazır, Çal-Yazır, Çameli-Kınıkyeri, Çivril-Bayat, Çivril-İğdir, Çivril-Beydilli, Çivril-Yuva, Serinhisar-Yüreğil. Bunlara, köy statüsünde olmayan Acıpayam'daki Karkın ve şimdi adı geçmeyen fakat yüzyılımızın başlarında köy olduğu belirtilen Evkara (Karaevli'den geldiği söylenmektedir) da dahil edilebilir. Bu boy adlarının yanı sıra, "Oğuz" adını taşıyan üç yerleşim yeri ile oymak, aşiret ve cemaatlerin adlarını taşıyan yüz elli yerleşim yeri, yörenin "uc" olduğu zamanlardaki önemini göstermektedir. Bu adların yoğun olduğu Acıpayam, Çivril ve Denizli merkez ilçe çevresinde, yöre insanının birçok eski geleneğini -bunlardan Denizli merkez ilçeyi ayırtmak gerekir ki, son yıllardaki ekonomik büyüme, eskiden kalan birçok yâdigârı hızla yok etmektedir- devam ettirdiği görülmektedir.

Denizli yöresindeki Türkleşme hadisesi, coğrafi adlarda da görülmektedir. Coğrafi adlar, Denizli ve çevresindeki yerleşim yerlerinin adlarının dörtte üçünü -bunun içinde coğrafi adlar gibi değerlendirilen "Kabağağaç", "Karateke" gibi aşiret adları da vardır- oluşturmaktadır. Bu adların hepsi de Türkçe veya Türkçeleşmiş kelimelerdir.

Coğrafi adların içinde Ortaasya lehçelerinde de kullanılan "Apa", "Koçar", "İcikli" gibi kelimelere de rastlamaktayız. Bu da Denizli yöresinin, dil bakımından özelliklerini koruduğunu göstermektedir.

Denizli yöresinde tespit edilen 473 yerleşim yerinden 118'inin adı çeşitli sebeplerle değiştirilmiştir. Kimi yerlerin adı, taşıdığı manâ yüzünden, kimilerinin ise idarî kimliği dolayısıyla bir veya iki kere değişikliğe uğramıştır. Meselâ Tavas'ın "Akyar" köyünün eski adı "Deller" veya "Dellar"dır. Bu adın "deliler" kelimesini çağrıştırması sebebiyle köye daha sonra "Akyar" adı verilmiştir. Ancak "Deller" veya "Deliler" adının bir Türk cemaatinin adı olduğu, bu değişiklik yapılırken dikkate alınmamıştır. Köy, Türk Yerleşim Tarihi bakımından manevî bir kayba uğramıştır. Aynı şekilde Honaz'ın "Menteşe" köyünün eski adı "Avşar"dır. Türk tarihinde önemli bir konuma sahip olan Avşar boyunun adı, bilinmeyen bir sebeple "Menteşe"ye çevrilmiştir ki, bu, hem "Avşar" adına hem de büyük Türk beyi "Menteşe Bey"in adına yapılan bir haksızlıktır. Bunun gibi

Sarayköy'ün "Beylerbeyi" köyü 1920'li yıllara kadar "Urumlu" diye anılmıştır ki, bu adın, aynı adı taşıyan bir Türk oymağından geldiği kuvvetle muhtemeldir. "Urumlu" adının "Rum"u çağrıştırması sebebiyle köye "Beylerbeyi" denilmiştir. Burada, "Rum" kelimesinin "Anadolu"yu kastettiği pek anlaşılmamış olmalıdır.

Denizli yöresindeki bazı yerleşim yerlerinin adları, günümüz Türkçe'sinde kullanılmayan veya pek az kullanılan kelimelerden müteşekkildir. Halk muhayyilesi bu kelimeler hakkında birtakım rivâyetler oluşturmuş, yaşadıkları yerin adını bir temele oturtmaya çalışmıştır. Bunların bazıları gerçeğe uygun oldukları gibi, bazıları da hoş ama yakıştırmadan ibârettir.

Yörede Batı dillerinden gelme, özellikle Latince, adlardan Türkçeleşmiş yer adlarının da bulunmayışı dikkat çekicidir. Bugün kullanılan "Tavas" ve "Honaz" adlarının antik "Tabae" ve "Khonae" şehirlerinden gelmekte olduğu söylenmekte ise de, adların sonundaki "z" sesinin türeme hadisesi anlaşılamamaktadır. Tarihteki "Tavas" cemaatinin şimdiki "Tavas"a ismini verebileceği, "konmak" fiilinden türetilen "konaz" kelimesinin de "Honaz"a dönüşmüş olabileceği fikri, bu adların büyük ihtimalle Türkçe olduğunu düşündürmektedir.

Bugüne kadar yapılan çalışmalar gösteriyor ki, yer adı verilirken birkaç önemli özellik dikkate alınmaktadır. Türkler yer adı vermede öncelikle kendi boy ve aşiret adlarını kullanmışlardır. Daha sonra tabî özellikler göz önüne alınmış, en sonunda ise yakıştırmalar yer adı vermede usûl olmuştur.

Denizli yöresindeki yer adlarının ise, boy ve aşiret adları ile coğrafi adlar olarak iki guruba ayrılabilmesi mümkündür. Değerlendirme bölümünde bunları ayrıntılarıyla incelemeye çalışacağız.

Kısaca belirtmek gerekirse, Türk insanının yer adı vermedeki tavrı Denizli yer adlarında da kendini kuvvetle göstermektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DENİZLİ İLİ YERLEŞİM YERLERİ ADLARI

1. 1) **DENİZLİ MERKEZ İLÇE:** Batı Anadolu'da, eski çağlardan beri yerleşim yeri olan bir bölgede bulunan Denizli, Türkçe isim taşıyan illerimizden biridir. "Denizli" adı, XIII. yüzyıldan bu yana, çeşitli şekillerle günümüze kadar ulaşmıştır. Konu itibâriyle ele alınan "Denizli" adının yanı sıra şehir, uzunca bir müddet "Lâdik", "Lâdikiyye"; "Lâzik", "Lâzikiyye" olarak da anılmıştır. Bu isimler, şimdiki Denizli'nin olduğu yer iskân edilmeden önce, mîlattan evvel 261-265 yılları arasında Selefikilerden Antiochos tarafından, karısı Laodice'ye izâfeten tesis edilen "Laodiceia"dan gelmiş olmalıdır. Bu adlar, tarihî kaynaklarda "Toñguzlu" veya "Toñuzlu" ile "Teñgüzlü" veya "Deñgüzlü" isimleriyle birlikte kullanılmıştır⁴.

Denizli'nin adı hakkında yaygın iki görüşten ilkinde, "Denizli'nin, "Toñguzlu"dan geldiği, ikincisinde ise, "Teñgüzlü"den geldiği savunulur.

Bazı kaynaklarda "Toñguzlu" veya "Toñuzlu" adının, şehre yakın dağlarda bol miktarda domuz bulunması sebebiyle verildiği, "Toñguzlu" veya "Toñuzlu"nun da "domuzlar yeri" manâsına geldiği belirtilmektedir⁵.

Arap Seyyâh İbn Batuta'nın şehri "Doñguzla" ve "Beledü'l-hanâzır" (domuzlar beldesi) olarak tanımladığı görülmektedir⁶.

Gürcü ve Süryanî kaynaklarının "Thongouzalo" veya "Tangazlu" şeklini kullandıkları belirtilmiştir⁷. Mesalikü'l-Ebsar ve Subhü'l-Aşâ'da, şehrin adının "Toñguzlu" olarak kaydedildiği görülmektedir⁸. 1350 yıllarına ait bir İlhanlı vergi kaydında "Toğuzlu" şeklinin kullanıldığı ifade edilmiştir⁹.

Timur'un tarihçisi Şerafeddin Yezdî'nin, "Zafernâme"sinde "Teñguzlug" ve "Toñguzlug" gibi iki isimden bahsettiği kaynaklarda belirtilmektedir¹⁰.

⁴ Bu konuda geniş bilgi için bkz. : Tuncer Baykara; *Denizli Tarihi II. Kısım; İst, Fakülteler Matbaası, 1969; F. Akçakoca Akça; Küçük Denizli Tarihi, Denizli, 1945*

⁵ Baykara; "Denizli Hakkında Tarihi ve Kültürel Temel Bilgiler", *Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu-Bildiriler, Denizli, 1988, s.11; Turan Gökçe; XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Lâzikiyye(Denizli) Kazâsı (Basılmamış doktora tezi), İzmir, 1994, s.26*

⁶ İsmet Parmaksızoğlu; *İbn Batuta Seyahatnâmesinden Seçmeler, İst, MEB. Basımevi, 1971, s.14*

⁷ Baykara; *Denizli Tarihi, s.43*

⁸ Akça; s.54

⁹ Baykara; age., s.44

¹⁰ Baykara; age., s.41(dipnot 66); Akça; s.58

Neşri ve Âşık Paşazâde'nin "Toñuzlu" şeklini kullandıkları kaydedilmiştir¹¹. XVI. ve XVII. yüzyıllara ait piyade tahrir defterinde de bu şeklin kullanıldığı belirtilmiştir¹².

"Toñuzlu" adına dâir bir başka görüş ise, şehirde Hıristiyan ahâlinin çok olduğu zamanlarda bol miktarda domuz yetiştirildiğinden şehre "Toñuzlu" adının verildiği şeklindedir¹³ ki, Denizli'nin Türkler tarafından kurulan bir şehir olduğu ve Hıristiyan ahâlinin hiçbir zaman çoğunluk olmadığı dikkate alınmamış olmalıdır. Denizli, Laodiceia harap olduktan sonra, Türkler tarafından kurulmuştur. Bugün ancak adı yâdigâr kalan "Kale" (Kaleiçi), XII. yüzyılda Abdullah oğlu Seyfettin Karasungur tarafından yaptırılmıştır¹⁴.

"Teñuzlug" şekline ise, yukarıda bahsedildiği üzere, Şerafeddin Yezdî'nin Zafernâmesi'nde rastlamaktayız¹⁵. 1510 tarihli bir kayıta, "Diñüzlü" imlâsının geçtiği belirtilmektedir¹⁶. 1547 tarihli bir hükümde "Deñizli" adının geçtiği kaydedilmiştir¹⁷. 1675,1676, 1678, 1699 tarihli tahrir defterlerinde "Deñizli" şeklinin geçtiği ifade edilmektedir¹⁸. Cihannüma'da "Kesretü'l-Enhâr" ibaresinin kullanıldığı kaydedilmiştir¹⁹. Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde "Evsâf-ı Kal'a-i Dâr-ı Mâ Şehr-i Deñizli" başlığı altında, "Bu şehrin cânip-i erbaâsını nice uyûn-ı câriyeler ve nice bâhireler ihâta ettiğiyçün Deñizli ismiyle müsemma olmuştur" ve "Âb-ı hayâtın kesretinden bu şehre Deñizli derler" ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir²⁰. XVI. yüzyılda Denizli'ye uğrayan batılı gezginler eserlerinde "Denzely", "Denisley", "Denisli", "Degnisli", "Denizli" adlarını kullanmışlardır²¹.

Teñgiz, deñgiz, deñiz (hatta cengiz), Türkçe'de deniz, göl, akarsu, su kaynağı manâlarında kullanılmıştır²². "Denizli" adının, son iki manâ ile ilgisi kurulmuş olmalıdır ki, Evliya Çelebi'nin bahsettiği yirmi binden fazla pınar buna işaret sayılabilir²³.

¹¹ Gökçe; s.22

¹² Gökçe; s.23

¹³ Baykara; age., s.45; Mehmet Şeker; "İbn Batuta'ya Göre Denizli'nin Sosyal ve İktisâdi Hayatı", Merkez Efendi Sempozyumu-Bildiriler, Manisa, Denizli Türk Ocağı Yayınları, 1988, s.214

¹⁴ Baykara; age., s.46; 1973 Denizli İl Yıllığı; s.13

¹⁵ Baykara; age., s.41(dipnot 66); Akça; s.58

¹⁶ Baykara; age., s.45

¹⁷ Gökçe; s.24

¹⁸ Gökçe; s.24

¹⁹ 1973 DİY.; s.1

²⁰ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; İst., Üçdal Neşriyat, 1985, c.8, s.573

²¹ Baykara; age., s.45

²² Ş. Sami; Kâmus-ı Türkî, İst., Çağrı Yayınları, 1995, s.614

²³ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; s.573

Şehirde bugün, sayısı Evliya Çelebi'nin bahsettiği sayı ile kıyaslanamayacak oranda bile olsa, çok miktarda su kaynağı mevcuttur. Bunlardan bazıları mahallelere ad olmuştur: "İncilipınar", "Kuyupınar", "Kuşpınar", "Çaybaşı", "Çatalçeşme", "Dörtçeşme", "Değirmenönü", "Suluköprü". Yakın zamanlara kadar kullanılan, aşağı yukarı her sokakta mevcut çeşmeler, artezyenler ve kuyular, "Denizli" adının, sularının çokluğu sebebiyle verildiği iddiasını destekler niteliktedir.

Bunun yanında bir kaynaktan, Kütahya Sancağı, Denizli yöresinde meskun, Beğdili boyuna mensup "Deñizli", "Deñizli" veyahut "Deñizlü" adı ile anılan bir cemaatten bahsedilir ki, bu, "Denizli" adının bir açıklayıcısı olabilir²⁴.

"Denizli" adı hakkında kayda değer bir görüş daha vardır ki, Denizli'nin, Ortaasya'daki Deñiz Gölü civarında yaşayan Türklerce, 1071'den çok önce iskân edildiğini ve geldikleri yerin adını (Deñiz-il "el") yeni yerleşim yerlerine verdiklerini savunur. Buna göre yöre ilk çağda Türkler tarafından iskân edilmiştir ve "Denizli" adı, "göller şehri" mânasına gelen "Deñiz-il(el)"den gelmektedir²⁵.

"Toñuzlu adı", daha önce bahsedildiği gibi, "domuzlu yer, domuz bulunan yer" manasında kullanılmıştır. Şehrin dağlara yakınlığı, bu dağlarda domuz bulunması, "Toñuzlu" isminin bir dayanağı olmuştur. Bunun yanında, tahrir defterinde adı geçen "Doñuz- pınarı" karyesinin de aynı husûsiyetle bu ismi aldığı ve bunun "Toñuzlu" adına bir delil olduğu belirtilmektedir²⁶.

Şerafeddin Yezdî'nin Zafernâmesi'nde Timur'un "Tañuzluğ"dan "Toñuzluğ"a hareket ettiği yazılıdır²⁷. Müneccimbaşı Ahmet Efendi'nin, Câmî'ü'd-Düvel'inde, Germiyan idaresindeki şehirlerden bahsederken, hem "Deñizli" hem "Doñuzlu" adlarını zikrettiği kaydedilir ki, bu, yörede "Doñuzlu" veya "Toñuzlu" ile "Deñizli" adlarını taşıyan iki ayrı yerleşim yeri olduğunu düşündürmektedir²⁸. Bir kaynaktan "Toñuzluğ" veya "Doñuzlu"nun şimdiki Hisarköy (Denizli merkez ilçeye bağlı bir köy), "Teñuzluğ" veya "Deñizli"nin ise, Denizli merkez ilçe olabileceği ihtimâli üzerinde durulurken²⁹, bir diğer

²⁴ Cevdet Türkay, Başbakanlık Arşivi BelgelerineGöre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar, İst., Tercüman Yayınları, 1979, s.319,320

²⁵ Ayça Adalılar, "Büyük Atatürk 1930'da Şöyle Diyordu", Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu, Bildiriler, Denizli, 1988, s.243,253

²⁶ Baykara; age., s.45; Gökce; s.26

²⁷ Baykara; age., s.41; Akça; s.58

²⁸ Akça; s.58

²⁹ Akça; s.58

kaynakta ise, "Toñguzlug"un Denizli merkez ilçe, "Teñguzlug"un eski Laodiceia olduğu ifade edilmektedir³⁰.

Yukarıdaki bahis, "Denizli" adının kaynağı hakkındaki meseleyi daha açık bir şekilde göstermektedir. Bu isimlerden hangisinin şimdiki Denizli'ye ait olduğu tartışılacak olursa; Hiisarköy'ün, dağlara Denizli'den (şehrin şimdiki Kaleiçi mevkinde kurulduğu düşünülmelidir) daha yakın olması sebebiyle, "Toñguzlug" adının bu yere verilmiş olabileceği daha uygun görülmektedir. Öte yandan, XIV. yüzyılda Denizli yöresine gelen Timur'un tarihçisinin bahsettiği "Teñguzlug" isminin XIII. yüzyılın başlarında iskân yeri olmaktan çıkmış olan Laodiceia'ya verilmiş olması ihtimâli zayıf görünmektedir³¹. Bu sebeplerden dolayı "Teñguzlug" ismi terkedilmiş bir şehir için değil, yeni kurulmuş bir yerleşim yeri, yani Denizli için kullanılmış olmalıdır.

Bunun yanı sıra, Türkçe'nin tarihî gelişimi boyunca örneklerine rastlanmayan 'o-e' değişimi, "Toñguzlug" daha sonra "Toñuzlu"nun, "Deñizli" şekline dönüşmesi durumunu imkânsız kılmaktadır³².

Tahrir defterlerinde ve diğer Osmanlı kaynaklarında geçen "Toñguzlu" ve Toñuzlu" şekillerinin ise, Kütahya Sancağı'nda meskun "Toñuzlar", "Toñuzlu" cemaati ile bir ilgisi olmalıdır³³.

Ayrıca "Denizli" kelimesinin, şekil ve anlam yönünden "Deñiz-il(el)" kelimesi ile olan ilişkisi de "Denizli" adının menşesi konusunda değişik ama muhtemel bir kaynak olarak düşünülebilir.

Fikrimizce "Denizli" adı, su ile ilgili bir addır ve şehrin coğrafi yapısı bunu mümkün kılmaktadır.

1.1.1) Akdere: Merkez ilçeye 45 km. mesafededir. Köy adını, yakınından geçerek, Büyük Menderes ırmağına karışan ve akarken beyaz köpükler bıraktığı için "Akdere" adı ile anılan akarsudan almış olmalıdır.

1.1.2) Akhan: Merkez ilçeye 7 km. mesafededir. Adı, yakınında bulunan bir kervansaraydan kaynaklanmaktadır. XIII. yüzyılda Abdullah oğlu Seyfeddin Karasungur

³⁰ Baykara; age., s.41

³¹ Baykara; age., s.46

³² Bu konu hakkında geniş bilgi için bkz. : Muharrem Ergin; *Türk Dil Bilgisi*, İst., Bayrak Basım/ Yayım/ Dağıtım, 1993

³³ *Türkey*, s.731

tarafından yaptırılan³⁴ kervansarayın kapısının bulunduğu doğu yüzü ak mermerlerle kaplıdır. Han ve yanında kurulan köy bu yüzden "Akhan" adını almıştır.

1.1.3) Altındere: Merkez ilçeye 16 km. mesafededir. Eski adı "Gebedere"dir. Bir kaynakta "Cebedere" olarak yazılıdır³⁵. Köyün adı, "gebe" kelimesinin taşıdığı manâ dolayısıyla ve yakınından geçen derenin altına benzeyen rengi yüzünden "Altındere"ye çevrilmiş olmalıdır.

1.1.4) Aşağışamlı: Merkez ilçeye 18 km. mesafededir . Bu Kasabanın kurucularının "Şamlı Yörükleri" olduğu söylenmektedir. Kütahya Sancağı Denizli kazasında meskun "Şamlı", "Şamlı-i Kebîr", "Şamlı-i Sağîr" adlarıyla anılan cemaatin kasabaya adını verdiği düşünülebilir³⁶. "Aşağı" sıfatı ise kasabayı, diğer "Şamlı" (Yukarışamlı) köyünden ayırmak maksadı ile verilmiş olmalıdır.

1.1.5) Bağbaşı: Merkez ilçeye 6 km. mesafededir. XVII. yüzyılda yakınında "Bağbaşı-i Cedîd" adıyla yeni bir yerleşim yeri kurulmuş olması sebebiyle "Bağbaşı-i Atik" adıyla anılan³⁷ kasabaya bu ad, civarında mevcut bağlar ve bahçeler dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.1.6) Başkarcı: Merkez ilçeye 10 km. mesafededir. Zirvesinden yılın büyük bir bölümünde kar eksik olmayan "Karcı Dağı" ile kasabanın adı arasında yakın bir ilişki vardır. Eskiden kasabanın dağ eteğine bakan kısmında, kışın yağan karların üzerinin örtüldüğü, yaz mevsimi geldiğinde de bu erimemiş karların kütleler halinde at ve katırlara yüklenerken Denizli'de satıldığı bilinmektedir. At ve katırların sırtına yüklenmiş karları satarak geçinen ve "karcı" denilen kişilerin varlığı hâlen devam etmektedir. Kasaba ismini, karcılık yapan kişilerden ve "Karcı Dağı"ndan dolayı almış olmalıdır.

1.1.7) Bereketli: Merkez ilçeye 7 km. mesafededir. "Bereketler" ve "Barutçular"³⁸ köylerinin 1995 yılında birleşerek oluşturdukları kasabanın adıdır. "Bereketler" köyünün adının "Bereketli" adlı bir aşiretten geldiği söylenmektedir. Kaynaklarda mevcut "Bereketli" (Bereketlü) aşiretinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir³⁸. "Barutçular"³⁸

³⁴ 1973 DİY ; s. 13

³⁵ Devlet Genel Nüfus Sayımı Denizli Fasikülü, DİE., Ank., 1980, s. 7

³⁶ Türkay; s. 562, 693, 694

³⁷ Gökçe; s. 216

³⁸ Türkay; s. 60

köyünün adının ise, "Barutçuluk" mesleği ile uğraşan kişilerden kaynaklandığı belirtilmektedir³⁹.

1.1.8) Bozburun: Merkez ilçeye 10 km. mesafededir. Köye bu ad, coğrafi olarak, ovaya uzanan bir burun üzerinde kurulu olmasından ve toprağının rengi dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.1.9) Cankurtaran: Merkez ilçeye 21 km. mesafededir. Kasabanın eski adı "Çukurköy"dür. 1995 yılında belediye teşkilatı kurulunca "Cankurtaran" adını almıştır. "Çukurköy" adı, yerleşim yerinin etrafının dağlarla çevrili olmasından kaynaklanmaktadır. "Cankurtaran" adı ise, kasabanın yakınında bulunan "Kazıkbeli" geçidinde bir konak yeri olan "Cankurtaran" mevkisine izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.1.10) Çakmak: Merkez ilçeye 8 km. mesafededir. Köyün adının bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir. Kütahya Sancağı'nda meskun "Çakmak" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁴⁰.

1.1.11) Çeltikçi: Merkez ilçeye 15 km. mesafededir. Çeltik, Farsça "şeltük"ten dilimize geçmiştir⁴¹. Köyün adının bu bitkiyle ilişkisinden çok, Çeltikçi adlı bir aşiret ile alakalı olduğu söylenir. Güney Anadolu'da meskun Çeltikçi cemaatinin varlığı ve civar köylerin adlarının da cemaat veya aşiret adlarından gelmesi, köyün adının bu cemaatin isminden geldiğini düşündürmektedir⁴².

1.1.12) Develi: Merkez ilçeye 23 km. mesafededir. Köyün adının, eskiden kervan işi ile uğraşan kişilerden kaldığı söylenmektedir. Ancak, "Develi" veya "Develiler" adlı aşiretin bu köye adını vermiş olabileceği de düşünülebilir⁴³.

1.1.13) Eldenizli: Merkez ilçeye 17 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Eldenizli-i Kebîr" ve "Eldenizli-i Sağîr" adlarıyla kayıtlı iki köyün, bugünkü "Eldenizli" köyünün temelini teşkil ettiği belirtilmektedir⁴⁴. Kütahya Sancağı'nda meskun "İldenizli" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁴⁵. Bunun yanı sıra köyün, 1744

³⁹ Suat Akçaöz; **Denizli Kültür Müdürlüğü Belgesi** (basılmamış)

⁴⁰ Türkay; s. 287

⁴¹ **Türkçe Sözlük**; Ank.,TDKY., 1988, c. 1, s. 292

⁴² Türkay; s. 295

⁴³ Türkay; s. 75

⁴⁴ Gökçe; s.230,231

⁴⁵ Türkay; s.428

yılında Denizli'de meydana gelen bir depremden sonra şehirden göçenler tarafından kurulduğu, adının bu sebeple "Eldenizli" olduğu da söylenmektedir⁴⁶.

1.1.14) Eskihisar: Merkez ilçeye 7 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde de aynı adla kayıtlı olduğu görülmektedir⁴⁷. Köyün adı, yakınında bulunan antik Laodiceia şehrinin kalıntılarına izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.1.15) Eymir: Merkez ilçeye 40 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. Köyün eski adının "Eğmir" olduğu belirtilmekte⁴⁸ ise de, "Eymir", "Eymür"; "Eğmir", "Eğmür" şeklinin aynı olduğu bilinmektedir. Anadolu'da XVI. yüzyılda bu boya ait yetmiş bir yer adına rast gelindiği kaydedilmiştir⁴⁹. Bu adı taşıyan köylerden üçü, şimdiki Denizli ili sınırları içindedir. Adı geçen köyün bunlardan biri olması muhtemeldir.

1.1.16) Goncalı: Merkez ilçeye 10 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde de aynı adla kaydedildiği belirtilmektedir⁵⁰. Köyün adının mevcut bitki örtüsüne istinâden verildiği söylenmektedir. Bunun yanında köyün adının "Gonca Ali" adlı bir zâttan kaynaklandığı da ifade edilir. "Gonca Ali" tedricen "Goncalı"ya çevrilmiş olmalıdır.

1.1.17) Göveçlik: Merkez ilçeye 13 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Göveçlü" ve "Göveçlik" adlarıyla geçtiği belirtilmektedir⁵¹. "Göveç" kelimesi, "içinde yemek pişirilen toprak kap ve bu kapta pişirilen yemek" mânâlarına gelmektedir⁵². Köyün adının bu mânâlarla ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.1.18) Gözler: Merkez ilçeye 38 km. mesafededir. Göz kelimesinin, "pınar, su kaynağı" mânâsı vardır. Civarındaki su kaynakları dolayısıyla kasabaya bu ad verilmiş olmalıdır.

1.1.19) Gümüşler: Merkez ilçeye 4 km. mesafededir. 1987 yılında "Gümüşçay" ile "Şemikler" köylerinin birleşmesiyle oluşan kasabanın adıdır. "Gümüşçay" adı, köyün yakınından geçen dereye izâfeten verilmiş olmalıdır. "Şemikler" adının ise, tahrir

⁴⁶ Akça; s.9

⁴⁷ Gökçe; s. 225

⁴⁸ 1980 GNSDF. ; s.4; M. Türker Acaroğlu; "Denizli İlinde Yer Adları", Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu, Bildiriler, Denizli, 1988, s. 46

⁴⁹ Faruk Sümer; Oğuzlar, İst., Ana Yayıncılık, 1980, s. 345, 449

⁵⁰ Gökçe; s. 228

⁵¹ Gökçe; s. 228

⁵² Türkçe Sözlük; c. 1, s. 587

defterlerinde "Şemikler, Şemiklerli" şeklinde geçtiği belirtilmektedir⁵³. Bu adın, aynı adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir.

1.1.20) Güzelköy: Merkez ilçeye 13 km. mesafededir. Köyün eski adı, "Yiğenağa"dır. Bu ad, 6 Kasım 1994 tarihinde "Güzelköy" olarak değiştirilmiştir⁵⁴. "Yiğenağa" adının, köyün bulunduğu yerde eskiden kurulu olan aynı adlı çiftlikten geldiği söylenmektedir.

1.1.21) Güzelpınar: Merkez ilçeye 37 km. mesafededir. Köye bu ad, bulunduğu yaylanın tabiat güzellikleri bakımından büyük zenginlik ihtivâ etmesi ve civarında bulunan su kaynakları sebebiyle verilmiş olmalıdır.

1.1.22) Hacıyüplü: Merkez ilçeye 9 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde adı geçen "Hacı'yakuplu" köyünün bugünkü "Hacıyüplü" köyü olması gerektiği belirtilmektedir⁵⁵. "Hacıyüplü" adının, bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir.

1.1.23) Hallaçlar: Merkez ilçeye 8 km. mesafededir. Hallaç, "pamuk, yatak, yorgan atan kimse" demektir⁵⁶. Köyün adının, geçimini hallaçlık yaparak sağlayan kişilerden kaynaklandığı söylenmektedir⁵⁷. Ancak, "Kalaç" veya "Hallaç" boyunun⁵⁸ köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.1.24) Hisarköy: Merkez ilçeye 9 km. mesafededir. Bir kaynaktan köyün eski adının "Tonguzlug" olması ihtimâlden bahsedilmektedir⁵⁹. "Hisarköy" adı ise, civarda bulunan eski şehir kalıntılarından gelmiş olmalıdır.

1.1.25) Irlıganlı: Merkez ilçeye 18 km. mesafededir. Irlıganlı kasabasının adının, Denizli yöresinde kullanılmakta olan "ırlamak = sallamak" fiilinden türetilmiş bir kelime olduğu düşünülebilir.

1.1.26) Kadılar: Merkez ilçeye 10 km. mesafededir. Köyün adının, bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir. Bunun yanı sıra, köye bu adın, eski zamanlarda kadılık yapan bir zât dolayısıyla verildiği de ifade edilir.

⁵³ Gökçe; s. 241

⁵⁴ Ş. Tekin Kaptan; *Denizli Günlüğü* (basıma hazır), s. 46

⁵⁵ Gökçe; s. 229

⁵⁶ F. Devellioğlu; *Osmanlıca-Türkçe Lûgat*, Ank., Aydın Kitabevi, 1988, s. 381

⁵⁷ Akçaöz; age.

⁵⁸ Bu boy hakkında bilgi için bkz.: Sümer; *Oğuzlar*

⁵⁹ Akça; s.58

1.1.27) Kaleköy: Merkez ilçeye 11 km. mesafededir. Eski adı "Dereköy"dür. "Dereköy" adının, köyün yakınından geçen bir dereye istinâden verildiği, "Kaleköy" adının ise, civarında bulunduğu söylenen tarihî eserlerden kaynaklandığı söylenmektedir.

1.1.28) Karahasanlı: Merkez ilçeye 11 km. mesafededir. Bu adın, tahrir defterlerinde de geçtiği görülmektedir⁶⁰. "Karahasanlı" adının, Kütahya Sancağı Denizli kazasında meskun "Karahasanlı" cemaati ile ilgili olduğu düşünülebilir⁶¹.

1.1.29) Karahayıt: Merkez ilçeye 28 km. mesafededir. "Hayıt", "sıcak bölgelerde yetişen, kırmızı çiçekli bir ağaçtır"⁶². Kasabanın adının bu bitki ile ilgili olduğu düşünülebilirse de, tahrir defterlerinde, Denizli kazasına bağlı, "Karaayıt" adlı bir köyün olduğu görülmektedir⁶³. Bu ad, "Karaayıtlı" veya "Karahayıtlı" cemaatiyle ilgili olmalıdır⁶⁴.

1.1.30) Karakova: Merkez ilçeye 12 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Karakoga" ve "Karakova" adlarıyla geçtiği görülmektedir⁶⁵. Köyün adı, Kütahya sancağı, Denizli kazasında meskun "Denizli nâm-ı diğer Karakoğa" cemaatinden gelmiş olmalıdır⁶⁶.

1.1.31) Karakurt: merkez ilçeye 5 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde, köyün XVII. asrın ortalarına kadar "Kassâblar" ismiyle anıldığı, XVIII. asrın başlarından itibaren de "Karakurt" adının kullanıldığı belirtilmektedir⁶⁷. "Karakurt" adının bu adı taşıyan bir aşiretten kaldığı da söylenmektedir.

1.1.32) Karataş: Merkez ilçeye 21 km. mesafededir. Köye bu adın, coğrafi özelliği dolayısıyla verildiği söylenmekte ise de, "Karataş", "Karataşlı" aşiretinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁶⁸.

1.1.33) Kayaköy: Merkez ilçeye 8 km. mesafededir. Eski adı "Kethüdâ"dır. 15 Eylül 1962 tarihinde alınan bir kararla köyün adı "Kayaköy" olarak değiştirilmiştir⁶⁹.

⁶⁰ Gökçe; s. 232

⁶¹ Türkay; s. 478

⁶² Derleme Sözlüğü; Ank., TDKY., 1993, c. 7, s. 2317

⁶³ Gökçe; s. 299

⁶⁴ Türkay; s. 473

⁶⁵ Gökçe; s. 232

⁶⁶ Türkay; s. 319, 320

⁶⁷ Gökçe; s. 234

⁶⁸ Türkay; s. 32, 100, 486

⁶⁹ Kaptan; age., s. 99

"Kethüdâ" adının tahrir defterlerinde geçtiği görülmektedir⁷⁰. Bu adın, Aydın Sancağında meskun "Kethüdalı" cemaatinden geldiği düşünülebilir⁷¹. "Kayaköy" adı ise, köyün coğrafi özelliği dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.1.34) Kayhan: Merkez ilçeye 4 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. Kasabamın adı Denizli civarında meskun "Kayı, Kayılı" aşireti ile ilgili olmalıdır⁷².

1.1.35) Kınıklı: Merkez ilçeye 3 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. Kasabamın adının ilk şekli "Kınık ili" olmalıdır. Denizli civarında meskun "Kınık, Kınıklı" aşiretinin kasabamın adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁷³. Kınıklı adına tahrir defterlerinde de rastlandığı belirtilmektedir⁷⁴.

1.1.36) Kocadere: Merkez ilçeye 18 km. mesafededir. Eski adı "Ahmet Nûsa Bey"dir⁷⁵. Bu adın, köyün olduğu yerde eskiden çiftliği bulunan bir zâttan kaynaklandığı söylenmektedir. "Kocadere" adı ise, köyün yakınından geçen dereye istinaden verilmiş olmalıdır.

1.1.37) Korucuk: Merkez ilçeye 10 km. mesafededir. Kasabamın adının XVI. asır tahrir defterlerinde "Korucuk", XVII.asır vesikalarında ise "Kayırhan" şeklinde kaydedildiği belirtilmektedir⁷⁶. "Korucuk" adı, kasabamın sulak bir arazide bulunmasından dolayı gürbüzleşen ağaçları ve bitki örtüsüne izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.1.38) Kumkısıq: Merkez ilçeye 12 km. mesafededir. 1973 DİY.'de köyün adı "Kumsıqı" olarak geçer(s.47). Eski adının "Kumsıqı Damlar" olduğu belirtilmektedir⁷⁷. Kısıq kelimesinin, "bir kıvrımı keserek iki yandaki çukurları birleştiren dar ve boğaz biçimindeki koyak" mânası vardır⁷⁸. Köy adını, bu coğrafi özelliğinden dolayı almış olmalıdır.

1.1.39) Kurtluca: Merkez ilçeye 40 km. mesafededir. Köye bu adın, arazisi dolayısıyla civarda bolca bulunduğu söylenen yabanî hayvanlar sebebiyle verildiği söylenmektedir.

⁷⁰ Gökçe; s. 235

⁷¹ Türkay; s. 510

⁷² Türkay; s.500

⁷³ Türkay; s. 106, 517

⁷⁴ Gökçe; s. 235

⁷⁵ 1980 GNSDF.; s. 4

⁷⁶ Gökçe; s. 236

⁷⁷ 1980 GNSDF.; s. 4; Acaroğlu; s. 59

⁷⁸ Türkçe Sözlük; c.2, s. 859

1.1.40) Küçükdere: Merkez ilçeye 17 km. mesafededir. Köyün adı, sulak bir yerde bulunmasından dolayı ve yakınından geçen, suyu ancak şiddetli yağmurlarda ve kış mevsiminde artan dereye istinâden verilmiş olmalıdır.

1.1.41) Künarlar: Merkez ilçeye 5 km. mesafededir. Köye bu adın, toprağının elverişli olması sebebiyle bölgede kolayca yetişen künar ağaçları dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.1.42) Pamukkale: Merkez ilçeye 20 km. mesafededir. Eski adı "Ecirli"dir. Kasabanın, yakınında bulunan "Hierapolis" antik kentinin ismi ile de anıldığı söylenmektedir⁷⁹. 15 Eylül 1962 tarihinde "Ecirli" adı "Pamukkale" olarak değiştirilmiştir⁸⁰. "Ecirli" adının, "Acırlı (Acurlu)" aşireti ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁸¹. "Pamukkale" adı ise, kasabanın yakınında bulunan kaynaklardan çıkan şifâli suların dağdan aşağı dökülürken bıraktığı beyaz tortuya istinâden verilmiş olmalıdır.

1.1.43) Pınarkent: Merkez ilçeye 18 km. mesafededir. "Çömleksaz" ve "Koyunaliler" köylerinin, 1991 yılında birleşerek oluşturdukları kasabanın adıdır. "Çömleksaz" adının, köyün sazlık bir yerde kurulmuş olmasından dolayı verildiği, "Koyunaliler" isminin ise, bu adı taşıyan bir aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. "Pınarkent" adı, kasabanın bol su kaynaklarına sahip olması sebebiyle verilmiş olmalıdır.

1.1.44) Salihaga: Merkez ilçeye 17 km. mesafededir. Köyün adının, köyün olduğu yerde eskiden çiftliği bulunan "Salih Ağa" adlı bir zâttan kaynaklandığı söylenmektedir.

1.1.45) Saruhan: Merkez ilçeye 12 km. mesafededir. Köyün eski adının "Sahran" olduğu belirtilmektedir⁸². Ancak tahrir defterlerinde "Saruhan" olarak geçtiği görülmektedir⁸³. Bu adın, Batı Anadolu'da meskun "Saruhan" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁸⁴.

1.1.46) Şirinköy: Merkez ilçeye 7 km. mesafededir. Eski adı "Manastır"dir⁸⁵. Bu adın tahrir defterlerinde geçtiği görülmektedir⁸⁶. Kasabanın adının 1920'li yıllarda

⁷⁹ Acaroğlu; s. 63; Ş. Tekin Kaptan; *Denizlinin Halk Kültürü Ürünleri-2*, Denizli, 1989, s. 27

⁸⁰ Kaptan; *Denizli Günlüğü*, s. 99

⁸¹ Türkay; s. 45

⁸² 1980 GNSDF.; s. 4

⁸³ Gökçe; s. 240

⁸⁴ Türkay; s. 649

⁸⁵ 1980 GNSDF.; s. 4

⁸⁶ Gökçe; s. 238

"Şirinköy" olarak değiştirildiği söylenmektedir. "Manastır" adının, kasabanın yakınlarında bulunan bir manastır kalıntısından kaynaklandığı ifade edilmektedir. "Şirinköy" adı ise, kasabanın orman içinde ve sulak bir alanda kurulu bulunmasından dolayı verilmiş olmalıdır.

1.1.47) Tekkeköy: Merkez ilçeye 10 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Tekye" adı ile kayıtlı olan köyün şimdiki Tekkeköy'ün esasını teşkil ettiği belirtilmektedir⁸⁷. Osmanlı İmparatorluğu zamanında köyde mevcut bir tekke dolayısıyla köye "Tekke" adının verildiği söylenmektedir.

1.1.48) Uzunpınar: Merkez ilçeye 40 km. mesafededir. Köye bu adın, yakınından geçen dereye ve civarındaki aynı adla anılan su kaynaklarına izafetle verildiği söylenmektedir.

1.1.49) Üzerlik: Merkez ilçeye 18 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde köyün, "Üzerlik" ve "Yüzerlik" adlarıyla kaydolunduğu belirtilmektedir⁸⁸. Üzerlik, "sedefotgillerden, yaprakları almaşık, çiçekleri beyaz, susama benzeyen, tohumu acı olan bir bitkidir"⁸⁹. Köyün adının bu bitki ile alâkalı olduğu düşünülebilir.

1.1.50) Yeniköy: Merkez ilçeye 20 km. mesafededir. Civar köylere nazaran daha yeni bir yerleşim yeri olduğu için bu adı aldığı söylenmektedir.

1.1.51) Yeşilköy: Merkez ilçeye 6 km. mesafededir. İlk adı "Gerzele"dir. Bu adın tahrir defterlerinde "Gerzile" ve "Gerz-i Ali" şeklinde geçtiği görülmektedir⁹⁰. "Gerzele" adı, 15 Eylül 1962 tarihinde "Taşoluk"a çevrilmiştir⁹¹. Bu adın, köydeki su kaynaklarına istinâden verildiği söylenmektedir. 10 Şubat 1964 tarihinde ise köye "Yeşilköy" adı uygun görülmüştür⁹². "Yeşilköy" adı, köyün bitki örtüsüne izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.1.52) Yeşilyayla: Merkez ilçeye 15 km. mesafededir. Eski adı "Kızılköy"dür⁹³. Köyün adının tahrir defterlerinde "Kızılca" olarak geçtiği görülmektedir⁹⁴. "Yeşilyayla" adı, köyün coğrafi yapısına ve bitki örtüsüne istinâden verilmiş olmalıdır.

⁸⁷ Gökçe; s.242

⁸⁸ Gökçe; s.242

⁸⁹ Türkçe Sözlük; c.2, s.1544

⁹⁰ Gökçe; s.226

⁹¹ Kaptan; age., s.99

⁹² Kaptan; age., s.95

⁹³ 1980 GNSDF.; s.4

⁹⁴ Gökçe; s.265

1.1.53) Zeytinköy: Merkez ilçeye 4 km. mesafededir. Köyün adının, tahrir defterlerinde "Zeytûn" olarak kayıtlı olduğu görülmektedir⁹⁵. "Zeytinköy" adı, köy civarında mevcut zeytin ağaçları dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.2) ACIPAYAM İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin güneydoğusunda yer alır. İl merkezine 61 km. mesafededir. İlçe merkezinin ilk adının "Tirkemiz" olduğu belirtilmektedir⁹⁶. "Tirkemiz" adı, Güneybatı Anadolu'da meskun "Dürkemiş, Dürkemişli"; "Türkemiş, Türkemişli" cemaati ile ilgili olmalıdır⁹⁷.

"Acıpayam" adı, "acıbâdem" kelimesinin halk arasında kullanılan şeklidir. Yöredeki yağışlar dolayısıyla çok kaliteli olan toprakların kendiliğinden yetiştirdiği, kaliteli bâdemlerin, "Garbî karaağaç" kazasının(Acıpayam İlçesi) merkezi olan kasabanın "Acıbâdem" olarak kullanılmasına vesile olduğu, "bâdem" kelimesinin, halk arasında "payam" olarak kullanılmasından dolayı, resmi kayıtlara "Acıpayam" şeklinde geçtiği belirtilmektedir⁹⁸.

Bir kaynakta, 1522 yılında beldenin adının "Gediklü ma'a Acıbâdem E'ş-şehir b. Akçakilise" olarak kaydedildiği belirtilmektedir⁹⁹.

Bunların yanı sıra, Hamit Sancağı Kızılhisar(şimdiki Serinhisar) kazasında meskun "Hacıbayamlı" cemaatinden bahsedilir ki, bu ad, ilçenin yeni adına benzemektedir¹⁰⁰.

Bunlara karşılık genel kanaat, ilçe merkezinin eski adının "Garbî karaağaç" olduğu şeklindedir ki, fikrimizce bu yanlıştır. Çünkü bu ad kaza merkezine değil, yöreye verilmiş olan bir addir. "Garbî karaağaç" adı, 1870 yılında, yörenin Isparta(Hamideli)'ya bağlanmasından sonra, diğer Karaağaç'tan (Şarkî karaağaç) ayırmak maksadı ile verilmiştir¹⁰¹. Karaağaç yöresi, "Garbî" lakâbını almadan önce, genel inanişe göre Germiyanlılar'a, bir kaynağa göre ise, Selçuklu ve Moğol kuvvetlerine¹⁰² mukavemetten dolayı "Âsî" lâkabını almıştır. Bu ad, çok uzun yıllar yörenin adı olmuştur.

⁹⁵ Gökçe; s.244

⁹⁶ Tahsin Sangunışık; "İlçelerimizi Tanıtıyoruz-Acıpayam", İnanç Sanat ve Kültür Dergisi, İst., Vakıf Matbaası, 1945, y. 8, sa. 100, s. 22

⁹⁷ Türkay; s. 341, 743

⁹⁸ Ali Vehbi; Acıpayam, Ank., Çankaya Matbaası, 1951, s. 167

⁹⁹ Kaptan; age., s. 191

¹⁰⁰ Türkay; s. 390

¹⁰¹ Vehbi; s. 15

¹⁰² Baykara; age., s. 32

Geçen yüzyıla kadar Garbî karaağaç yöresinin idare merkezinin, Karahöyük köyü olması ve bu zamanlarda, şimdiki ilçe merkezi olan Acıpayam'ın "Acıbâdem" köyü olarak geçmesi, fikrimize bir destek teşkil etmektedir¹⁰³.

1.2.1) Akalan: İlçe merkezine 6 km. mesafededir. Eski adı "Çıkrikalanı"dır¹⁰⁴. "Akalan" adının, kasabanın düz, engin ve geniş alanına ve beyaza meyyâl olan topraklarına istinaden verilmiş olduğu belirtilmektedir¹⁰⁵.

1.2.2) Alaattin: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Kasabanın adının, kasabada medfun bulunan "Alaaddin Han" adlı bir zâttan geldiği söylenmektedir¹⁰⁶. Kasabanın adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.2.3) Aliveren: İlçe merkezine 30 km. mesafededir. Bir kaynakta adı "Alveren" olarak kaydedilmiştir¹⁰⁷. "Aliveren" adının, "elverişli yer" mânâsında, "Elveren"den geldiği söylenmektedir¹⁰⁸. Köyün adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.2.4) Apa: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Bir kaynakta köyün adının "ışıklı meydan" mânâsına geldiği belirtilmektedir¹⁰⁹. "Apa" kelimesi Denizli yöresinde "arife günü" mânâsında kullanılmaktadır¹¹⁰. Kırgız Türkçesi'nde "obalar yığınağı, küme" anlamlarını karşılamaktadır ki, köyün adının bu anlamla ilgili olması muhtemeldir¹¹¹.

1.2.5) Bademli: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köye adının, arazisinin yapısı ve yağışlar dolayısıyla tabîi olarak yetişen bâdem ağaçları sebebiyle verildiği söylenmektedir.

1.2.6) Bedirbey: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Köyün adının, köyde medfun bulunan, Horasan'dan gelen Oğuz oymak beylerinden "Bedirhan"a izâfetle verildiği belirtilmektedir¹¹².

¹⁰³ Vehbi; s. 113

¹⁰⁴ Vehbi; s. 319

¹⁰⁵ Vehbi; s. 319

¹⁰⁶ Vehbi; s. 332

¹⁰⁷ Vehbi; s. 10

¹⁰⁸ Akçaöz; age.

¹⁰⁹ Vehbi; s. 328

¹¹⁰ Derleme Sözlüğü; c.1, s. 282

¹¹¹ K. K.Yudahin; Kırgız Sözlüğü (çev. Abdullah Taymas), Ank., 1994, c. 1, s. 36

¹¹² Vehbi; s. 335

1.2.7) Çorum: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Köyün adı bazı kaynaklarda "Corum" olarak geçer¹¹³. Halk arasındaki söylenişi de bu şekildedir. Köyün adının "Corumlu" oymağı ile ilgisi olduğu düşünülebilir¹¹⁴.

1.2.8) Çubukçular: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köyün adının, bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir. Batı Anadolu'da meskun "Çubuklu" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir¹¹⁵.

1.2.9) Darıveren: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Dalaman çayının mezrâsının köy civârında genişlemesi ve sulamayı kolaylaştırması dolayısıyla, nehirden faydalanan tarlalarda yetiştirilen darının iyi kalitede olup ünlenmesi sebebiyle köye "Darıveren" adının verildiği söylenmektedir¹¹⁶.

1.2.10) Dedebağı: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün eski adı "Dedesil"dir¹¹⁷. 4 Ocak 1968 tarihinde belediye teşkilatı kurulunca, "Dedesil" adı, "Dedebağı" olarak değiştirilmiştir¹¹⁸. Bir kaynakta kasabanın bulunduğu yere ilk yerleşen obanın önderi olan ve hâlen kasabada medfun bulunan "Dede Resûl"un adına izâfeten köye "Dedesil" denildiği belirtilmektedir¹¹⁹. Bununla beraber, "Dedesilli (Dedesillü)" oymağının kasabaya adını vermiş olabileceği de düşünülebilir¹²⁰. "Dedebağı" adı ise, kasabanın adının daha güzel ve anlaşılır olması gâyesi ile verilmiş olmalıdır.

1.2.11) Dodurgalar: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. 1 Ocak 1972 tarihinde "Aşağı Dodurga" ve "Yukarı Dodurga" köyleri birleştirilerek, "Dodurgalar" adı ile belediye teşkilatı kurulmuştur¹²¹. Kasaba, Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. Tahrir defterlerinde bu boya ait 24 yer adına rastlandığı belirtilmektedir¹²². Verilen listede Hamit Sancağı Gölhisar Karaağacı (Acıpayam) kazasına bağlı olarak gösterilen "Todurga" adlı köyün şimdiki "Dodurgalar" kasabası olma ihtimali vardır.

¹¹³ 1980 GNSDF.; s. 4; Acaroğlu, s. 41

¹¹⁴ Türkay; s. 26

¹¹⁵ Türkay; s. 306

¹¹⁶ Vehbi; s. 337

¹¹⁷ 1980 GNSDF.; s. 4

¹¹⁸ Kaptan; age., s. 182

¹¹⁹ Vehbi; s. 340

¹²⁰ Türkay; s. 27,314

¹²¹ Kaptan; age., s. 181

¹²² Sümer; s. 256, 342

1.2.12) Gümüšköy: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köyün adının bu ismi taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir. Bunun yanında, köyün, toprağının yapısı dolayısıyla bu adı aldığı da belirtilmektedir.

1.2.13) Karahüyük: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Köyün çok eski bir yerleşim yeri olduğu, Bizanslılar devrindeki adının "Romanos" veyahut "Poskopol" olduğu, Selçuklular devrinde "Pazarhan" olarak adlandırıldığı, Osmanlılar devrinden sonra ise, mevcut hüyüğe izâfeten "Karahüyük" isminin verildiği kaydedilmektedir¹²³.

1.2.14) Karahüyükafşarı: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. XVI. yüzyılda Anadolu'da bu boya ait pek çok yer adına rastlandığı, bunların özellikle Batı ve Orta Anadolu'da yoğun olduğu belirtilmektedir¹²⁴. Bu bilgilerin alındığı kaynakta verilen listede Hamit Sancağı'nda "Afşar" adlı üç yerleşim yeri zikredilmektedir. Adı geçen köylerden birinin "Karahüyükafşarı" olması muhtemeldir. Bir kaynakta, Karahüyük pazarına yakınlığı dolayısıyla ve yöredeki diğer "Afşar" köyünden (Kumafşarı) ayırmak maksadıyla köye "Karahüyükafşarı" adının verildiği belirtilmektedir¹²⁵.

1.2.15) Kırca: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Bir kaynakta, 1525 yılında köyün adının "Kıraçlar" olarak geçtiği kaydedilmiştir¹²⁶. Kırca adının, Denizli'nin Saraylar mahallesindeki mevlevîhanede (şimdi yeri meçhul) medfun bulunan "Kırca Ali Baba"nın lakâbına izâfete verildiği belirtilmektedir¹²⁷. Bunun yanında köyün adının "Kırac", "Kıraclar"; "Kırca", "Kırcalar", "Kırcalı" cemaatleri ile ilgisi olduğu düşünülebilir¹²⁸.

1.2.16) Köke: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köyün adının, ormanlık bir arazide kurulu bulunmasından dolayı "Köke" olduğu söylenmektedir. Köyün adı, "kök" kelimesi ile ilgili olmalıdır. Köyün adı ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.2.17) Kumafşarı: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. XVI. yüzyılda Anadolu'daki Oğuz boylarına ait yer adları arasında Hamid Sancağı'na bağlı olarak zikredilen üç Afşar

¹²³ Vehbi; s. 113

¹²⁴ Sümer; s. 264

¹²⁵ Vehbi; s. 191

¹²⁶ Kaptan; age., s. 191

¹²⁷ Vehbi, s.359

¹²⁸ Türkay; s.518,519

köyünden birisi, şimdiki Kumafşarı kasabası olmalıdır¹²⁹. Kasabayı kuranların, Afşar boyundan, hâlen mezkur yerdeki türbesinde medfun "Karaağaç Baba" adlı zâtın önderliğindeki oba olması ve Acıpayam yöresini Gölhisar'dan ayıran "Kumkısıq(=kumlu sırt, geçit, bel)" mevkinde bulunması münasebetiyle kasabanın adının "Kumafşarı" olduğu belirtilmektedir¹³⁰.

1.2.18) Kurtlar: İlçe merkezine 30 km. mesafededir. Yöreye ilk aşiretlerin yerleşmesi sırasında şimdi köyün bulunduğu yere "Kurtlar" adlı bir aşiretin yerleştiği, köyün adının, bu aşiretten kaldığı söylenmektedir.

1.2.19) Kuyucak: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köye bu adın, arazisinin yapısı dolayısıyla çukur bir havzada kalması sebebiyle verildiği söylenmektedir. Bunun yanında, yörede mevcut olan diğer "Kuyucak"lar gibi, köyün adının, bu adı taşıyan bir aşiretten gelmiş olabileceği de düşünülebilir.

1.2.20) Mevlütler: İlçe merkezine 7 km. mesafededir. Köyün adının, ilk Türk aşiretlerinin yöreye yerleşmesi sırasında, bu adı taşıyan bir aşiretin köyün bulunduğu yere gelip yerleşmesi sonucunda "Mevlütler" olduğu belirtilmektedir.

1.2.21) Oğuz: İlçe merkezine 3 km. mesafededir. Köyün adının, köyün bulunduğu yere ilk yerleşen obanın önderi olduğu söylenen ve köyde medfun bulunan "Oğuz Baba" adlı zâta hürmeten verildiği belirtilmektedir.

1.2.22) Ovayurt: İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Köyün eski adı, "Taraş"tır¹³¹. Bu adın, eskiden köyün bulunduğu yerde çiftliği bulunan bir zâtın lakâbına izâfeten verildiği söylenmektedir¹³². Bunun yanında Batı Anadolu'da meskun "Taraş, Taraşan" aşiretinin köye adını vermiş olabileceği düşünülebilir¹³³. "Taraş" adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde "Ovayurt" başlığı altında ele alınmıştır. "Ovayurt" adı ise, köyün bulunduğu düz ve geniş alana istinâden verilmiş olmalıdır.

1.2.23) Örenköy: İlçe merkezine 35 km. mesafededir. "Ören" ve "viran" kelimeleri "eski yerleşim yerlerini ve tarihî kalıntıları" ifâde etmektedir. "Örenköy" adının da, yakınında bulunan harâbeden kaynaklandığı söylenmektedir.

¹²⁹ Sümer, s.434

¹³⁰ Vehbi; s.323

¹³¹ 1980 GNSDF.; s. 4

¹³² Vehbi; s. 347

¹³³ Türkay; s. 157, 711

1.2.24) Pınarbaşı: İlçe merkezine 30 km. mesafededir. Eski adı "Kazatahtalı"dır¹³⁴. Bu ad, yöredeki diğer "Tahtalı" köyünden (Gireniztahtalı) farkı belirtmek gayesi ile verilmiş olmalıdır. Ayrıca köyün adının Karaağaç kazasında meskun "Tahtalı" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir¹³⁵. "Pınarbaşı" adının ise, köyde mevcut su kaynaklarından dolayı verildiği söylenmektedir.

1.2.25) Pınaryazı: İlçe merkezine 3 km. mesafededir. Eski adı "Selleri"dir¹³⁶. "Selleri" adının, köyün yakınında bulunan derenin, sağanak yağışlarda harlayarak taşması ve köyün sürekli sel suları altında kalması sebebiyle verildiği söylenmektedir¹³⁷. "Selleri", "sel yeri" şeklinden gelmiş olmalıdır. "Selleri" adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde, "Pınaryazı" başlığı altında ele alınmıştır. "Pınaryazı" adının ise, köyün coğrafi konumu sebebiyle konulduğu söylenmektedir.

1.2.26) Sırçalık: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Arazi yapısının bir özelliği olarak, kayaların, taşları ve toprağın bir sırça (=cam) gibi olması dolayısıyla köye bu adın verildiği söylenmektedir.

1.2.27) Uçarı: İlçe merkezine 7 km. mesafededir. Köyün adı bazı kaynaklarda "Ucarı" olarak geçer¹³⁸. Halk arasında da bu şekilde söylenir. Köyün bulunduğu yerde eskiden "Ucarı Çiftliği" olduğu, daha sonra kurulan köye de "Ucarı" denildiği söylenmektedir. "Ucarı" adı, Karaağaç'ta (Acıpayam) meskun "Ucarı", "Ucarılı" cemaati ile ilgili olmalıdır¹³⁹.

1.2.28) Yassihüyük: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Köyün adı, Karahüyük köyündeki hüyüğe nispetle daha küçük ve yassı olan hüyüğe izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.2.29) Yazır: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Denizli ilinde, Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. XVI. yüzyılda Anadolu'da bu adı taşıyan yirmi dört yerleşim yeri olduğu belirtilmektedir¹⁴⁰. Bunlardan Karaağaç'ta (Acıpayam) olduğu belirtilen Yazır köyü, şimdiki Yazır kasabası olmalıdır. Bir kaynakta

¹³⁴ 1980 GNSDF.; s. 4

¹³⁵ Türkay; s. 708

¹³⁶ 1980 GNSDF.; s. 4

¹³⁷ Vehbi; s. 361

¹³⁸ Vehbi; s. 11; 1973 DİY.; s. 50

¹³⁹ Türkay; s. 744

¹⁴⁰ Sümer; s. 212, 430

ise, 1060 hicrî yıllarında Horasan'dan gelen üç Yazır beyinden "Hacı Hasan" adlı bir zâtn, bu köyü kurarak "Yazır" adını verdiği kaydedilmektedir¹⁴¹.

1.2.30) Yeniköy: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Köyün eski adının "Tahtalı" olduğu belirtilmektedir¹⁴². Bu adın Karaağaç'ta(Acıpayam) meskun "Tahtalı" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir¹⁴³. Köyün adı daha sonra "Yeniköy" olarak değiştirilmiştir.

1.2.31) Yeşildere: İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Köyün eski adı "Dereköy"dür¹⁴⁴. "Dereköy" adı, köyün bir dere kenarında kurulması sebebiyle verilmiş olmalıdır. 1992 yılında belediye teşkilatı kurulması dolayısıyla "Yeşildere" adını almıştır. "Yeşildere" adının da aynı sebeple verildiği söylenmektedir.

1.2.32) Yeşilköy: İlçe merkezine 45 km. mesafededir. "Köyün tüzel kişiliği devam etmekte olup nüfus bulunmamaktadır"¹⁴⁵. Bu sebeple incelemeye alınmamıştır.

1.2.33) Yeşilyuva: İlçe merkezine 30 km. mesafededir. Eski adı "Kayser"dir¹⁴⁶. 1925 yılında "Kayser" adı "Yeşilyuva" olarak değiştirilmiştir¹⁴⁷. "Kayser" adı hakkında üç görüş vardır: İlki, "Asarlık" diye anılan tepede Bizanslılara ait kalenin taşıdığı "Kayser" lakâbının değiştirilmeyerek köye ad olduğunu¹⁴⁸; ikincisi, köyün en eski halkının Rum olduğunu ve "Kayser" adının Rumlardan kaldığını¹⁴⁹; üçüncüsü ise, tabakların(=debbâğ) pîri Ahi Evren'in üstadı Ahi Kaysar'dan kaynaklandığını¹⁵⁰ savunur. Yaptığımız çalışmalardan çıkardığımız sonuca göre, "Kaysar" adı, "Kaya hisar" isminin halk arasında söylene söylene almış olduğu şekildedir. "Yeşilyuva" adı ise yörenin bitki örtüsüne istinâden verilmiş olmalıdır.

1.2.34) Yumrutaş: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Kasabanın adının, sırtını verdiği dağdan kopan yumru şeklindeki bir kaya parçasından kaynaklandığı belirtilmektedir.

¹⁴¹ Vehbi; s. 353

¹⁴² Vehbi; s. 11

¹⁴³ Türkay; s. 708

¹⁴⁴ Vehbi; s. 9; 1973 DİY.; s. 50

¹⁴⁵ 1990 GNSDF.; s. 5

¹⁴⁶ Vehbi; s. 200; Baykara; agc., s. 30

¹⁴⁷ Kaptan; agc., s. 189, 190

¹⁴⁸ Vehbi; s. 200

¹⁴⁹ Kaptan; şifahi

¹⁵⁰ Baykara; agc., s. 30

1.2.1.1) KELEKÇİ BUCAK MERKEZİ: İlçe merkezine 27 km. mesafededir. Yörede bol miktarda bostan mahsulü yetişmektedir. Yetişen mahsulün kalitesi ve nâmı sebebiyle kasabaya "Kelekçi" adının verildiği söylenmektedir.

1.2.1.2) Akşar: İlçe merkezine 30 km. mesafededir. "Şar" kelimesi, Farsça "şehir" manâsına gelmektedir. Köyün adının bu kelime ile ilgili olduğu, baştaki ifadesinin ise, köyün bulunduğu yörenin en göze çarpan rengini ifade ettiği düşünülebilir.

1.2.1.3) Alcı: İlçe merkezine 43 km. mesafededir. Bir kaynakta köyün adı "Alcı" olarak geçer¹⁵¹. "Alcı" adının, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde meskun "Alcı", "Alcı" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir¹⁵².

1.2.1.4) Benlik: İlçe merkezine 35 km. mesafededir. Köyün eski adının "İñilek" olduğu belirtilmektedir¹⁵³. Daha sonra köye "Benlik" denilmiştir. "Benlik" kelimesinin, "kendini beğenme, övme, kibir; hayvanlara vurulan işaret; kırlarda yetişen, dikenli ve sarı çiçekli bir ot; keçecilikte keçeleri beneklemek için pişirilecek olan renkli parçalar" anlamları vardır¹⁵⁴. Köyün adının bu manâlardan biri ile ilgili olduğu düşünülebilir. "İñilek" ve "Benlik" adlarına dâir rivâyetler, ikinci bölümde "Benlik" başlığı altında ele alınmıştır.

1.2.1.5) Boğazdere: Henüz yeni kurulmuş bir köydür. İlçe merkezine 32 km. mesafededir. Köyün adı, yakınından geçen ve bir boğazın içinden geçen dereden kaynaklanmış olmalıdır.

1.2.1.6) Çakırköy: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Köyün adının, ilk Türk yerleşmeleri sırasında yöreye yerleşen "Çakır" adlı aşiretten kaldığı söylenmektedir. Bunun yanı sıra, "çakır" kelimesinin "yeni olgunlaşmaya başlamış meyve; gönül, can; ısrırgan otu" manâları mevcuttur¹⁵⁵. "Çakır" adının bu manâlardan biriyle ilgili olduğu da düşünülebilir.

1.2.1.7) Çiftlikköy: İlçe merkezine 28 km. mesafededir. Köyün bulunduğu yerde eskiden bir çiftliğin olduğu, daha sonra bu çiftlik arazisine yerleşmelerin başlamasıyla "Çiftlik" adıyla bir köy kurulduğu söylenmektedir.

¹⁵¹ Acaroğlu; s. 31

¹⁵² Türkay; s. 196

¹⁵³ Akçaöz; age.

¹⁵⁴ Derleme Sözlüğü; c.2, s.629

¹⁵⁵ Derleme Sözlüğü; c.3, s.1044

1.2.1.8) Eskiköy: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün civar köylere nazaran daha eski bir yerleşim yeri olduğu, bu sebeple köye "Eskiköy" adının verildiği söylenmektedir.

1.2.1.9) Gölcük: İlçe merkezine 38 km. mesafededir. Kasabanın bulunduğu yörenin bol su kaynaklarına sahip olması sebebiyle, kasabaya "Gölcük" adının verildiği söylenmektedir.

1.2.1.10) Güney: İlçe merkezine 32 km. mesafededir. Kuruluş şekli itibâriyle, evlerin kullanım yönlerinin güne (güneşe) karşı bulunması dolayısıyla köye "Güney" adının verildiği belirtilmektedir¹⁵⁶. Bununla beraber, Menteşe yöresinde meskun, "Güneyli (Güneylü)" aşiretinin köye adını vermiş olabileceği de düşünülebilir¹⁵⁷.

1.2.1.11) Hacıkurtlar: İlçe merkezine 35 km. mesafededir. Yöreye ilk Türk yerleşmeleri sırasında, köyün bulunduğu yere "Hacıkurtlar" adını taşıyan bir aşiretin yerleştiği, köyün adının bu aşiretten kaldığı söylenmektedir.

1.2.1.12) Hisarköy: İlçe merkezine 40 km. mesafededir. Köyün yakınlarında bulunan tarihî kalıntılar dolayısıyla köyün "Hisarköy" adı ile anıldığı belirtilmektedir.

1.2.1.13) Karaismailler: İlçe merkezine 50 km. mesafededir. Bu köyün kurucularının "Karaismailler" adını taşıyan bir aşiret olduğu, köyün adının da buradan kaynaklandığı söylenmektedir.

1.2.1.14) Kuzören: İlçe merkezine 30 km. mesafededir. "kuz" kelimesi, "gölgede kalan, gölgeli yer; güneş görmeyen yer" manâsına gelmektedir¹⁵⁸. "Ören" kelimesinin ise, "harâbe, yıkıntı, eski şehir kalıntısı" manâlarına geldiği bilinmektedir. Köyün adı, bu manâlarla ilgili olmalıdır.

1.2.1.15) Olukbaşı: İlçe merkezine 36 km. mesafededir. Eski adı "Abaz"dır¹⁵⁹. "Olukbaşı" adının, köyün bulunduğu arazinin su kaynakları bakımından zengin olması ve bir pınarın yakınında kurulması dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.2.1.16) Sandalcık: 1973 Denizli İl Yıllığı'nda bu ada rastlanmamaktadır. Buna göre köy, 1973 yılından sonra teşekkül etmiş olmalıdır. İlçe merkezine 60 km. mesafededir. "Sandal", bilinen manâsı dışında, "yaban çileği ağacı; asma çardağı; bahçe

¹⁵⁶ Vehbi; s. 9

¹⁵⁷ Türkay; s. 83

¹⁵⁸ Türkçe Sözlük; c.2, s. 942

¹⁵⁹ 1980 GNSDF.; s. 4

çevresine çakılan uzun ince sırık; sardunya çiçeği; üçgen biçiminde tarla; köy yakınındaki çam ormanı" manâlarına gelmektedir¹⁶⁰. Köyün adının bu manâlardan biriyle ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.2.1.17) Suçatı: İlçe merkezine 62 km. mesafededir. Eski adı "Hüsniye"dir¹⁶¹. "Suçatı" kelimesi, "akarsuların birleştiği yer" manâsına gelmektedir¹⁶². Köyün böyle bir mevkide kurulu olması sebebiyle bu adı aldığı söylenmektedir.

1.2.1.18) Yolçatı: 1973 Denizli İl Yıllığı'nda ve 1980 GNSDF.'de bu ada rastlanmamaktadır. İlçe merkezine 65 km. mesafededir. "Yol çatı", "yol ayrımı, kavşak" demektir¹⁶³. Köy, böyle bir özelliğe sahip olması sebebiyle bu adı almış olmalıdır.

1.3) AKKÖY İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin kuzeyinde yer alır. İl merkezine 22 km. mesafededir. İlk merkezin adının tahrir defterlerinde "Akça" ve "Akçaköy" adlarıyla geçtiği belirtilmektedir¹⁶⁴. Bunun yanında, 1935 yılında "Sultâniye" ve "Azîziye" köylerinin birleştirilmesinden müteşekkil beldeye "Akköy" adının verildiği bir kaynakta geçmektedir¹⁶⁵. "Sultâniye" ve "Azîziye" köylerinin adlarının, Sultan Abdülazîz devrinde yapılan iskân hareketlerinden kaynaklandığı, Kafkasya'dan gelen birkaç obanın yerleştirilmesi sonucu kurulan köylere Osmanlı padişâhının adına hürmeten, "Sultâniye" ve "Azîziye" adlarının verildiği söylenmektedir. Bu köyler, XVI. ve XVII. yüzyıl tahrir defterlerinde adı geçen "Akça" , "Akçaköy" e sonradan dahil edilmiş olmalıdır.

1990 yılında ilçe statüsüne kavuşan "Akköy"e bu ad ise, bulunduğu yerin toprağının renginden veyahut "Pamukkale"ye yakınlığından dolayı verilmiş olmalıdır.

1.3.1) Akçapınar: 1990 yılında ilçe olan Akköy'e, Güney ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Köyün adının, yörede mevcut su kaynaklarından ve köyün su ihtiyacını karşıladığı, aynı adla anılan çeşmeden geldiği söylenmektedir.

¹⁶⁰ Derleme Sözlüğü; c.10, s. 3535

¹⁶¹ 1980 GNSDF.; s. 4; Acaroğlu; s.67

¹⁶² Derleme Sözlüğü; c.10, s.3687

¹⁶³ Derleme Sözlüğü; c.11, s. 4290

¹⁶⁴ Gökçe; s. 215

¹⁶⁵ Kaptan; age., s. 135

1.3.2) Belenardıç: 1990 yılında ilçe olan Akköy'e, Güney ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Eski adı "Torapan"dır¹⁶⁶. "Torapan" adının, "Toraman" adını taşıyan bir aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. "Toraman", insan için, "güçlü, kuvvetli" manâsında kullanılan bir kelimedir. Bunun yanında, tabii özellik olarak, "otları çok gelişmiş, boylanmış yerler" manâsına da gelir¹⁶⁷. "Belenardıç" adına gelince: "Belen", "dağlık, sarp yer, tepe" manâsına gelir. "Ardıç" ise, "servigillerden, güzel kokulu, yapraklarını kışın da dökmeyen, yuvarlak kara yemişleri ilaç olarak kullanılan bir ağaçtır"¹⁶⁸. Köye bu ad, dağlık ve ardıç ağaçları ile kaplı bir arâzi üzerinde kurulu olması sebebiyle verilmiş olmalıdır.

1.3.3) Çeşmebaşı: 1990 yılında ilçe olan Akköy'e, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Eski adı "Kocagözler"dir¹⁶⁹. Bir kaynakta da "Karagözler" olarak geçer¹⁷⁰. Bu adların, yöreye ilk yerleşen yörüklerden kaldığı söylenmektedir. "Çeşmebaşı" adının ise, köy civarında mevcut su kaynaklarına ve ilk zamanlarda su ihtiyacının karşılandığı çeşmeye istinâden verilmiş olabileceği düşünülebilir.

1.3.4) Gölemezli: 1990 yılında ilçe olan Akköy'e, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 6 km. mesafededir. "Gölemez" kelimesinin, Denizli yöresinde bilinen, "hayvanlardan elde edilen süt ve bu süttten yapılan tatlı" manâları vardır¹⁷¹. Kasabanın, hayvancılığa elverişli bir yerde kurulu olması sebebiyle, "Gölemezli" adının "gölemez ili" şeklinden gelmiş olabileceği düşünülebilir.

1.3.5) Haytabey: 1990 yılında ilçe olan Akköy'e, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Bir kaynakta eski adının "Tahtacıköy" olduğu belirtilmektedir¹⁷². "Hayta" kelimesi, "Osmanlıların ilk dönemlerinde, eyalet askerlerinin uç boylarında görevli sınıflarından biri; serseri, külhanbeyi, kabadayı" manâlarına gelmektedir¹⁷³. Köyün adının bu manâlarla ilgili olabileceği düşünülebilirse

¹⁶⁶ 1980 GNSDF.; s. 4

¹⁶⁷ Derleme Sözlüğü, c.10, s.3967,3968

¹⁶⁸ Türkçe Sözlük; c. 1, s. 82

¹⁶⁹ 1980 GNSDF.; s. 4

¹⁷⁰ Acaroğlu; s. 40

¹⁷¹ Derleme Sözlüğü; c.6, s. 2143

¹⁷² Kaptan; Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2, s. 29

¹⁷³ Türkçe Sözlük; c.1, s. 627

de, 1825 yılında yöreye yerleşen "Haytabey" yörüklerinin köye adını vermiş olması daha muhtemel görünmektedir¹⁷⁴.

1.3.6) Kavakbaşı: 1990 yılında ilçe olan Akköy'e, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 2 km. mesafededir. Bir kaynakta köyün eski adının "Senekçiler" olduğu belirtilmektedir¹⁷⁵. Bu adın, "Senekçi (Sinekçi)" cemaati ile bir ilgisi olduğu düşünülebilir¹⁷⁶. "Kavakbaşı" adı ise, köyün bitki örtüsüne istinâden verilmiş olmalıdır.

1.3.7) Yukarışamlı: 1990 yılında ilçe olan Akköy'e, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Köyün eski adlarının "Düşmebaşı" ve "Küçükada" olduğu belirtilmektedir¹⁷⁷. Bir kaynakta da "Döşemebaşı" adı zikredilir¹⁷⁸. "Düşmebaşı" ve "Döşemebaşı" adlarının, köyün ilk yerleşme yeri olduğu belirtilen "Döşemelik" mevkisinden gelmiş olduğu düşünülebilir. "Yukarışamlı" adına gelince: Tahrir defterlerinde "Şamlı-i Kebîr" veya "Şamlı-i Sağîr" isimleriyle kaydedildiği belirtilen köyün adının, Denizli yöresinde meskun "Şamlı Yörükleri" ile ilgisi olmalıdır¹⁷⁹. "Yukarı" sıfatı, köyü diğer bir "Şamlı" köyünden (Aşağışamlı) ayırmak maksadı ile verilmiştir.

1.4) BABADAĞ İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin batısında yer alır. İl merkezine 41 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Kadı", "Korucıköy" ve "Dibek" adlarıyla geçen köyün bugünkü "Babadağ" ilçe merkezinin esasını teşkil ettiği belirtilmektedir¹⁸⁰. Yakın tarihli kaynaklarda "Kadıköy"¹⁸¹, "Beşikkaya", "Kadılyeri" ve "Sülüklüköy"¹⁸² adları zikredilmektedir.

Babadağ yöresine ilk gelen yörüklerin önce Oğuzlar ve Ahıllı köylerini kurdukları, bugünkü Babadağ'ın yerini de tokat (= hayvanların barındığı yer) olarak kullanıldıkları, Ahıllılılar'ın buraya "Beşikkaya" dediği belirtilmektedir¹⁸³. "Kadıköy" adının ise, köyde

¹⁷⁴ Kaptan; Gönül Sultanları Denizli'de, Denizli, 1993, s. 140

¹⁷⁵ Kaptan; Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2, s. 34

¹⁷⁶ Türkiye; s. 670

¹⁷⁷ 1980 GNSDF.; s.4

¹⁷⁸ Kaptan; age., s.31

¹⁷⁹ Türkiye; s. 562,693,694

¹⁸⁰ Gökçe; s. 263

¹⁸¹ 1980 GNSDF.; s. 7

¹⁸² Kaptan; age., s. 35

¹⁸³ Cengiz Bektaş; Babadağ Evleri, Evlerimiz-3, İst., Yem Yayın, 1991, s. 21

ikâmet eden bir kadıya istinaden verildiği, ticari ilişkilerde bu "Kadıköy" ile İstanbul'un "Kadıköy"ünün karıştırılması üzerine bu addan vazgeçilerek "Babadağ" isminin uygun görüldüğü kaydedilmektedir¹⁸⁴.

"Babadağ" adı, ilçenin yakında bulunan ve üzerinde medfun bir zâttan dolayı "Baba" lâkabını alan dağdan kaynaklanmış olmalıdır.

1.4.1) Ahılı: 1987 yılında ilçe olan Babadağ'a, Sarayköy ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Köyün adının "Âhili" ya da "Ahırlı"dan gelmiş olabileceği söylenmektedir¹⁸⁵. Bir kaynakta ise, köyün atı yüz yıl kadar önce kurulduğu ve adının, köyü kuran "Ahiler"den geldiği belirtilmektedir¹⁸⁶. "Ahili (Ahilü)" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olabileceği düşünülebilir¹⁸⁷.

1.4.2) Bekirler: 1987 yılında ilçe olan Babadağ'a, Sarayköy ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Bekirlü" olarak kaydedilmiş köyün şimdiki "Bekirler" köyü olduğu belirtilmektedir¹⁸⁸. Kütahya Sancağı'nda meskun "Bekirler", "Bekirli" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir¹⁸⁹.

1.4.3) Demirli: 1987 yılında ilçe olan Babadağ'a, Sarayköy ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 3 km. mesafededir. Eski adı, "Manaster"dir¹⁹⁰. Bu adın, köy civarında bulunan bir harabeden kaynaklandığı söylenmektedir. Köy civarında demir madeni bulunmamaktadır. Bu sebeple "Demirli" adının, bir aşiret veya oymak adı olduğunu, yöreye yerleşen aşiretin köye adını vermiş olabileceğini düşünmek mümkündür.

1.4.4) İncirpınar: 1987 yılında ilçe olan Babadağ'a, Sarayköy ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "İncirpınarı" adı ile geçtiği görülmektedir¹⁹¹. Bu adın köyde mevcut, incir ağaçları ile çevrili bir su kaynağına istinaden verildiği söylenmektedir.

¹⁸⁴ Bektaş; s. 22

¹⁸⁵ Acaroğlu; s. 29

¹⁸⁶ Bektaş; s. 15

¹⁸⁷ Türkay; s. 182

¹⁸⁸ Gökçe; s. 217

¹⁸⁹ Türkay; s. 238

¹⁹⁰ 1980 GNSDF.; s. 7

¹⁹¹ Gökçe; s. 261

1.4.5) Kelleci: 1987 yılında ilçe olan Babadağ'a, Sarayköy ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Köyyüce" adı ile kaydedilen ve mezkur köy civarında olduğu belirtilen köyün "Kelleci" köyü olduğu düşünülebilir¹⁹².

1.4.6) Kıranyer: 1987 yılında ilçe olan Babadağ'a, Sarayköy ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 6 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Kıranlı" olarak adı geçen köyün, şimdiki "Kıranyer" köyü olması gerektiği belirtilmektedir¹⁹³. "Kıranyer" adının, köy civarında çok eskiden Bizanslılarla yapılan savaşta çok şehit verilmesi dolayısıyla verildiği söylenmektedir¹⁹⁴.

1.4.7) Mollamehmetler: 1987 yılında ilçe olan Babadağ'a, Sarayköy ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köyün adı bazı kaynaklarda "Mollaahmetler" olarak geçer¹⁹⁵. Köyün adının, bu adı taşıyan bir aşiretten kaldığı söylenmektedir.

1.4.8) Oğuzlar: 1987 yılında ilçe olan Babadağ'a, Sarayköy ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Köyün altı yüz yıl kadar önce "Oğuzlar" adlı bir aşiret tarafından kurulduğu, bu sebeple "Oğuzlar" adını aldığı belirtilmektedir¹⁹⁶.

1.4.9) Yeniköy: 1987 yılında ilçe olan Babadağ'a, Sarayköy ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 3 km. mesafededir. Yeni kurulmuş bir yerleşim yeri olduğu için bu adı aldığı söylenmektedir.

1.5) BAKLAN İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin kuzeydoğusunda yer alır. İl merkezine 65 km. mesafededir. İlçe merkezinin eski adı "Dereköy"dür¹⁹⁷. Bu adın, ilçedeki türbesinde medfun "Hüsam" ya da "Hüsameddin Dede" adlı bir zâttan kaynaklandığı söylenmektedir. 3 Şubat 1969'da "Dereköy" adı, yörenin adı olan "Baklan" ile değiştirilmiştir¹⁹⁸. "Baklan" kelimesi, Divânü Lugâti't-Türk'te "Baklan kuzı=taze ve semiz kuzu" tamlamasında geçmektedir¹⁹⁹. Kelime, günümüz Türkçe'sinde ise, "kırmızı

¹⁹² Gökçe; s. 265

¹⁹³ Gökçe; s. 265

¹⁹⁴ Kaptan; *Gönül Sultanları Denizli'de*, s. 9

¹⁹⁵ Acaroğlu; s. 62; 1980 GNSDF.; s. 7

¹⁹⁶ Bektaş; s. 15

¹⁹⁷ 1980 GNSDF.; s. 5

¹⁹⁸ Kaptan; *Denizli Günlüğü*, s. 200

¹⁹⁹ Kaşgarlı Mahmud; *Divânü Lugâti't-Türk*, çev.=Besim Atalay, Ank., TDKY, 1992, c. 4, s. 63

renkli bir çeşit yaban kazı" manâsında kullanılmaktadır²⁰⁰. "Baklan" adının, bu manâlarla ilgisi olduğu düşünülebilir. Bunun yanında, "Baklan" kelimesinin, "bağ alanı" tamlamasından kaynaklanmış olması da muhtemeldir.

1.5.1) Beyelli: 1987 yılında ilçe olan Baklan'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Eski zamanlarda köyde bir aşiret beyinin yaşadığı, bu beye istinaden köye "Bey ili" denildiği, bunun daha sonra "Beyelli"ye dönüştüğü söylenmektedir.

1.5.2) Boğaziçi: 1987 yılında ilçe olan Baklan'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Eski adlarının "Çalkebîr"²⁰¹ ve "Asiçal"²⁰² olduğu belirtilmektedir. "Çalkebîr" adının, beldenin, eski zamanlarda Çal yöresinin idare merkezi olması veya yöredeki büyük yerleşim yerlerinden birisi olması dolayısıyla verildiği söylenmektedir. "Asiçal" adının ise, Türkmenler ile Selçuklular ve Moğollar arasındaki savaşlarda, yörenin Selçuklular ve Moğollar'a karşı gelmelerinden kaynaklandığı kaydedilmektedir²⁰³. "Boğaziçi" adı, yörenin coğrafi konumu itibarıyla verilmiş olmalıdır.

1.5.3) Cataloba: 1987 yılında ilçe olan Baklan'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Köyün adının, yöreye ilk yerleşmeler sırasında, köyün bulunduğu yere konan bir aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. Çal kazasında meskun "Cataloba" cemaati, yukarıda bahsedilen ve köye adını veren aşiret olmalıdır²⁰⁴.

1.5.4) Dağal: 1987 yılında ilçe olan Baklan'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 4 km. mesafededir. "Dağal" kelimesi, Orta ve Batı Anadolu'da "şiddetli rüzgâr, fırtına" manâsına gelmektedir²⁰⁵. Kasabanın adının bu manâyla veya "dağ" kelimesi ile ilgili olduğu düşünülebilir.

1.5.5) Hadım: 1987 yılında ilçe olan Baklan'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Köyün adı, yöreye ilk Türk yerleşmeleri sırasında Baklan yöresinde iskân olunan "Hadımlı" cemaati ile ilgili olmalıdır²⁰⁶.

²⁰⁰ Türkçe Sözlük; c. 1, s. 134

²⁰¹ 1980 GNSDF.; s. 5

²⁰² Baykara; age., s. 33

²⁰³ Baykara; age., s. 33

²⁰⁴ Türkay; s. 293

²⁰⁵ Derleme Sözlüğü; c. 4, s. 1347

²⁰⁶ Türkay; s. 398

1.5.6) İcikli: 1987 yılında ilçe olan Baklan'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 12 km. mesafededir. "İcik", Batı Anadolu'da "kırmızı et" manâsına gelir²⁰⁷. Kırgızlarda "içik", "kürk" manâsında kullanılır²⁰⁸. Türkmenlerde "İçigli" kelimesi, "öfkeli, hınç dolu, kindar" anlamlarına gelir²⁰⁹. Çal civârında ise "icik", "asma sırığı" demektir. Köyün adının, yukarıda verilen manâlarla bir ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.5.7) Kavaklar: 1987 yılında ilçe olan Baklan'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 19 km. mesafededir. Köyün adı köy çevresinde bulunan kavak ağaçlarından kaynaklanmış olmalıdır.

1.5.8) Konak: 1987 yılında ilçe olan Baklan'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Eski adı "Meler"dir. Bu ad, çağrıştırdığı manâ yüzünden değiştirilmiş olmalıdır. "Konak" adının ise "konulacak yer" manâsında kullanıldığı söylenmektedir.

1.5.9) Şenyayla: 1987 yılında ilçe olan Baklan'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Eski adı "Deveciler"dir²¹⁰. Bu adın, aynı ismi taşıyan bir aşiretten kaldığı söylenmektedir. "Şenyayla" adı ise, köyün coğrafi konumuna ve güzelliğine istinâden verilmiş olmalıdır.

1.6) BEKİLLİ İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin kuzeydoğusunda yer alır. İl merkezine 90 km. mesafededir. Yerleşim yerinin çok eski olduğu belirtilmektedir. İlçenin adının, eski zamanlarda buralara yerleşen bir yörük "bey"inden geldiği, "bey'in toprağı" manâsında beldeye "Beg ili" denildiği, bu kelimenin halk arasında "Bekilli" şekline dönüştüğü söylenmektedir. Bunun yanında, Malatya Sancağı'nda meskun, "Bekilli Atmalısı" cemaatinin ilçenin adı ile olan benzerliği dikkat çekmektedir²¹¹.

1.6.1) Bükrüce: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 7 km. mesafededir. "Bükrü" veyahut "bükrüce", Denizli yöresinde, "kambur"

²⁰⁷ Derleme Sözlüğü; c.7, s. 2503

²⁰⁸ Yudahin; c. 1, s. 365

²⁰⁹ Türkmençe-Türkçe Sözlük; Ank., Simurg Yayınları, 1995, s. 287

²¹⁰ 1980 GNSDF.; s. 5

²¹¹ Türkay; s. 238

manâsında kullanılmaktadır²¹². Coğrafi olarak kambura benzer bir arâzide kurulu olması sebebiyle köyün "Bükrüce" adını almış olduğu düşünülebilir.

1.6.2) Çamköy: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Eski zamanlarda yörenin çam ormanı ile kaplı olduğu, bu sebeple burayı beğenip yerleşenlerin, kurdukları köye "Çamköy" adını verdikleri söylenmektedir.

1.6.3) Coğuş: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. "Coğuş" veya "çoğuş" kelimesi, Denizli yöresinde, "güneş, güneşli yer" manâsına gelmektedir²¹³. Köyün, böyle bir coğrafi özelliğe sahip olması sebebiyle, bu adı almış olduğu düşünülebilir. "Coğuş" kelimesinin, "Çuvaş" boyu ile olan isim benzerliği de dikkat çekmektedir.

1.6.4) Deşdemir: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 8 km. mesafededir. 1990 GNSDF.'de köyün adı hatalı olarak "Beşdemir" şekliyle kayıtlıdır. "Deşdemir" adının, "taş" ve "demir" kelimeleri ile ilgili olduğu düşünülebilir.

1.6.5) Ekizbaba: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 17 km. mesafededir. "Ekiz", "ikiz" veya "candan arkadaş, dost" demektir²¹⁴. Köyün adının bu manâ ile ilgili olabilir. Bunun yanında, "Ekizbaba" adını taşıyan bir aşiretin köye adını verdiği de söylenmektedir.

1.6.6) Gömce: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 13 km. mesafededir. "Gömce" adının, köyün bulunduğu yerin coğrafi özelliği ile ilgili olarak, "gömmek" fiilinden türetilmiş bir kelime olduğu düşünülebilir.

1.6.7) Köseli: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 11 km. mesafededir. "Köse" kelimesinin, "sakalı, bıyığı çıkmayan" ve "yeni evlenmiş erkek, güvey"²¹⁵ manâlarının yanında, "ateş karıştırmaya yarayan bir ucu yanmış odun, tahta ya da demir maşa"²¹⁶ manâları da vardır. Köyün adının bu manâlardan biri ile ilgili olduğu düşünülebilir de, "Köseli" adlı bir aşiretin, köyün kurucuları olduğu, "Köseli" adının, "Köse ili"nden geldiği söylenmektedir.

²¹² Derleme Sözlüğü; c.2, s.818

²¹³ Derleme Sözlüğü, c.3, s.1256

²¹⁴ Derleme Sözlüğü; c.5, s.1695

²¹⁵ Derleme Sözlüğü; c.8, s.2970

²¹⁶ Derleme Sözlüğü; c.8, s.2971

1.6.8) Kutlubey: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Eski adı "Moraca"dır²¹⁷. Bu adın, Afyonkarahisar civârında meskun "Morcalı (Morcalu)" aşiretinden kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir²¹⁸. "Moraca" adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde, "Kutlubey" başlığı altında ele alınmıştır. "Kutlubey" adı ise, kasabanın adı değiştirilirken, mezkur aşiret dikkate alınarak verilmiş olmalıdır.

1.6.9) Poyrazlı: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Eski adı "Ekse"dir²¹⁹. Coğrafi konumu itibâriyle, köyün bulunduğu yerin çok rüzgar alması sebebiyle, köye sonradan "Poyrazlı" adının verildiği söylenmektedir.

1.6.10) Sııklı: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 14 km mesafededir. Yörede genelde bağcılık yapılması sebebiyle, asma sııklarının çokluğu yüzünden köye "Sııklı" adının verildiği ifade edilmektedir.

1.6.11) Üçkuyu: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 6 km. mesafededir. Eski zamanlardan beri su ihtiyacını karşılamak maksadı ile açılan kuyuların, daha sonra etrafında kurulan köye adını verdiği, köyün bu sebeple "Üçkuyu" olarak anıldığı söylenmektedir.

1.6.12) Yeşiloba: 1987 yılında ilçe olan Bekilli'ye, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 12 km. mesafededir. 1990 GNSDF.'de köyün adı hatalı olarak "Yeşilova" şeklinde yazılıdır. Köyün eski adları, "Medele" ve "Dibekli"²²⁰ dir. Köyün, kuruluşundan 1962 yılına kadarki adı "Medele"dir. "Medele" adı hakkındaki rivâyetler, ikinci bölümde, "Yeşiloba" başlığı altında ele alınmıştır. Köyün adı, 1962 yılında alınan bir kararla "Dibekli" olarak değiştirilmiştir²²¹. "Dibekli" adının, evlerin önlerindeki dibek taşları sebebiyle verildiği söylenmektedir. 1964 yılındaki ikinci bir kararla köye "Yeşiloba" adı uygun görülmüştür²²². "Yeşiloba" adı ise, köyün Büyük Menderes nehrine bakan tarafındaki arâzisinin yeşil bitki örtüsüne istinâden verilmiş olmalıdır.

²¹⁷ 1980 GNSDF.; s.5

²¹⁸ Türkay; s.123

²¹⁹ 1980 GNSDF.; s.5

²²⁰ M. Narince, H. Kaya, Ş. Bakırhan; Her Yönüyle Yeşiloba, Çal, Çalgücü Matbaası, 1981, s.11

²²¹ Narince ve diğerleri; s.11

²²² Narince ve diğerleri; s.12

1.7) BEYAĞAÇ İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin güneybatısında yer alır. İl merkezine 97 km. mesafededir. İlçe merkezinin eski adının "Eskere" olduğu belirtilmektedir²²³. Ancak "Eskere", o yöreye verilen genel addir. Beyağaç, 1972 yılına kadar bir köy iken, Bohçaköy ile Sarıyer köylerinin katılması ile bu tarihte belediye statüsüne kavuşmuştur²²⁴. 1991 yılında da ilçe olan Beyağaç'ın adı, bölgenin sık ormanla kaplı bitki örtüsü sebebiyle verilmiş olmalıdır.

1.7.1) Geriçam: 1991 yılında ilçe olan Beyağaç'a, Kale ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Köyün, çam ormanlarıyla kaplı bir arâzi üzerinde kurulu olması sebebiyle, "Geriçam" adını aldığı söylenmektedir.

1.7.2) Kapız: 1991 yılında ilçe olan Beyağaç'a, Kale ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 8 km. mesafededir. "Kapız" kelimesi, Denizli yöresinde, "derin vâdi, geçit, boğaz, dik yamaç" manâlarına gelir²²⁵. Köy, bu özellikleri taşıyan bir bölgede kurulmuş olması sebebiyle "Kapız" adını almış olmalıdır.

1.7.3) Kızılcaağaç: 1991 yılında ilçe olan Beyağaç'a, Kale ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 7 km. mesafededir. Bir kaynakta eski adının "Sorkun" olduğu belirtilmektedir²²⁶. Bu adın, "Sorgun (Sorkun), Sorkunlu" adını taşıyan cemaat ile ilgisi olduğu düşünülebilir²²⁷. "Kızılcaağaç" adı ise, yöredeki kızıl çam ormanlarına istinâden verilmiş olmalıdır.

1.7.4) Pınarönü: 1991 yılında ilçe olan Beyağaç'a, Kale ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köy, 1992 yılında kurulmuştur. "Pınarönü" adının, eskiden su ihtiyacının karşılandığı kaynak dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.7.5) Sazak: 1991 yılında ilçe olan Beyağaç'a, Kale ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. "Sazak" kelimesinin, "kuvvetli ve soğuk esen yel, poyraz ; soğuk yelle birlikte yağan hafif kar; hafif ve serin esen yel, lodos ve bataklık, sazlık" manâları vardır²²⁸. Köye "Sazak" adının, yukarıdaki özellikleri taşıyan bir coğrafi bölgede kurulmuş olması sebebiyle verildiği düşünülebilir.

²²³ 1980 GNSDF.; s.6; Acaroğlu; s.34

²²⁴ Kaptan; age., s.205

²²⁵ Derleme Sözlüğü; c.8, s.2634

²²⁶ Kaptan; Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2, s.34

²²⁷ Türkay; s.681

²²⁸ Derleme Sözlüğü; c.10, s.3562

1.7.6) Uzunoluk: 1991 yılında ilçe olan Beyağaç'a, Kale ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Köyün, civârında mevcut su kaynakları dolayısıyla "Uzunoluk" adını aldığı söylenmektedir.

1.7.7) Yeniçeşme: 1991 yılında ilçe olan Beyağaç'a, Kale ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 6 km. mesafededir. Eski adı "Kesre" dir²²⁹. 1954 yılına kadar, Geriçam köyünün "Kesre" adı ile bir mahallesi iken, bu tarihten sonra, "Yeniçeşme" adı ile müstakil köy statüsüne kavuşmuştur²³⁰. "Yeniçeşme" adının, köyün su ihtiyacını karşıladığı çeşmeden kaynaklandığı söylenmektedir.

1.8) BOZKURT İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin doğusunda yer alır. İl merkezine 55 km. mesafededir. Eski adı "Hamîdiye"dir²³¹. Yöreeye, 4 Mayıs 1885 tarihinde Balkanlardan gelen göçmenlerin yerleştirilmesiyle oluşturulan köye, Osmanlı pâdişâhı Sultan Hamid'e izâfetle, "Hamîdiye" adının verildiği belirtilmektedir²³². "Hamîdiye" adı, 1936 yılında, yer adlarının Türkçe yapılması çalışmalarında değiştirilmiş, beldeye "Bozkurt" adı verilmiştir²³³. Bozkurt, 1990 yılında ilçe statüsüne kavuşmuştur.

1.8.1) Alikurt: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Karahisar-ı Sâhib (Afyonkarahisar) Sancağı'nın Honaz nâhiyesine iskân edilen "Alikurt" obası, mezkur köyün kurucuları olmalıdır²³⁴.

1.8.2) Armutalanı: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Köyün eski adı "Hamîdiye"dir²³⁵. Bir kaynaktaki "Boztümbek" adı da zikredilmektedir²³⁶. "Hamîdiye" adının, Balkanlardan gelen göçmenlerin iskânı sırasında Osmanlı pâdişâhı Sultan Hamid'e izâfeten verildiği söylenmektedir. "Boztümbek" adının, yörenin coğrafi özelliği dolayısıyla, "Armutalanı" adının ise, bölgede mevcut ağaçlara istinâden konulduğu ifade edilmektedir.

²²⁹ 1980 GNSDF.; s.6

²³⁰ Kaptan; Denizli Günlüğü, s.206

²³¹ Kaptan; age., s.209

²³² Kaptan; age., s.209

²³³ Kaptan; age., s.210

²³⁴ Cengiz Orhonlu; Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskânı, İst., Eren Yayıncılık, 1987, s.74

²³⁵ 1980 GNSDF.; s.5

²³⁶ Kaptan; Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2, s.27

1.8.3) Avdan: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 8 km. mesafededir. "Avdan" adının, yörenin iskânı sırasında, yöreye yerleşen bir aşiretten kaldığı, bu aşiretin, kurulan köye adını verdiği söylenmektedir.

1.8.4) Baklankuyucak: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çal ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 11 km. mesafededir. Yörede mevcut diğer bir "Kuyucak" tan (Çalkuyucak) ayırmak maksadı ile "Baklankuyucak" olarak adlandırılmıştır. "Kuyucak" adının, yöreye yerleşen aşiretlerden birinin adı olduğu, Baklan tarafına yerleşenlerin köyüne "Baklankuyucak" olarak anıldığı söylenmektedir.

1.8.5) Başçeşme: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Köyün, su ihtiyacının karşılandığı kaynağın adına istinâden "Başçeşme" olarak adlandırıldığı belirtilmektedir.

1.8.6) Cumalı: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Hicrî 594 yılında yöreyi fetheden komutanların, şimdi köyün bulunduğu yerde cuma namazı kıldıkları, daha sonra aynı yerde kurulan köye buna istinâden "Cumalı" adının verildiği belirtilmektedir²³⁷. "Cumalı" adının "cuma ili (cuma namazı kılınan yer)" şeklinden gelmiş olduğu düşünülebilir. Bu ad hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde, "Cumalı" başlığı altında ele alınmıştır.

1.8.7) Çambaşı: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Köyün, bulunduğu alanın ormanlık olması dolayısıyla "Çambaşı" adını aldığı düşünülebilir.

1.8.8) Dutluca: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 3 km. mesafededir. Köyün adı bazı kaynaklarda "Tutluca" olarak geçer²³⁸. "Dutluca" adının, yörede mevcut dut ağaçlarından kaynaklandığı söylenmektedir.

1.8.9) Hayrettin: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Hayrettin köyünün, Kafkasya'dan gelen göçmenler tarafından kurulduğu, yöreye yerleşenlerin, göçüp geldikleri yerin adını, yeni köylerine verdikleri söylenmektedir.

²³⁷ Vehbi; s.156

²³⁸ 1980 GNSDF.; s.5; Acaroğlu; s.69

1.8.10) İnceler: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Yörenin Türkler tarafından fethi sırasında, köyün olduğu yöreye yerleşmeler olduğu, daha sonra burada kurulan köye "İnceler" adının verildiği belirtilmektedir²³⁹. "İnceler" adının, bu adı taşıyan bir aşiretten kaynaklandığı düşünülebilir.

1.8.11) İncelertekkesi: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 16 km. mesafededir. İnceler kasabasına yakın olması ve eski zamanlarda bir tekkenin mevcudiyeti sebebiyle köye "İncelertekkesi" adının verildiği söylenmektedir.

1.8.12) Mecidiye: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Köyün, Anadolu dışından gelen göçmenlerin iskânı çalışmalarında kurulduğu ve Sultan Mecid'in adına izâfetle köye "Mecidiye" adının verildiği ifade edilmektedir.

1.8.13) Sazköy: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Köyün, şimdi kurumuş bulunan Çaltı Gölü yakınında bulunması sebebiyle civârındaki sazlıklardan dolayı "Sazköy" adını almış olduğu düşünülebilir.

1.8.14) Yenibağlar: 1990 yılında ilçe olan Bozkurt'a, Çardak ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 6 km. mesafededir. Eski adları "Moran" ve "Dereoluk"tur²⁴⁰. "Moran" adının, "müren(= ırmak, çay)" kelimesi ile ilgili olduğu düşünülebilir. "Dereoluk" adı da mevcut su kaynakları ile ilgili olmalıdır. "Yenibağlar" adı ise yörenin bitki örtüsünden kaynaklanmış olmalıdır.

1.9) BULDAN İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin kuzeybatısında yer alır. İl merkezine 47 km. mesafededir. XVI. ve XVII. yüzyıl tahrir defterlerinde "Bolâdân" adı ile kaydedilmiş olan köyün, şimdiki Buldan ilçe merkezinin esâsını teşkil ettiği belirtilmektedir²⁴¹. "Boladan" kelimesi, yörede "başa sarılan keten" manâsına gelmektedir²⁴². Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde "Çehârşenbe-i Âbâd" adı ile geçen²⁴³ ve

²³⁹ Vehbi; s. 156

²⁴⁰ 1980 GNSDF.; s.5

²⁴¹ Gökçe; s.290

²⁴² Derleme Sözlüğü; c.2, s. 734

²⁴³ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; c.8, s.573

genel kanâate göre Buldan ilçe merkezinin eski adı olarak bilinen "Çarşamba" ise, tahrir defterlerinde ayrı bir köy olarak kaydedilmiştir²⁴⁴. Bir kaynakta, 1579 yılında, şimdiki Güroluk mahallesinin "Hıdır Ağa" adlı bir zât tarafından iskâna açıldığı, bu yerin, Buldan'ın ilk yerleşim yeri olduğu ifade edilmektedir²⁴⁵. "Bolâdan" veya "Buldan" adının, yukarıda bahsedilen "başa sarılan keten" ile ilgisi olduğu düşünülebilir. Bunun yanında ilçenin adının "pulat (=çelik)" kelimesi ile benzerliği dikkat çekmektedir. Ayrıca, bu adların, "Buldanlı, Buladanlı" cemaati ile ilgili olması muhtemeldir²⁴⁶.

1.9.1) Aktaş: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Eski adı "Mestan"dır²⁴⁷. XVI. ve XVII. yüzyıl tahrir defterlerinde "Mestcan" adı ile kaydedilmiş olan mezranın daha sonraki yerleşmelerle "Mestan" köyü olduğu düşünülebilir²⁴⁸. "Aktaş" adı ise, yörenin coğrafi özelliğinden ve tabii renginden kaynaklanmış olmalıdır.

1.9.2) Alacaoğlu: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. 1580 yılında bu yöreye gelen "Alaca" aşireti reisi "Mehmed Ağa"nın mezkur köyü kurduğu, adının da bu sebeple "Alacaoğlu" olduğu belirtilmektedir²⁴⁹.

1.9.3) Alandız: İlçe merkezine 31 km. mesafededir. "Andız", Denizli yöresinde, "yaprakları dikenli olan bir çeşit ardıç ağacı veya bir çam türü" manâlarında kullanılmaktadır²⁵⁰. Köyün adının, yörenin ormanlık olması sebebiyle, yukarıdaki manâlardan biriyle ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.9.4) Beyler: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. 14 Haziran 1954 tarihinde "Hasanbeyler" köyünden ayrılan üç mahalle birleştirilerek "Beyler" adı ile müstakil köy oluşturulmuştur²⁵¹. "Beyler" adının, yöreye ilk yerleşen aşiretlerin "bey"lerinden kalmış olduğu söylenmektedir.

1.9.5) Boğazçiftlik: İlçe merkezine 21 km. mesafededir. "Boğazçiftlik" adının, coğrafi olarak "boğaz" teşkil eden bir mevkide, eski tarihlerde kurulmuş olan bir çiftlikten kaynaklandığı ifade edilmektedir.

²⁴⁴ Gökçe; s.293

²⁴⁵ Kaptan; Denizli Günlüğü, s.220

²⁴⁶ Türkay; s.24, 260

²⁴⁷ 1980 GNSDF.; s.4

²⁴⁸ Gökçe; s.323

²⁴⁹ Kaptan; age., s.220

²⁵⁰ Derleme Sözlüğü; c.1, s.260

²⁵¹ Kaptan; age., s.216

1.9.6) Bostanyeri: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Birbirine uzak "Arıklar", "Eseler", "Bostanyeri" ve "Kazanderesi" mahallelerinin birleştirilmesi ile kurulan köye, merkezî konumda olması sebebiyle "Bostanyeri" adı verilmiştir²⁵². Bu adın, yöre toprağının bostan yetiştirmeye müsâit olması dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.9.7) Bozalan: İlçe merkezine 7 km. mesafededir. Ormanla kaplı dağlık bir bölgede, rengi boza çalan topraklar üzerinde kurulması dolayısıyla köye "Bozalan" adının verildiği belirtilmektedir.

1.9.8) Bölmekaya: İlçe merkezine 7 km. mesafededir. Eski adı "Eldirek"tir²⁵³. XVI. ve XVII. yüzyıl tahrir defterlerinde "Akbayır, nâm-ı diğer İldelik" adı ile kaydedilen köyün adının "Eldirek" adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir²⁵⁴. 1962 yılında köye "Bölmekaya" adı verilmiştir²⁵⁵. Bu ad, köyün bulunduğu arâzinin kaya yapısı dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.9.9) Çamköy: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. 8 Ocak 1976 tarihinde "Alacaoğlu" köyünden ayrılan "Çakallar" mahallesi, "Çamköy" adı ile müstakil köy olmuştur²⁵⁶. "Çakallar" adının, bu adı taşıyan bir aşiretten kaynakladığı söylenmektedir. "Çamköy" adı ise, köyün bulunduğu alandaki çam ormanına istinâden verilmiş olmalıdır.

1.9.10) Çatak: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. "Çatak" kelimesi, "iki dağ arasındaki geçit, iki dağ yamacının kesişmesi ile oluşmuş dere yatağı" manâlarına gelmektedir²⁵⁷. Köy adını, böyle bir coğrafi bölgede kurulu bulunmasından dolayı almış olmalıdır.

1.9.11) Derbent: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. XVI. ve XVII. yüzyıl tahrir defterlerinde "Mekriye" adı ile geçen köyün, şimdiki "Derbent" köyünün esâsını teşkil ettiği belirtilmektedir²⁵⁸. "Derbent" kelimesi, "iki dağ arasındaki geçit yeri" ve "sınırlarda bulunan küçük kale" manâlarına gelmektedir²⁵⁹. Köyün adı, bu manâlarla ilgili olabilir. Ayrıca, "Derbent" cemaatinin köye adını vermiş olabileceği de düşünülebilir²⁶⁰.

²⁵² Kaptan; age., s.215

²⁵³ 1980 GNSDF.; s.5

²⁵⁴ Gökçe; s.289

²⁵⁵ Kaptan; age., s.215

²⁵⁶ Kaptan; age., s.213

²⁵⁷ Türkçe Sözlük; c.1, s.281

²⁵⁸ Gökçe; s.303

²⁵⁹ Türkçe Sözlük; c.1, s.359

²⁶⁰ Türkay; s.320

1.9.12) Dımbazlar: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. 1926 yılında "Gülalan (Külalahan)" köyünden ayrılan "Dımbazlar" mahallesi, aynı adla müstakil köy olmuştur²⁶¹. "Dımbazlar" adının, bu adı taşıyan bir aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. Trakya'da da yerleşmiş olan "Dambazlar" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir²⁶².

1.9.13) Doğanköy: İlçe merkezine 7 km. mesafededir. 1955 yılında, Oğuz köyünden ayrılan "Düzçalı" mahallesi köy statüsüne kavuşmuş ve "Doğanköy" adını almıştır²⁶³. O tarihlerde yeni kurulmuş bir köy olduğu için bu adı almış olduğu söylenmektedir.

1.9.14) Gülalan: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köyün eski adı "Külalahan"dır²⁶⁴. Bu adın, köyün kurulu olduğu yerin bol rüzgar alması sebebiyle verildiği söylenmektedir. "Gülalan" adı ise, köyün adını güzelleştirmek maksadı ile verilmiş olmalıdır.

1.9.15) Hasanbeyler: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köyün adının Buladan(Buldan) karyesinde(=köyünde) meskun "Hacıhasan", "Hacıhasanlar" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir²⁶⁵.

1.9.16) Kadıköy: İlçe merkezine 19 km. mesafededir. Köyün adının, yörenin iskânı sırasında köyün bulunduğu bölgeye yerleşen ve zamanla köy kuran "Kadılar" adlı bir aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. Bunun yanı sıra, eski zamanlarda köyde oturan bir "kadı" dolayısıyla köyün bu adı aldığı da ifade edilir.

1.9.17) Karaköy: İlçe merkezine 34 km. mesafededir. Köyün adının, tabii renklerden kaynaklandığı düşünülebilir. Ancak, "kara" kelimesinin, renk bildirme dışında, "sert", "kuvvetli", "yoğun" manâlarını taşıdığı da göz önüne alınacak olursa, köyün iklim veya coğrafi şartları dolayısıyla böyle bir adı almış olması da mümkündür.

1.9.18) Kaşıkçı: İlçe merkezine 34 km. mesafededir. Köyün adının, "Kaşıkçı" adını taşıyan bir aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. Bu aşiretin, Batı Anadolu'da meskun "Kaşıkçı" cemaati olduğu düşünülebilir²⁶⁶.

²⁶¹ Kaptan; age., s.218

²⁶² Veysi Akın; "Trakya Köy ve Şehir Yer Adları Üzerine Bir İnceleme", Türk Kültürü, Ank., Ankara Üniversitesi Basımevi, 1990, sa.329, s.530

²⁶³ Kaptan; age., s.216

²⁶⁴ 1973 DİY.; s.53

²⁶⁵ Türkay; s. 392

²⁶⁶ Türkay; s. 495

1.9.19) Kırandı: İlçe merkezine 31 km. mesafededir. "Kıran", "kırlık yer, kır" manâsında kullanılan bir kelimedir. Bu sebeple, köyün adının, kurulduğu kırlık alana istinâden verilmiş olabileceği düşünülebilir.

1.9.20) Kovanoluk: İlçe merkezine 19 km. mesafededir. Köyün adının, köy civarında mevcut su kaynaklarından geldiği söylenmektedir. "Kovan" kelimesi ise bu su kaynaklarının şekli itibâriyle eklenmiş olmalıdır.

1.9.21) Kurudere: 1973 DİY.'de bu ada rastlanmamaktadır. Köy bu tarihten sonra kurulmuş olmalıdır. İlçe merkezine 25 km. mesafededir. "Kurudere" adının köyün yakınından geçen dereye istinâden verilmiş olduğu düşünülebilir.

1.9.22) Mahmutlu: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Eski adının "Mahmudiye" olduğu belirtilmektedir²⁶⁷. Bu ad, 1962 yılında "Mahmutlu" olarak değiştirilmiştir²⁶⁸. Tahrir defterlerinde "Küdürlü" adı ile kaydedilen köyün şimdiki Mahmutlu'nun esasını teşkil ettiği ifade edilmektedir²⁶⁹. "Mahmutlu" adının, Ezine-i Lazikiye(Sarayköy) kazasında meskun "Mahmadlı(Mahmadlu)" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir²⁷⁰.

1.9.23) Oğuz: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Eski adının "Uğuz" olduğu belirtilmektedir²⁷¹. Ancak bu şekil, köyün adının halk arasındaki kullanılışı olmalıdır. "Oğuz" veya "Uğuz" adının, yöreye ilk yerleşen aşiretin adı olduğu söylenmektedir.

1.9.24) Sarımahmutlu: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. XVI. ve XVII. yüzyıl tahrir defterlerinde "Saru Mihmâdlu" adı ile kaydedilen çiftliğin, şimdiki "Sarımahmutlu" köyünün esasını teşkil etmiş olabileceği belirtilmektedir²⁷². Bunun yanında, "Sarımahmutlu (Sarımahmutlu)" cemaatinin, köye adını vermiş olabileceği de düşünülebilir²⁷³.

1.9.25) Süleymanlı: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köyün adının, mübâdele yolu ile Balkanlardan gelen göçmenler tarafından, geldikleri yerin adına istinâden

²⁶⁷ 1980 GNSDF.; s. 5

²⁶⁸ Kaptan; age., s. 220

²⁶⁹ Gökçe; s. 269

²⁷⁰ Türkay; s. 115, 572

²⁷¹ 1980 GNSDF.; s. 5

²⁷² Gökçe; s. 324

²⁷³ Türkay; s. 659

"Süleymanlı" olarak verildiği belirtilmektedir²⁷⁴. "Süleymanlı" adının, "Süleyman ili" şeklinden gelmiş olabileceği düşünülebilir.

1.9.26) Türlübey: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün adının, Orta Anadolu'da meskun "Turlu (Torlu)" cemaatinden gelmiş olabileceği düşünülebilir²⁷⁵.

1.9.27) Yayla: 1973 DİY.'de ve 1980 GNSDF.'de bu ada rastlanmamaktadır. İlçe merkezine 14 km. mesafededir. Yayla adı, köyün bulunduğu coğrafi mevkiye istinâden verilmiş olmalıdır.

1.9.28) Yenicekent: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Kaş Yenice" adı ile Denizli kazasına bağlı bir nâhiye merkezi olarak kaydedildiği görülmektedir²⁷⁶. 7 Mart 1975 tarihinde "Narlidere (eski adı Derebol)" köyü ile birleşerek "Yenicekent" adı ile belediye olmuştur²⁷⁷. "Kent" kelimesi, köyden belediyeliğe geçişin bir belirtisi olmalıdır.

1.9.29) Yeniçam: İlçe merkezine 23 km. mesafededir. Eski adı "Hüsemler"dir. "Hüsemler" adının, köyü kuran aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. 1962 yılında köyün adı "Yeniçam" olarak değiştirilmiştir²⁷⁸. Bu ad, yöredeki çam ormanına istinâden verilmiş olmalıdır.

1.10) ÇAL İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin kuzeydoğusunda yer alır. İl merkezine 67 km. mesafededir. İlçe merkezinin eski adı "Demirciköy"dür. Bu adın, yöreye ilk yerleşen yörüklerin "demircilik" mesleği ile uğraşmaları dolayısıyla verildiği söylenmektedir. "Çal" adı ise, önceleri yörenin adı iken, daha sonra "Demirciköy"ün kaza merkezi olması dolayısıyla, bu köyün adı olmuştur. Yörede başka bir "Çal"ın (bkz. s.33; Boğaziçi maddesi) daha olması, bu adın yöreye verilmiş olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. "Çal", "yüksek tepe, yayla, ormanlık, fundalık" manâlarını taşır. Yöre, bu özellikleri hâiz olduğundan "Çal" adını almış olmalıdır. Çal yöresi, Selçuklu ve Moğol kuvvetlerine mukavemetten dolayı bir müddet "Asiçal" olarak da anılmıştır²⁷⁹.

"Çal" adı hakkındaki rivâyetler, ikinci bölümde ele alınmıştır.

²⁷⁴ Akçaöz; age.

²⁷⁵ Türkay; s. 740

²⁷⁶ Gökçe; s. 300

²⁷⁷ Kaptan; age., s.213

²⁷⁸ Kaptan; age., s. 215

²⁷⁹ Baykara; age., s. 33

1.10.1) Akkent: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Kasabanın eski adı "Zeyve"dir²⁸⁰. Bu adın, "Zeyve, Zeyveli" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir²⁸¹. "Akkent" adı ise, kasabanın kurulu bulunduğu yerin toprağının rengine izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.10.2) Alfaklar: İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Yöreye ilk Türk yerleşmeleri sırasında şimdi köyün bulunduğu yere gelen bir aşiretin mezkur köye adını verdiği söylenmektedir. Bahsedilen aşiretin, "Ali Fakih, Ali Fakihli" aşireti olduğu düşünülebilir²⁸². "Alfaklar" adı, "Ali Fakihler" şeklinden gelmiş olmalıdır.

1.10.3) Aşağıseyit: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Çal yöresine beş yüz çadır ile yerleşen "Seyyid", "Seyyidler" veyahut "Seyyidli" aşireti, mezkur köye adını vermiş olmalıdır²⁸³. "Aşağı" sıfatı köyü, yöredeki diğer "Seyit" köyünden (Yukarıseyit) ayırmak maksadı ile verilmiştir.

1.10.4) Bahadırlar: İlçe merkezine 21 km. mesafededir. Köyün adının, yöreye gelen yörük aşiretlerden kaldığı söylenmektedir. Kütahya Sancağı'nda meskun "Bahadır, Bahadırlı" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir²⁸⁴.

1.10.5) Baklançakırlar: İlçe merkezine 32 km. mesafededir. Yöredeki iki "Çakırlar" köyünden Baklan tarafındakine "Baklançakırlar", Çal tarafındakine ise "Çalçakırlar" denilmektedir. "Çakırlar" adının bu adı taşıyan bir yörük aşiretinden geldiği söylenmektedir.

1.10.6) Bayıralan: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. "Bayır", "kırlık alan, otlak; hafif meyilli arâzi" manâlarına gelir. Köy adını, bulunduğu yörenin böyle bir coğrafi özelliği dolayısıyla almış olmalıdır.

1.10.7) Belevi: İlçe merkezine 26 km. mesafededir. Köy adını, bulunduğu yörenin coğrafi özelliğine (bel=tepe) göre almış olmalıdır. "Belevi" adına dâir rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.10.8) Çalçakırlar: İlçe merkezine 24 km. mesafededir. Köyün adının, "Baklançakırlar" maddesinde belirtildiği gibi, "Çakırlar" adlı bir aşiretten geldiği söylenmektedir.

²⁸⁰ 1980 GNSDF

²⁸¹ Türkay; s.169,789

²⁸² Türkay; s.198

²⁸³ Türkay; s.674

²⁸⁴ Türkay; s.220

1.10.9) Çalkuyucak: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Diğer "Kuyucak" köyünden (Baklankuyucak) ayırmak maksadı ile "Çalkuyucak" denmiştir. Yörenin Türkler tarafından iskâmı sırasında köyün bulunduğu bölgeye yerleşen "Kuyucak" aşiretinin köye adını vermiş olduğu söylenmektedir.

1.10.10) Dağmarmara: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Eski adı "Geveze"dir²⁸⁵. Bu ad, taşıdığı manâ yüzünden değiştirilmiş olmalıdır. "Dağ" kelimesi Türkçe, "marmara" kelimesi ise, Yunan asıllı bir kelimedir²⁸⁶. "Dağmarmara" adı, köyün coğrafi yapısı ve su kaynaklarına istinâden "Marmara Denizi" düşünülerek verilmiş olmalıdır.

1.10.11) Dayılar: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Çal yöresine meskun "Dayılı", "Dayılar" cemaatinin köyün kurucuları olduğu ve köye adını vermiş olabileceği düşünülebilir²⁸⁷.

1.10.12) Denizler: İlçe merkezine 21 km. mesafededir. Kasabanın Denizli'de meydana gelen büyük bir depremde sonra, şehrin "Musa" mahallesinden göçenler tarafından kurulduğu, kasabaya ilk önce "Denizlililer" denildiği, daha sonra bunun "Denizler"e dönüştüğü söylenmektedir²⁸⁸. Bunun yanında Denizli ve Baklan kazalarında meskun "Denizler" cemaatinin, kasabaya adını vermiş olabileceği düşünülebilir²⁸⁹.

1.10.13) Develer: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Köyün doğru adı "Develler" olmalıdır. Bu adın yöreye ilk gelen bir yörük aşiretinden kaynaklandığı, bu aşirete "Develiler" denildiği, bunun daha sonra "Develler"e dönüştüğü söylenmektedir.

1.10.14) Gelinören: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Eski adı "Gelinviran"dır²⁹⁰. "Gelinviran" ve "Gelinören" adlarının, köyde medfun bulunan "Evrân Dede" adlı bir zâttan kaynaklandığı, bu zâta "Kelevran" denildiği, "Kelevran" şeklinin daha sonra "Gelinviran"a döndüğü belirtilmektedir²⁹¹.

1.10.15) Hançalar: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Kasabanın adının, eskiden "hancılık" mesleği ile uğraşılması sebebiyle verilen "Hancılar" şeklinden kalma olduğu söylenmektedir. Kasabanın adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

²⁸⁵ 1980 GNSDF.; s. 5

²⁸⁶ Devellioğlu; s. 743

²⁸⁷ Türkay; s. 312

²⁸⁸ Akçaöz; şifahi

²⁸⁹ Türkay; s. 319,320

²⁹⁰ 1980 GNSDF.; s. 5

²⁹¹ Kaptan; Gönül Sultanları Denizli'de, s. 140, 141

1.10.16) İsabey: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. Köyün adının, yörenin Türkleşmesini sağlayan uç beylerinden, halen köyde medfun bulunan İsa Bey'den kaynaklandığı belirtilmektedir²⁹².

1.10.17) Kabalar: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köyün adının, yöreye ilk yerleşmeler sırasında köyün bulunduğu yere gelen bir yörük aşiretten kaldığı söylenmektedir.

1.10.18) Kaplanlar: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Eski adı "Karagönlü"dür²⁹³. "Karagönlü" ve "Kaplanlar" adlarının, yörede eskiden yaşayan yörük aşiretlerinden kaynaklandığı söylenmektedir.

1.10.19) Karakaya: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köy adını, bulunduğu yörenin toprağının ve taşlarının rengine izâfeten almış olmalıdır.

1.10.20) Karapınar: İlçe merkezine 32 km. mesafededir. Köyün adı, civarında mevcut su kaynaklarına istinâden verilmiş olmalıdır. "Kara" sıfatının ise, su kaynağının özelliğine göre verildiği düşünülebilir.

1.10.21) Kocaköy: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Eski adı "Şalvan"dır²⁹⁴. "Şalvan" adı, köyde medfun bulunan "Şeyh Elvan" adlı bir zâttan kaynaklanmış olmalıdır. Çal ve Uşak yöresinde meskun "Şeyh Elvan" cemaati de köye adını vermiş olabilir²⁹⁵. "Kocaköy" adı ise köyün eskiliğine izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.10.22) Mahmutgazi: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köyün adının, yörenin Bizanslılardan alınmasını sağlayan ve köyde medfun bulunan "Mahmut Gazi"den geldiği söylenmektedir.

1.10.23) Ortaköy: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Kasabanın, eski tarihlerde önemli bir merkez olduğu, civarındaki köylerin merkezinde bir yerde bulunmasından dolayı bu adı aldığı söylenmektedir.

1.10.24) Peynirci: İlçe merkezine 19 km. mesafededir. Köyün adının bu yöreye yerleşen ve hayvancılık ile uğraşmaları sebebiyle "Peynirci" adını taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir.

²⁹² Vehbi; s. 46

²⁹³ 1980 GNSDF.; s. 5

²⁹⁴ 1980 GNSDF.; s. 5

²⁹⁵ Türkay; s. 700

1.10.25) Sakızlılar: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. "Sakızlılar" adının, yöreye ilk Türk yerleşmeleri sırasında, köyün bulunduğu bölgeye yerleşen bir aşiretten kaldığı ifade edilmektedir.

1.10.26) Sazak: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. "Sazak" kelimesi, " kuvvetli ve soğuk esen yel, poyraz; hafif ve serin esen yel, lodos; soğuk yelle birlikte yağın hafif kar" manâlarında da kullanılan bir kelimedir²⁹⁶. Köyün adının, bu manâlardan biri ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.10.27) Selcen: İlçe merkezine 2 km. mesafededir. Kasabanın adı, bir kaynaktan "Selcan" olarak geçer²⁹⁷. "Selcan" veya "Selcen" adlarının, "silik can=arı, temiz, namuslu" şeklinde ve manâsında kullanıldığı düşünülebilir²⁹⁸. Ayrıca, yöredeki yerleşmeler göz önüne alınırsa, bu adın bir aşiret adı olması da muhtemeldir.

1.10.28) Süller: İlçe merkezine 14 km. mesafededir. Çal yöresinde meskun "Sülüler" veya "Sallar" cemaatlerinin kasabanın kurucuları olduğu ve kasabaya adlarını vermiş olabileceği düşünülebilir²⁹⁹.

1.10.29) Şapçılar: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Çal yöresinde meskun "Şabçı", "Şabçılar" cemaatinin köyün kurucuları olduğu ve köye adını vermiş olabileceği düşünülebilir³⁰⁰.

1.10.30) Yazır: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Denizli ilinde, Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. XVI. yüzyılda Anadolu'da bu ismi taşıyan 24 yer tespit edilmiştir³⁰¹. Bu yerlerden Kütahya Sancağı Şeyhlü (Işıklı) kazasına bağlı olarak gösterilen "Yazır" köyünün şimdiki "Yazır" olma ihtimâli vardır. Bunun yanında Kütahya Sancağı Baklan kazasında meskun "Yazır, Yazırlı" cemaatinin adı zikredilir ki, bu cemaatin köye adını vermiş olabileceği de düşünülebilir³⁰².

1.10.31) Yukarıseyit: İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Çal yöresine beş yüz çadır ile yerleşen "Seyyid", "Seyyidler" veyahut "Seyyidli" adlarıyla anılan cemaat mezkur

²⁹⁶ Derleme Sözlüğü; c.10, s.3562

²⁹⁷ 1973 DİY.; s.53

²⁹⁸ Yusuf Has Hâcib; *Kutadgu Bilig*, çev.=R. Rahmeti Arat, İst,TDKY., 1991, c. 3, s. 398

²⁹⁹ *Türkey*; s. 644, 688

³⁰⁰ *Türkey*; s. 690

³⁰¹ *Sümer*; s. 242, 430

³⁰² *Türkey*; s. 769

köye adını vermiş olmalıdır³⁰³. "Yukarı" sıfatı, köyü yöredeki diğer "Seyit" köyünden (Aşağıseyit) ayırmak maksadı ile verilmiştir.

1.11) ÇAMELİ İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin güneyinde yer alır. İl merkezine 116 km. mesafededir. İlçe merkezinin eski adının "Karaman" olduğu belirtilmektedir³⁰⁴. Bir kaynakta bölge tanıtılırken "Karaman Yaylası"ndan bahsedilir³⁰⁵ ki burası şimdiki Çameli ilçe merkezinin oturduğu alandır. Yöreye (Acıpayam ve çevresi) ilk gelen Avşarlar'ın "Karaman" adlı bir bölüğünün, şimdiki Çameli ilçe merkezinin olduğu bölgeye yerleştikleri ve kurdukları köye "Karaman" adını verdikleri söylenmektedir.

Belde 1953 yılında Acıpayam ilçesinden ayrılarak ilçe olunca, "Karaman" adı değiştirilip "Çameli" adı verilmiştir³⁰⁶. Bu ad, yörenin çam ormanlarıyla kaplı olmasından dolayı konulmuş olmalıdır.

1.11.1) Akpınar: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün eski adı "Kabaklar"dır³⁰⁷. Bu adın, yöreye ilk yerleşmeler sırasında köyü kuran aşiretten kaldığı söylenmektedir. "Kabaklar" adı, taşıdığı manâ dolayısıyla değiştirilmiş olmalıdır. "Akpınar" adının ise, yörede bulunan su kaynaklarına istinâden verilmiş olduğu düşünülebilir.

1.11.2) Arıkaya: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün eski adı "Arımezrâsı"dır³⁰⁸. Her iki adın da yörenin coğrafi özelliğinden ve yörede mevcut arılardan kaynaklandığı söylenmektedir.

1.11.3) Ayvacık: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Köyün adı, yörede mevcut ağaç türü dolayısıyla ya da yetiştirilen ürüne istinâden "Ayvacık" olarak verilmiş olmalıdır.

1.11.4) Belevi: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Yörenin coğrafi konumu itibâriyle engebeli olması ve kurulan köyün bir "bel (= tepe, yamaç)"üzerinde bulunması sebebiyle köye "Belevi" adının verildiği söylenmektedir.

³⁰³ Türkay; s. 674

³⁰⁴ Acaroğlu; s. 38

³⁰⁵ Vehbi; s. 9

³⁰⁶ Kaptan; Denizli Günlüğü, s. 235

³⁰⁷ 1980 GNSDF.; s.5

³⁰⁸ 1980 GNSDF.; s.5

1.11.5) Bıçakçı: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. 1971 yılında "Kızılkaya" köyünün "Bıçakçı" ve "Cebel" mahalleleri ayrılarak "Bıçakçı" adı ile müstakil köy olmuştur³⁰⁹. "Bıçakçı" adının, Güney ve Batı Anadolu'da meskun "Bıçakçı" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir³¹⁰.

1.11.6) Cevizli: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Köyün eski adı "Yakubiye"dir³¹¹. Bu adın, buraya ilk yerleşen yörüklerden kaldığı söylenmektedir. "Cevizli" adı ise, köy civarında mevcut ceviz ağaçları dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.11.7) Cumaalanı: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Eskiden köyün bulunduğu yerin, cuma namazlarının toplu olarak kılındığı bir merkez olduğu, adının da buradan kaynaklandığı söylenmektedir.

1.11.8) Çamlıbel: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün eski adı "Sakalsızlar"dir³¹². Bu adın, yöreye ilk yerleşen yörüklerden kaldığı söylenmektedir. "Çamlıbel" adı ise, yörenin coğrafi konumuna ve bitki örtüsüne istinaden verilmiş olmalıdır.

1.11.9) Elmalı: İlçe merkezine 24 km. mesafededir. Eski adı "Yusufiye"dir³¹³. Bu adın , yöreye ilk yerleşen yörüklerden kaldığı söylenmektedir. "Elmalı" adı ise, yörede yetiştirilen üründen kaynaklanmış olmalıdır.

1.11.10) Emecik: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün adının, Muğla, Menteşe yöresinde meskun "İmecik" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir³¹⁴.

1.11.11) Ericcek: İlçe merkezine 19 km. mesafededir. 1973 DİY.'de ve 1980 GNSDF.'de bu ada rastlanmamaktadır. 13 Mart 1989 tarihinde "Kolak" köyünden ayrılan, "Amucayeri", "Değirmenalanı" ve "Ericcekbağları" mahalleleri müstakil köy olmuştur³¹⁵. "Ericcek" adının, "ermek=olgunlaşmak" fiilinden türetilmiş bir kelime olduğu düşünülebilir.

³⁰⁹ Kaptan; age.; s. 234

³¹⁰ Türkay; s. 247

³¹¹ 1980 GNSDF.; s. 5

³¹² 1980 GNSDF.; s. 5

³¹³ 1980 GNSDF.; s. 5

³¹⁴ Türkay; s. 431

³¹⁵ Kaptan; age., s. 232

1.11.12) Gökçekaya: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. Köyün eski adı "Masit"tir³¹⁶. "Gökçekaya" adı, köyün coğrafi konumuna ve tabiat renklerine istinâden verilmiş olmalıdır.

1.11.13) Gürsu: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün bulunduğu yörenin bol su kaynaklarına sahip olduğu, dolayısıyla en belirgin özellik olarak "gür su"nun köye ad olarak verildiği söylenmektedir.

1.11.14) Güzelyurt: 1973 DİY.'de ve 1980 GNSDF.'de bu ada rastlanmamaktadır. Köy, 1980 yılından sonra teşekkül etmiş olmalıdır. İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Köye bu adın, tabii güzellikleri dolayısıyla verilmiş olduğu düşünülebilir.

1.11.15) İmamlar: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Köyün adının, yöreye ilk yerleşmeler sırasında köyün bulunduğu bölgeye yerleşen bir yörük aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir.

1.11.16) Kalaklar: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. "Kalaklar" adının, bu adı taşıyan bir aşiretten kaynaklandığı, yöreye ilk yerleşmeler sırasında bölgeye gelen bu aşiretin, daha sonra kurulan köye adını verdiği söylenmektedir.

1.11.17) Kalinkoz: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. "Koz", "ceviz" mânâsında kullanılan bir kelimedir. Köye bu ad, civarındaki ceviz ağaçlarından dolayı verilmiş olmalıdır.

1.11.18) Karabayır: İlçe merkezine 34 km. mesafededir. Köyün coğrafi konumu itibarıyla bu adı aldığı söylenmekte ise de, "Karabayırlı" cemaatinin köye adını vermiş olabileceği düşünülebilir³¹⁷.

1.11.19) Kınıkyeri: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. Bir kaynaktan köyün, Seçuklulardan "Kınık" boyuna mensup kişiler tarafından kurulduğu belirtilmektedir³¹⁸. XVI. yüzyılda Anadolu'da bu adı taşıyan 81 yer tespit edilmiştir³¹⁹. Bu yer adlarından birinin, adı geçen köye ait olduğu düşünülebilir. Bunun yanında Batı Anadolu'da meskun "Kınık", "Kınıklı" cemaati ile köyün arasında bir ilgi olmalıdır³²⁰.

³¹⁶ 1980 GNSDF.; s. 5

³¹⁷ Türkay; s. 459

³¹⁸ Vehbi; s. 9

³¹⁹ Sümer; s. 369

³²⁰ Türkay; s. 106, 517

1.11.20) Kızılyaka: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Köyün adı bir kaynakta "Kızılkaya" olarak geçer³²¹. Köye bu ad köyün bulunduğu yerin coğrafi özelliğine ve toprağının rengine istinâden verilmiş olmalıdır.

1.11.21) Kirazlıyayla: İlçe merkezine 29 km. mesafededir. Köyün eski adı "Deyne"dir³²². "Kirazlıyayla" adı, köyün coğrafi özelliğine ve yetiştirilen ürüne istinâden verilmiş olmalıdır.

1.11.22) Kocaova: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. 1971 yılında, "Gökçekaya" köyünden ayrılan altı mahallenin oluşturduğu köye "Kocaova" adı verilmiştir³²³. Coğrafi konumundan dolayı köyün bu adı aldığı düşünülebilir.

1.11.23) Kolak: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. "Kol" kelimesinin, "nehir yatağı, vadi" manâsı vardır³²⁴. Köyün adının, kurulu bulunduğu arâzi göz önüne alındığında, yukarıda geçen manâ ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.11.24) Sarıkavak: İlçe merkezine 23 km. mesafededir. Yörenin çok verimli ve gür bir orman yapısına sahip olması dolayısıyla, kurulan köye, en belirgin özellik olarak, "Sarıkavak" adının verildiği söylenmektedir.

1.11.25) Sofular: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Köye bu adın, yöreye ilk yerleşen yörüklerden kaldığı söylenmektedir. Batı Anadolu'da meskun "Sofular", "Sofulu" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir³²⁵.

1.11.26) Taşçılar: 7 Haziran 1988 tarihinde "Elmalı" köyünden ayrılan "Taşçılar" mahallesi, aynı adla müstakil köy olmuştur³²⁶. Köyün adının, bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir.

1.11.27) Yaylapınar: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Eski adının "Hortma" olduğu kaydedilmektedir³²⁷. "Yaylapınar" adı, köyün kurulu olduğu yerin coğrafi özelliğinden kaynaklanmış olmalıdır.

1.12) ÇARDAK İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin doğusunda yer alır. İl merkezine 60 km. mesafededir. 1958 yılına kadar "Bozkurt"a bağlı bir köy iken, bu

³²¹ 1973 DİY.; s. 58

³²² 1980 GNSDF.; s. 5

³²³ Kaptan; age., s. 234

³²⁴ Yudahin; c.2, s. 479

³²⁵ Türkay; s. 148, 680

³²⁶ Kaptan; age., s. 232

³²⁷ 1980 GNSDF.; s. 5

tarihten sonra ilçe statüsüne kavuşmuştur³²⁸. "Çardak" adının, 1568 tarihli bir vesikada "Çardak halkı Cemaat-ı Yörükân-ı Çardak yörüklerinden olup Çardak han ve kervansarayını korumakla görevlendirilen 101 nefer, 42 hâne ve 38 mücerredir" şeklinde geçtiği belirtilmektedir³²⁹. Hamid Sancağı, Irla kazasında meskun "Yörükân-ı Çardak" adlı cemaat, ilçeye adını vermiş olmalıdır³³⁰. Bir kaynakta, "Çardak" adının, "Charax" adlı bir hıristiyan şehirden kalmış olabileceği belirtilmekte³³¹ ise de, Türkistan'da mevcut "Çartak" adlı bir yerleşim yerinin mevcudiyeti³³², mezkur yerin adının bir Türkmen aşiretinden kaynaklandığını düşündürmektedir.

1.12.1) Ayvaz: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. "Ayvaz" kelimesi, Denizli yöresinde "koca, erkek, eş" manâlarında kullanılmaktadır³³³. Köyün adının bu manâlardan biri ile ilgisi olduğu düşünülebilir. Bunun yanında, "Ayvaz" adının, bu adı taşıyan bir aşiretten kaynaklandığı da söylenmektedir.

1.12.2) Beylerli: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Kasabanın adının, yörenin ilk fethi sırasında yöreye gelen "uc" beylerinden kaynaklandığı belirtilmektedir³³⁴. "Beylerli" adının, Burdur ve Çardak yöresinde meskun "Beğler", "Beğler obası" veyahut "Beğlerli" adlarını taşıyan cemaatten gelmiş olduğu düşünülebilir³³⁵. Kasabanın adı hakkındaki rivâyetler, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.12.3) Çaltı: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. "Çaltı" kelimesi, "diken, çalı" manâsına gelmektedir³³⁶. Böyle bir bitki örtüsüne sahip olması sebebiyle köye "Çaltı" adının verilmiş olduğu düşünülebilir.

1.12.4) Gemiş: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. "Gemiş" kelimesi, "kamuş" manâsına gelmektedir³³⁷. Kasabanın, "Acıgöl" kıyısında kurulu olması, dolayısıyla

³²⁸ Kaptan; age.; s.238

³²⁹ Kaptan; age.; s.238

³³⁰ Türkay; s.292,778

³³¹ Baykara; age.; s.21

³³² Tuncer Gülensoy; "Orta Asya'daki Türk Yer Adlarının Anadolu'daki İzleri", Milliyetçilik ve Milliyetçilik Tarihi Araştırmaları V. İlmî Kongresi - Tebliğler, Ankara, Türk Yurdu Yayınları, 1995, s.172

³³³ Derleme Sözlüğü; c.1, s.433

³³⁴ Vehbi; s.156

³³⁵ Türkay; s.235,236

³³⁶ Türkçe Sözlük; c.1, s.274

³³⁷ Derleme Sözlüğü; c.6, s.1987

"kamuş"ın, "saz"ın yetişmesine uygun bir yerde bulunması sebebiyle "Gemiş" adını almış olduğu düşünülebilir.

1.12.5) Gölcük: İlçe merkezine 19 km. mesafededir. Köyün adının, yakınında bulunan "Acıgöl" veyahut eskiden mevcut olan gölcükler dolayısıyla verilmiş olduğu düşünülebilir.

1.12.6) Hayriye: İlçe merkezine 27 km. mesafededir. 1973 DİY.'de bu ada rastlanmamaktadır. Köyün sâkinlerinin Kafkasya'dan geldiği, yöreye yerleştikten sonra, geldikleri yerin adını yeni kurdukları köye verdikleri söylenmektedir.

1.12.7) Söğütköy: İlçe merkezine 34 km. mesafededir. Köyün bulunduğu yerin ormanlık olması, dolayısıyla mevcut bitki örtüsüne istinâden köye "Söğütköy" adının verildiği düşünülebilir.

1.13) ÇİVRİL İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin kuzeydoğusunda yer alır. İl merkezine 99 km. mesafededir. Çivril, 1892 yılına kadar şimdi kendisine bağlı bir bucak merkezi olan "Işıklı"ya bağlı bir köy iken, bu tarihte demiryolunun bağlanması üzerine kaza merkezi olmuştur³³⁸. "Çivril" adının, "çevirmek" fiilinden türetilmiş bir kelime olduğu düşünülebilir. "Çivril" hakkındaki rivâyetler³³⁹ de bu fiil üzerine kuruludur.

1.13.1) Akçaköy: İlçe merkezine 7 km. mesafededir. Köyün eski adı "Melhuş"tur³⁴⁰. "Akçaköy" adının, köyün bulunduğu yerin toprağının rengi dolayısıyla verilmiş olabileceği düşünülebilir.

1.13.2) Bayat: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. XVI. yüzyılda Anadolu'da "Bayat" ismini taşıyan kırk iki yer olduğu belirtilmektedir³⁴¹. Bu yerlerden, Kütahya Sancağı Şeyhlü(Işıklı) kazasına bağlı olarak kaydedilen köyün, şimdiki "Bayat" köyü olması ihtimali vardır.

1.13.3) Bekirli: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Köyün adının, yöreye ilk yerleşen, "Bekirler" adlı bir aşiretten kaldığı söylenmektedir.

³³⁸ Işıklı Belediye Başkanlığı Belgesi, Işıklı, 1995

³³⁹ bkz. ikinci bölüm, "Çivril" maddesi

³⁴⁰ 1980 GNSDF.; s.6

³⁴¹ Sümer; s. 222, 426

1.13.4) Beyköy: İlçe merkezine 23 km. mesafededir. Köyde eskiden bir "Bey" in yaşadığı, köye bu sebeple "Beyköy" denildiği belirtilmektedir.

1.13.5) Bozdağ: İlçe merkezine 35 km. mesafededir. Köyün adı, yakınında bulunan ve Denizli ilindeki yüksek dağlardan olan, rengi dolayısıyla "boz" sıfatını taşıyan dağdan kaynaklanmış olmalıdır.

1.13.6) Bulgarlar: İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Köyün adı bazı kaynaklarda "Bulgurlar" olarak geçer³⁴². Köyün adının "Bulgarlar" adlı bir aşiretten geldiği söylenmektedir. "Bulgar, Bulgarlı" cemaatinin köye adını vermiş olabileceği düşünülebilir³⁴³.

1.13.7) Caber: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köyün adı, Uşak, Denizli ve Sandıklı civarında meskun "Caber, Caberli" aşiretinden kalmış olmalıdır³⁴⁴. Köyün adı ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.13.8) Çıtak: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Kasabanın adının, "çatmak" fiilinden türetilmiş ve "çatılmış" manâsına gelen "çatak" kelimesi ile ilgisi olduğu düşünülebilir. Kasabanın adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.13.9) Emirhisar: İlçe merkezine 6 km. mesafededir. 1969 yılında, "Balçıkhisar" ve "Emircik" köylerinin birleşmesiyle oluşan kasabaya "Emirhisar" adı verilmiştir³⁴⁵. "Balçıkhisar" adının, köyün bulunduğu yerin sık sık sel baskınına uğraması dolayısıyla çamur içinde kalması yüzünden verildiği söylenmektedir. "Emircik" adının ise, köyü kuran bir beyden kaynaklandığı söylenmektedir. "Emirhisar" adı, "Balçıkhisar" adından alınan "hisar" kelimesi ile "Emircik" adından alınan "emir" kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Kasabanın adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.13.10) Gürpınar: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Kasabanın eski adı "Bulkaz" dır³⁴⁶. Bu ad ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır. "Gürpınar" adı ise 1961 yılında konulmuştur. Bu ad, kasabada mevcut büyük su kaynağına istinaden verilmiş olmalıdır³⁴⁷.

³⁴² 1980 GNSDF.; s. 6; Acaroğlu; s. 36; 1973 DİY.; s. 63

³⁴³ Türkay; s. 260

³⁴⁴ Türkay; s. 24, 66, 265

³⁴⁵ Kaptan; age., s. 244

³⁴⁶ 1980 GNSDF.; s. 6

³⁴⁷ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril, Çivril Kaymakamlığı, s. 143

1.13.11) Irgılı: İlçe merkezine 27 km. mesafededir. Kasabanın adının "Ilgın" (Konya'nın bir ilçesi) kelimesinden geldiği söylenmektedir. Bunun yanında, "Irgılı" kelimesinin "Kitâb-ı Dede Korkut"ta geçen Türkçe kelimelerden biri olduğu ifade edilmektedir³⁴⁸. Kasabanın adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.13.12) İğdir: İlçe merkezine 3 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. XVI. yüzyülda Anadolu'da "İğdir" adını taşıyan kırk üç yer olduğu belirtilmektedir³⁴⁹. Kütahya Sancağı Şeyhlü(Işıklı) kazasına bağlı olarak gösterilen "İğdir" adlı köyün, şimdiki "İğdir" olma ihtimali vardır.

1.13.13) İmrallı: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün adının, "Emir Ali" adlı bir zâttan kaynaklandığı söylenmektedir. Halen köyde medfun bulunan "Emir Ali" adlı zâttın bir alp-eren olduğu ve aşiret reisi olması dolayısıyla köye adının verildiği belirtilmektedir³⁵⁰. Bunun yanında, "Emirali" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir³⁵¹. Köyün adı ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.13.14) İnceköy: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Köyün adı, köyün genel coğrafi özelliğine istinâden göre verilmiş olmalıdır.

1.13.15) Karabedirler: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Köye bu ad, Kütahya Sancağı Uşak kazasında meskun "Karabedirli" cemaatinden kalmış olmalıdır³⁵².

1.13.16) Karahacılı: İlçe merkezine 32 km. mesafededir. Köyün adının, Kütahya Sancağı Şeyhlü (Işıklı) kazasında meskun "Karahacılı" cemaatinden kalmış olduğu düşünülebilir³⁵³. Karahacılı köyünün adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.13.17) Karalar: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Kütahya Sancağı'nda meskun "Karalar veya Karalar Ceridi" aşiretinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir³⁵⁴.

1.13.18) Karayahşılar: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Bir kaynakta köyün adı "Karahahşiler" olarak geçer³⁵⁵. Batı Anadolu'da meskun "Karahahşi, Karayahşili" cemaatinin köye adını vermiş olabileceği düşünülebilir³⁵⁶.

³⁴⁸ İshak Refet İşıtman; "Köy Adları Üzerine Bir İrdeleme", Türk Dili-Belleten, Ank., TDKY., 1945, s.52

³⁴⁹ Sümer, s. 356, 454

³⁵⁰ Kaptan; Gönül Sultanları Denizli'de, s. 54

³⁵¹ Türkay; s. 351

³⁵² Türkay; s. 459

³⁵³ Türkay; s. 471

³⁵⁴ Türkay; s. 100, 479

1.13.19) Kavakköy: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köy, Büyük Menderes nehri kenarında kavak ağaçlarıyla kaplı bir alanda kuruludur. "Kavakköy" adı, bu özellik dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.13.20) Kıralan: İlçe merkezine 23 km. mesafededir. Eski adı "Alanköy"dür³⁵⁷. 1964 yılında belediye teşkilatı kurulunca "Kıralan" adı verilmiştir³⁵⁸. Bu adın, kasabanın geniş ve düz bir alana kurulu bulunması dolayısıyla verildiği söylenmektedir. Kasabanın adı ile ilgili rivayet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.13.21) Kızılcasöğüt: İlçe merkezine 1 km. mesafededir. Kasabanın adının, kasaba meydanında bulunan söğüt ağaçlarına istinâden verildiği söylenmektedir.

1.13.22) Kızılcayer: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Köyün adının, eski zamanlarda yöreye yerleşen yörüklerden kaldığı söylenmektedir. Kütahya Sancağı Homa (Gümüşsu) kazasında meskun "Kızıllar", "Kızıllu" veya "Kızıllu Yörüğü" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir³⁵⁹.

1.13.23) Kocakaya: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köy bir dağ yamacında kuruludur. Nüfus bakımından civar köylerden daha büyük ve kuruluş tarihi itibâriyle daha eski bir köy olduğu için bu adı aldığı söylenmektedir.

1.13.24) Koçak: İlçe merkezine 3 km. mesafededir. "Koçak", "yürekli, yiğit, cömert" manâlarını taşır³⁶⁰. Köyün adının bu manâlarla ilgisi olduğu düşünülebilir. Bunun yanında Kütahya Sancağı Şeyhlü (Işıklı) kazasında meskun "Koçak, Koçaklı" cemaatinin köye adını vermiş olması muhtemeldir³⁶¹.

1.13.25) Mentеш: İlçe merkezine 3 km. mesafededir. Köyün adının, XIII. asırda Çivril yöresinde bulunduğu belirtilen "Mentеш Bey"den kalmış olabileceği ifade edilmektedir³⁶².

1.13.26) Ömerli: İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Köyün adı, Kütahya Sancağı Şeyhlü (Işıklı) kazasında meskun "Ömerli" cemaatinden kalmış olmalıdır³⁶³.

³⁵⁵ 1973 DİY., s.63

³⁵⁶ Türkay; s. 488, 489, 779

³⁵⁷ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s.141, 153

³⁵⁸ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s. 154

³⁵⁹ Türkay; s.528

³⁶⁰ Türkçe Sözlük; c. 2, s. 882

³⁶¹ Türkay; s. 532

³⁶² Baykara; "Hacım Sultan Menâkıbında Denizli", Merkez Efendi Sempozyumu-Bildiriler, Manisa, 1988, s. 198

³⁶³ Türkay; s. 620

1.13.27) Özdemirci: İlçe merkezine 35 km. mesafededir. Eski adı "Demirci"dir³⁶⁴. Bu adın, yöreye ilk yerleşen yörüklerin demircilik mesleği ile uğraşmalarıyla ilgili olduğu söylenmektedir. "Demirci" adı ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır. "Özdemirci" adı ise, köyün, 1973 yılında belediye statüsüne kavuşmasından sonra verilmiştir³⁶⁵.

1.13.28) Reşadiye: İlçe merkezine 33 km. mesafededir. Köyün eski adının "Mollaveliler" olduğu belirtilmektedir³⁶⁶. Bu ad ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır. "Reşadiye" adının ise, yüzyıl başında yapılan iskân hareketleri sırasında, Osmanlı padişahı Sultan Reşat'a izafeten verildiği söylenmektedir.

1.13.29) Sarıbeyli: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köyün adı, Kütahya Sancağı'nda meskun "Saribeğ, Saribeğli" cemaati ile ilgili olmalıdır³⁶⁷. Bu ad ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.13.30) Sarılar: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün adının, yöreye ilk yerleşen yörüklerden kaldığı söylenmektedir. "Sarılar" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir³⁶⁸.

1.13.31) Savran: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Köyün eski adı, "Serbanşah"tır³⁶⁹. Bu adın, yöreye ilk yerleşen aşiretin reisinin ismi olduğu söylenmektedir. "Savran" ise Denizli yöresinde "deveci, devecibaşı" manâlarında kullanılır³⁷⁰. Köyün adının bu manâlarla ilgisi olduğu düşünülebilir. Bunun yanında, V.-VI. yüzyıllarda, Orta Asya'da Oğuzlar tarafından kurulmuş olan "Savran" adlı bir şehirden bahsedilmektedir³⁷¹ ki, iki isim arasındaki benzerlik dikkati çekmektedir.

1.13.32) Seraserli: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. "Seraser", Farsça'dır ve "baştan başa" manâsına gelir³⁷². Köyün adının bu manâ ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.13.33) Somak: İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Köyün adının, yetiştirilen sumak ürünü ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

³⁶⁴ 1980 GNSDF.; s. 6

³⁶⁵ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s. 142

³⁶⁶ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s. 142

³⁶⁷ Türkay; s. 648

³⁶⁸ Türkay; s. 650

³⁶⁹ 1980 GNSDF.; s. 6

³⁷⁰ Derleme Sözlüğü; c.10, s.3354

³⁷¹ Bahaeddin Ögel; **İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi**, TTK. Yayınları, Ank., TTK. Basımevi, 1991, liste

³⁷² Devellioğlu; s.1126

1.13.34) Sökmen: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. "Sökmen" kelimesi, "yiğitlere verilen ünvan" manâsına gelir³⁷³. Köyün adının, 1200'lü yıllarda bölgede Bizanslılar ile yapılan savaşlar sırasında köyün bulunduğu yöreye yerleşen bir aşiretten kaldığı, "Sökmen" adının, bu aşiretin adı olduğu söylenmektedir.

1.13.35) Sundurlu: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. "Sundur" ve "sundurma", "yağmurdan ve güneşten korunmak için yapılan ve arkası bir duvara verilen çatı" demektir³⁷⁴. Köyün adının, evlerinin böyle bir özelliğe sahip olması dolayısıyla verilmiş olabileceği düşünülebilir.

1.13.36) Şenköy: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün eski adı "Çöplü"dür³⁷⁵. Bu adın, "Çöplü, Çöplü Avşarı" cemaatiyle ilgisi olduğu düşünülebilir³⁷⁶. "Çöplü" adı çağrıştırdığı manâ yüzünden değiştirilmiş olmalıdır. "Şenköy" adının ise, köyün güzelliğine izâfeten verildiği söylenmektedir.

1.13.37) Tokça: İlçe merkezine 27 km. mesafededir. Köyün adının, yöreye ilk yerleşen bir yörük aşiretinden kaldığı söylenmektedir. "Tokça, Tokçalar" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir³⁷⁷.

1.13.38) Yahyalı: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün adı, "Yahya, Yahyalar" cemaati ile ilgili olmalıdır³⁷⁸.

1.13.39) Yakacık: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Köyün adının, köyün kurulu olduğu yerin coğrafi özelliğinden kaynaklandığı söylenmektedir.

1.13.40) Yamanlar: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Köyün adının, eskiden "İmamlar" olduğu belirtilmektedir. "İmamlar" ve "Yamanlar" adlarının bir sülâle ismi olduğu düşünülebilir. Köyün adları hakkındaki rivâyetler, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.13.41) Yassihüyük: İlçe merkezine 14 km. mesafededir. Köyün adını, yakınında bulunan iki hüyükten, daha basık ve küçük olanına izâfeten almış olmalıdır.

1.13.42) Yeşilyaka: İlçe merkezine 3 km. mesafededir. Köyün eski adı "Haydan"dır³⁷⁹.

³⁷³ Divânu Lugâti't-Türk; c.4, s.533

³⁷⁴ Türkçe Sözlük; c.2, s.1348

³⁷⁵ 1980 GNSDF.; s.6

³⁷⁶ Türkay; s.305

³⁷⁷ Türkay; s.727

³⁷⁸ Türkay; s.761

³⁷⁹ 1980 GNSDF.; s.6

Bu adın, "Haydan" cemaati ile ilgili olduğu düşünülebilir³⁸⁰. "Yeşilyaka" adı ise, köyün coğrafi konumuna ve bitki örtüsüne istinâden verilmiş olmalıdır.

1.13.1.1) GÜMÜŞSU BUCAK MERKEZİ: İlçe merkezine 35 km. mesafededir. Eski adı "Homa"dır. Bu adın, kasabanın bulunduğu yerde eskiden kurulu bulunan antik "Khoma" şehriden kaldığı belirtilmektedir³⁸¹. "Homa" adı, 1961 yılında "Gümüşsu" olarak değiştirilmiştir³⁸². "Gümüşsu" adı, kasabadaki pınarlardan akan suyun güzelliği dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.13.1.2) Çandır: İlçe merkezine 42 km. mesafededir. "Çandır" kelimesi denizli yöresinde "karışık, melez; ince uzun bacaklı insan" manâlarında kullanılır³⁸³. Köyün adı bu manâlarla ilgili olabilir. Bunun yanında, "Çandır" cemaatinin köye adını vermiş olabileceği de düşünülebilir³⁸⁴. Ayrıca "Çandır" adının Oğuz boylarından "Çavdur (Çavundur)"dan geldiği ve Türkistan'da "Çandır" adını taşıyan yerleşim yerlerinin olduğu belirtilmektedir³⁸⁵.

1.13.1.3) Çetinler: İlçe merkezine 41 km. mesafededir. Köyün adının bu adı taşıyan bir aşiretten kaldığı söylenmektedir.

1.13.1.4) Düzel: İlçe merkezine 44 km. mesafededir. Köyün adının, bulunduğu yerin coğrafi özelliğinden kaynaklandığı düşünülebilir.

1.13.1.5) Gökgöl: İlçe merkezine 47 km. mesafededir. Bir kaynakta adı "Gökbel" olarak geçer³⁸⁶. Köy, Işıklı Gölü kenarında bulunmaktadır. Bu sebeple "Gökgöl" adını almış olmalıdır.

1.13.1.6) İshaklı: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Köyün adının, bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir.

1.13.1.7) Süngüllü: İlçe merkezine 40 km. mesafededir. Köyün adının, "süngü" kelimesi ile ilgisi olduğu söylenmektedir. Köyün adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

³⁸⁰ Türkay; s.413

³⁸¹ Baykara; Denizli Tarihi, s.43

³⁸² Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s.145

³⁸³ Derleme Sözlüğü; c.3, s.1068

³⁸⁴ Türkay; s.290

³⁸⁵ Gülensoy; s.168

³⁸⁶ 1973 DİY.; s.63

1.13.1.8) TEKKEKÖY: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köy adını, köyde eskiden mevcut olan tekke dolayısıyla almış olmalıdır.

1.13.2.1) IŞIKLI BUCAK MERKEZİ: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. 1892 yılına kadar bir kaza merkezi iken, demiryolunun Çivril'e bağlanması sonucunda önemini yitirerek Çivril'e bağlı bir bucak merkezi durumuna gelmiştir³⁸⁷. Kasabanın Bizanslılar devrindeki adının "Eumenia" olduğu kaydedilmektedir³⁸⁸. Kasaba Türkler'in eline geçince adı "Şıhlı" veya "Şeyhlü" olarak değiştirilmiştir³⁸⁹. Bu adın Çivril yöresinde meskun "Şeyhli, Şeyhler" cemaati ile ilgili olduğu düşünülebilir³⁹⁰. "Şeyhlü" adının 1873 yılında "Işıklı" olarak değiştirildiği belirtilmektedir³⁹¹.

1.13.2.2) Akdağ: İlçe merkezine 14 km. mesafededir. Köy adını, yakınında bulunan ve tepesinde karın eksik olmadığı söylenen "Akdağ"dan almış olmalıdır.

1.13.2.3) Aktaş: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün adı, köyün kurulduğu yerin kaya ve toprağının rengi ile ilgili olmalıdır.

1.13.2.4) Belence: İlçe merkezine 36 km. mesafededir. Köyün adı, köyün kurulduğu yerin coğrafi yapısı (belen= bel, tepe) dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.13.2.5) Beydilli: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. XVI. yüzyılda Anadolu'da bu adı taşıyan yirmi üç yer tespit edilmiştir³⁹². Kütahya Sancağı'na bağlı olduğu zikredilen "Beğdili" köyünün şimdiki "Beydilli" köyü olma ihtimali vardır.

1.13.2.6) Bucak: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köyün adı, "yerleşim yeri" manâsına gelmektedir. Köyün adı bu manâ ile ilgili olmalıdır.

1.13.2.7) Cumalar: İlçe merkezine 23 km. mesafededir. Köyün adının bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir. "Cumalı" oymağının köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir³⁹³.

³⁸⁷ Işıklı Belediye Başkanlığı Belgesi

³⁸⁸ Behiç Galip Yavuz; *Çivril Tarihi*, Çivril, 1969, s.5

³⁸⁹ Işıklı Belediye Başkanlığı Belgesi

³⁹⁰ Türkay; s.155,443,701

³⁹¹ Kaptan; *Denizli Günlüğü*, s.248

³⁹² Sümer; s.297,438

³⁹³ Türkay; s.26

1.13.2.8) Çağlayan: İlçe merkezine 14 km. mesafededir. Köyün eski adı "Aşağıçakallar"dır³⁹⁴. Bu adın Denizli yöresinde meskun "Çakal, Çakallı, Çakallar" aşireti ile ilgisi olmalıdır³⁹⁵. "Çağlayan" adının ise yöredeki su kaynaklarına istinâden verildiği söylenmektedir.

1.13.2.9) Çakallar: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Köyün adının, yukarıdaki maddede belirtildiği üzere, "Çakal, Çakallı, Çakallar" ismi ile anılan aşiret ile ilgisi olmalıdır³⁹⁶.

1.13.2.10) Çapak: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. "Saritekeli" aşiretinin köyün kurucuları olduğu söylenmektedir. "Çapak" kelimesi yörede "dereye siper olan (dere yatağı içinde olan) yer" manâsına gelmektedir. Köyün adının böyle bir yerde kurulu olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

1.13.2.11) Karamanlı: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Köyün adı, Denizli yöresinde meskun "Karamanlı" oymağından gelmiş olmalıdır³⁹⁷.

1.13.2.12) Kavakalanı: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köyün adı, köy civârındaki kavak ağaçlarından kaynaklanmış olmalıdır.

1.13.2.13) Osmanköy: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Köyün adının, Homa(Gümüşsu) kazasında meskun "Osman" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir³⁹⁸.

1.13.2.14) Tuğlu: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köyün adının, bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir. Uşak kazasında meskun "Tuğlu, Tuğulu" cemaatinin, köyün adı ile ilgisi olmalıdır³⁹⁹.

1.13.2.15) Yalınlı: İlçe merkezine 14 km. mesafededir. "Yalınlı" cemaatinin köye adını vermiş olabileceği düşünülebilir⁴⁰⁰.

1.13.2.16) Yeniköy: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Yeni kurulan bir köy olduğu için bu adı aldığı söylenmektedir.

1.13.2.17) Yukarıçapak: İlçe merkezine 24 km. mesafededir. Çapak köyünden ayrılan bir kaç ailenin, köyün daha yukarisına taşındıkları ve kurdukları köye "Yukarıçapak" adını verdikleri söylenmektedir.

³⁹⁴ 1980 GNSDF.; s.6

³⁹⁵ Türkay; s.71,284

³⁹⁶ Türkay; s.71,284

³⁹⁷ Türkay; s.481

³⁹⁸ Türkay; s.615

³⁹⁹ Türkay; s.735

⁴⁰⁰ Türkay; s.763

1.13.2.18) Yuva: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. XVI. yüzyılda Anadolu'da "Yıvalar"a ait yirmi yer adına rastlandığı, bu yer adlarının " ۱۰ " ve " ۰۰ " imlâları ile yazıldığı belirtilerek, bunları "Yuva" şeklinde okumak mümkün ise de "Yıva" olarak kabul etmek gerektiği ifade edilmektedir⁴⁰¹. Adı geçen köyün de bu yerleşim yerlerinden biri olduğu düşünülebilir.

1.14) GÜNEY İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin kuzeyinde yer alır. İl merkezine 75 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Güney" adı ile kaydedilen köyün şimdiki "Güney" ilçesinin esasını teşkil ettiği belirtilmektedir⁴⁰². "Güney" köyünün ilk olarak Menderes nehri kenarında "Eski Güney" denilen yerde kurulduğu, daha sonra yerleşme bakımından daha iyi imkânları hâiz olan şimdiki yerine geçtiği ifade edilir⁴⁰³. Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde beldenin "Gökuyuk Abâd" nâmı ile geçmesine⁴⁰⁴ dayanılarak ilçe merkezinin eski adının "Gökuyuk Abâd" olduğu söylenmektedir⁴⁰⁵. Ancak tahrir defterlerinde "Gököyük" adı ile kaydedilmiş bir köy daha vardır ki, "Gököyük Abâd" adı ile bahsedilen köy, burası olmalıdır. "Gököyük", 1571 yılından itibaren müstakil kadılık olan yere ismini vermiştir⁴⁰⁶.

"Güney" adının, ilçedeki evlerin hemen hemen hepsinin ön cephelerinin güney yönüne bakmalarından dolayı verildiği söylenmekte ise de, Kütahya Sancağı'nda meskun "Güney, Güneyli" cemaatinin beldeye adını vermiş olabileceği düşünülebilir⁴⁰⁷

1.14.1) Adıgüzeller: İlçe merkezine 14 km. mesafededir. "Yenikonak" köyünün bir mahallesi iken daha sonra "Adıgüzeller" adı ile müstakil bir köy olduğu belirtilmektedir. Bu adın, yeni kurulan bir köy olduğu ve güzel bir ad ile anılması düşünüldüğü için verildiği söylenmektedir.

1.14.2) Aşağıçesme: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Eski adı "Azanlar"dır⁴⁰⁸. Güney eşrâfindan "Yarcı Hüseyin" adlı bir zâtın, şimdi köyün bulunduğu

⁴⁰¹ Sümer; s.360

⁴⁰² Gökçe; s.297

⁴⁰³ Gökçe; s.298

⁴⁰⁴ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; c.8, s.573

⁴⁰⁵ Kaptan; age., s.255

⁴⁰⁶ Gökçe; s.315

⁴⁰⁷ Türkay; s.386

yerde üç çeşme yaptırdığı, 1952 yılında müstakil köy olan beldeye bu üç çeşmenin en aşağıda olanının adı verildiği belirtilmektedir⁴⁰⁹.

1.14.3) Aydoğdu: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Eski adının "Aydaz" olduğu belirtilmektedir⁴¹⁰. Köyün ilk adının "Aydost" olduğu, bu adın daha sonra "Aydaz"a çevrildiği, nihayet 1960 yılında "Aydoğdu" adının verildiği ifade edilmektedir⁴¹¹. Tahrir defterlerinde kaydedilmiş olan, 1571 yılına kadar şimdiki Güney yöresinin kaza merkezi durumunda olduğu belirtilen "Aydos" köyünün şimdiki "Aydoğdu" köyünün esasını teşkil ettiği düşünülebilir⁴¹². Aydoğdu köyünün adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.14.4) Cindere: İlçe merkezine 24 km. mesafededir. Bazı kaynaklarda "Çindere" adı da zikredilir⁴¹³. Köyün adı yakından geçen dereден kaynaklanmış olmalıdır. "Cindere" adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.14.5) Çamrak: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köyün yaklaşık üç yüz yıl kadar önce "Kuşçu Ali" adlı bir zât tarafından kurulduğu belirtilmektedir⁴¹⁴. "Çamrak" adı, köyün bulunduğu alanın çam ormanlarıyla kaplı olması sebebiyle verilmiş olmalıdır.

1.14.6) Çorbacılar: İlçe merkezine 7 km. mesafededir. 1968 yılına kadar Güney ilçesinin bir mahallesi iken, bu tarihte "Çorbacılar" adı ile müstakil köy olmuştur⁴¹⁵. Bu adın, "Çorbacılar" adlı bir aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir.

1.14.7) Doğanlı: İlçe merkezine 41 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Togancı=Doğancı" adı ile kaydedildiği belirtilen köyün, "Doğanlı" köyü ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁴¹⁶.

1.14.8) Ertuğrul: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Köyün eski adı "Dereköy"dür⁴¹⁷. Bu ad, köyün yakınından geçen dereye istinaden verilmiş olmalıdır. "Dereköy" adı, 27 Mayıs 1960 tarihinden sonra "Ertuğrul" olarak değiştirilmiştir⁴¹⁸.

⁴⁰⁸ 1980 GNSDF.; s.6

⁴⁰⁹ Güney-İlçe Araştırma ve İncelemesi, Güney Kaymakamlığı, İzmir, Ticaret Matbaacılık, s.113

⁴¹⁰ 1980 GNSDF.; s.6

⁴¹¹ GİAİ.; s.114

⁴¹² Gökçe; s.313

⁴¹³ 1980 GNSDF.; s.6; Acaroğlu; s.40

⁴¹⁴ GİAİ.; s.114

⁴¹⁵ GİAİ.; s.114

⁴¹⁶ Gökçe; s.306

⁴¹⁷ 1980 GNSDF.; s.6

⁴¹⁸ GİAİ.; s.115

1.14.9) Eziler: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köyün eski adının "Azılar" olduğu belirtilmektedir⁴¹⁹. "Eziler" adı ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.14.10) Hamidiye: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. Sultan Hamid döneminde yapılan su çalışmaları içinde, bu köyde yapılan işlerden ötürü köye Sultan Hamid'in adına izâfetle "Hamidiye" denildiği belirtilmektedir.

1.14.11) Haylamaz: İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Köyün yaklaşık yüz elli yıl kadar önce kurulduğu belirtilmektedir⁴²⁰. "Haylamaz" adının, "haylamak= bağırarak" fiilinden türetilmiş bir kelime olduğu düşünülebilir. Köyün adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.14.12) Karagözler: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Köyün eski adının "Karamollüler" olduğu belirtilmektedir⁴²¹. "Karamollüler" adı, "Karamollalar" şeklinden gelmiş olmalıdır. "Karamollüler" ve "Karagözler" adlarının, yöreye ilk yerleşen yürüklerden kaldığı söylenmektedir.

1.14.13) Kerimler: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün yaklaşık iki yüz yıl önce Uşak tarafından gelen "Kerim Ağa oğlu Hacı Mehmet Ağa" adlı bir zât tarafından kurulduğu, isminin de ilk önce "Kerimağa", daha sonra "Kerimler" olduğu belirtilmektedir⁴²².

1.14.14) Koparan: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Köyün iki yüz yıl kadar önce kurulduğu belirtilmektedir⁴²³. "Koparan" adının, bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir. Köyün adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.14.15) Ortaçeşme: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Köyün adının, "Yarcı Hüseyin" adlı bir zâtın yaptırdığı üç çeşmeden ikisinin ortasında olanına istinâden verildiği belirtilmektedir⁴²⁴.

1.14.16) Parmaksızlar: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. 1970 yılında Güney ilçe merkezinden ayrılan "Yağcılar mahallesi" ve "Orta mahalle"nin birleşmesi ile meydana gelen köyün adıdır⁴²⁵. "Parmaksızlar" adının, bu adı taşıyan bir aşiretten geldiği söylenmektedir.

⁴¹⁹ GİAİ.; s.115

⁴²⁰ GİAİ.; s.115

⁴²¹ 1980 GNSDF.; s.6

⁴²² GİAİ.; s.115

⁴²³ GİAİ.; s.116

⁴²⁴ GİAİ.; s.114

⁴²⁵ Kaptan; age., s.252

1.14.17) Yenikonak: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Eski adı "Yenidamlar"dır⁴²⁶. 1952 yılında önce Güney ilçe merkezine bağlı olan bir mahalle iken bu tarihten sonra "Yenidamlar" adı ile müstakil köy statüsüne kavuşmuştur⁴²⁷. Daha sonra "dam" kelimesi değiştirilerek "Yenikonak" adı verilen köye bu adın, Güney ilçesine bağlı iken, kurulan en yeni mahalle olduğu için verildiği söylenmektedir.

1.15) HONAZ İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin doğusunda yer alır. İl merkezine 23 km. mesafededir. İlçe merkezinin adı Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde "Honazabad" olarak geçmektedir⁴²⁸. İlçe merkezinin Türkler'in eline geçmeden önceki adının "Khonae" olduğu, yörenin Türkler'in eline geçmesiyle bu isme sadık kalınarak "Honaz" adı ile anıldığı belirtilmektedir⁴²⁹. Ancak sonraki "z" sesinin türeme hadisesi pek anlaşılammaktadır. Türkçenin gelişimi boyunca kelime sonunda "z" sesi türemesine rastlanmamaktadır⁴³⁰. Kanaatimizce "Honaz" kelimesi, "boğmak" fiilinden yapılan "boğaz" , "yanmak" fiilinden yapılan "yanaz" kelimesi gibi, "-az" fiilden fiil yapma eki ile "konmak" fiilinden yapılan ve "konulacak yer" manâsına gelen bir kelimedir.

1.15.1) Akbaş: 1987 yılda ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün eski adı "Abaş"tır⁴³¹. Bu adın yöreye ilk yerleşen yörüklerden kaldığı söylenmektedir. "Abaş" adı, 15 Eylül 1962 tarihinde "Akbaş" olarak değiştirilmiştir⁴³².

1.15.2) Aşağıdağdere: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köye bu ad bulunduğu yerin coğrafi özelliği dolayısıyla verilmiş olmalıdır. "Aşağı" sıfatı, diğer bir "Dağdere" köyünden (Yukarıdağdere) ayırmak maksadı ile eklenmiştir.

1.15.3) Aşağıkaraçay: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 26 km. mesafededir. Köye bu ad, köyün içinden geçen dere

⁴²⁶ 1980 GNSDF.; s.6

⁴²⁷ Kaptan; age., s.254

⁴²⁸ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; c.8, s.573

⁴²⁹ Baykara; age., s.49

⁴³⁰ Bu konuda geniş bilgi için bkz.: Ergin; age

⁴³¹ 1980 GNSDF.; s.4

⁴³² Kaptan; age., s.260

dolayısıyla verilmiş olmalıdır. Bunun yanında, Anadolu'ya muhtelif zamanlarda gelen "Karaçaylar"ın köyün adı ile ilgisi olabileceği düşünülebilir.

1.15.4) Aydınlar: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Köyün ilk adı "Kösten"dir⁴³³. Bu ad, 15 Eylül 1962 tarihinde "Kömürcüler" olarak değiştirilmiş, 10 Şubat 1964 tarihinde alınan ikinci bir karar ile "Aydınlar" adı köye uygun görülmüştür⁴³⁴. "Aydınlar" adının, köydeki okuma yazma oranının fazla olması ve çok sayıda tahsilli insan yetişmesi dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.15.5) Dereçiftlik: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Köyün bulunduğu yerin eskiden bir çiftlik olduğu, daha sonra köy kurulunca, yakınından geçen dere isnât edilerek köye "Dereçiftlik" adının verildiği söylenmektedir.

1.15.6) Emirazizler: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Köyün adının "Emiraziz" adlı bir aşiretten kaldığı söylenmektedir.

1.15.7) Gürlek: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Bir kaynakta köyün adı "Gürleyik" olarak kaydedilmiştir⁴³⁵. "Gürlek", Denizli yöresinde "çağlayan" manâsına gelir. Köyün civarında bulunan su kaynakları ve küçük bir çağlayan sebebiyle köye bu adın verildiği söylenmektedir.

1.15.8) Kaklık: 1980 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 21 km. mesafededir. Bir kaynakta "Kızılca Kaklık" adı geçmektedir⁴³⁶. "Kaklık", Denizli yöresinde "taş, ağaç oyukları ve içindeki su birikintisi" manâlarını taşımaktadır⁴³⁷. Kasabanın adının, coğrafi konumu itibarıyla, bu manâlar ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

⁴³³ 1980 GNSDF.; s.4

⁴³⁴ Kaptan; age., s.259,260

⁴³⁵ 1990 GNSDF.; s.8

⁴³⁶ Ahmet Refik; Anadolu'da Türk Aşiretleri, İst., Enderun Kitabevi, 1989, s.156

⁴³⁷ Derleme Sözlüğü; c.8, s.2604

1.15.9) Karateke: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 3 km. mesafededir. Köyün adının, Batı Anadolu'da meskun "Karateke, Karatekeli" aşireti ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁴³⁸.

1.15.10) Kızılyer: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 6 km. mesafededir. Köyün adı, Honaz civarında meskun "Kızıllar", "Kızıllı" veyahut "Kızıllu Yörüğü" cemaatinden kaynaklanmış olmalıdır⁴³⁹.

1.15.11) Kocabaş: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Kasabanın adının, Batı Anadolu'da meskun "Kocabaş, Kocabaşoğlu" obasından gelmiş olabileceği düşünülebilir⁴⁴⁰.

1.15.12) Mentеше: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Köyün eski adı "Afşar"dır⁴⁴¹. Afşar, Oğuz boylarından birinin adıdır. Bu ad, bilinmeyen bir sebeple değiştirilerek, büyük Türk şahsiyetlerinden birinin adına izâfeten köye "Menteşe" adı verilmiştir.

1.15.13) Ovacık: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Köyün bulunduğu alana istinâden köye "Ovacık" adı verilmiştir.

1.15.14) Sapaca: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 24 km. mesafededir. Yol bakımından diğer yerleşim yerlerine uzak bir konumda bulunmasından dolayı bu adı aldığı söylenmektedir.

1.15.15) Yokuşbaşı: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 24 km. mesafededir. Köyün eski adı "Zıpır"dır⁴⁴². Bu ad ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır. "Yokuşbaşı" adı ise, köyün halen "Zıpır Yokuşu" diye adlandırılan yokuşun başlangıcında olması dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.15.16) Yukarıdağdere: 1987 yılında ilçe olan Honaz'a, Denizli merkez ilçeden bağlanmıştır. İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köye bu ad, köyün bulunduğu yerin özelliğine istinâden verilmiş olmalıdır. "Yukarı" sıfatı ise, diğer "Dağdere" köyünden (Aşağıdağdere) ayırmak maksadı ile eklenmiştir.

⁴³⁸ Türkay, s.101,487

⁴³⁹ Türkay, s.528

⁴⁴⁰ Türkay, s.530

⁴⁴¹ 1980 GNSDF.; s.4

⁴⁴² 1980 GNSDF.; s.4

1.16) KALE İLÇE MERKEZİ: Denizli ilinin güneybatısında yer alır. İl merkezine 75 km. mesafededir. İlçe merkezinin eski adının "Tavas" olduğu, bu adın bilinmeyen bir sebeple şimdi başka ilçe için kullanıldığı belirtilmektedir⁴⁴³. İlçe merkezinin halk arasındaki adı da "Kaletavas"tır. "Tavas" adı hakkındaki düşünceler, kendi bölümünde ele alınmıştır.

"Kale" adı ise, ilçe merkezinin yakınında bulunan ve Bizanslılar'dan kalma olduğu söylenen kaleden gelmiş olmalıdır.

Kale ilçe merkezinin adı hakkındaki rivâyete ikinci bölümde değinilmiştir.

1.16.1) Adamharmanı: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün bulunduğu yerin eskiden civar köylerin ortaklaşa kullandığı bir harman yeri olduğu, buraya "Âdemharmanı" denildiği, daha sonra kurulan köye de bu ada izâfetle "Adamharmanı" adının verildiği söylenmektedir.

1.16.2) Alanyurt: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. Köyün eski adı "Dirilisin"dir⁴⁴⁴. Bu adın, "dirmek=dermek" fiilinden türetilmiş bir kelime olduğu düşünülebilir. 18 Kasım 1960 tarihinde bu ad değiştirilerek köye "Alanyurt" adı verilmiştir⁴⁴⁵. Alanyurt adı, köyün coğrafi konumuna izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.16.3) Belenköy: 1973 DİY.'de ve 1980 GNSDF.'de bu ada rastlanmamaktadır. İlçe merkezine 16 km. mesafededir. "Belenköy" adının, köyün coğrafi konumu (belen=bel,tepe) dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.16.4) Çakırbağ: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. "Çakır" kelimesinin, "kar serpintili soğuk" manâsı vardır⁴⁴⁶. Yörenin iklim şartları göz önüne alındığında, köyün adının bu manâ ile ilgili olduğu düşünülebilir.

1.16.5) Çamlarca: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Eski adı "Teynar"dir⁴⁴⁷. Bir kaynakta "Tehne, Teyner, Toynar" adları da zikredilir⁴⁴⁸. "Teynar" adı, 1 Nisan 1960 tarihinde "Çamlarca" olarak değiştirilmiştir⁴⁴⁹. "Çamlarca" adı, yöredeki çam ormanına istinâden verilmiş olmalıdır.

⁴⁴³ Baykara; age., s.41 (dipnot 64)

⁴⁴⁴ 1980 GNSDF.; s.6

⁴⁴⁵ Kaptan; age., s.267

⁴⁴⁶ Tarama Sözlüğü, TDKY., Ank., AÜ. Basımevi, 1983, s.49

⁴⁴⁷ 1980 GNSDF.; s.6

⁴⁴⁸ Kaptan; Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2, s.28

⁴⁴⁹ Kaptan; Denizli Günlüğü, s.266

1.16.6) Demirciler: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Köyün adının, yöreye ilk yerleşen yörüklerin demircilik mesleği ile uğraşmalarından kaynaklandığı söylenmektedir.

1.16.7) Doğanköy: İlçe mekrezine 35 km. mesafededir. Köyün eski adlarının "Camızlar" ve "Küçükler" olduğu belirtilmektedir⁴⁵⁰. "Doğanköy" adı, önceki adlarının manâları dolayısıyla, köyün daha güzel bir ad ile anılması gayesi ile verilmiş olmalıdır.

1.16.8) Esenkaya: İlçe merkezine 23 km. mesafededir. Köyün eski adı "Samurta"dır⁴⁵¹. Bu ad, Türkçe'de bir anlam içermediği için değiştirilmiş olmalıdır. "Esenkaya" adı ise, köyün bulunduğu yerin coğrafi şartları dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.16.9) Gökçeören: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köyün eski adı "Armala"dır⁴⁵². Bu adın Türkçe'de bir anlam içermemesi sebebiyle değiştirildiği düşünülebilir. "Gökçeören" adının ise, köyün bulunduğu yerin coğrafi özellikleri dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.16.10) İncegiz: İlçe merkezine 41 km. mesafededir. Bir kaynakta köyün adı "İncegiz" olarak geçer⁴⁵³. "İncegiz" veya "İncegiz" adının, Anadolu'nun muhtelif yerlerinde meskun olduğu belirtilen "İncegiz, İncegizli" cemaati ile ilgili olduğu düşünülebilir⁴⁵⁴.

1.16.11) Karagöl: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün adı, yakınında bulunan ve "Karagöl" adı ile anılan krater gölünden kaynaklanmış olmalıdır.

1.16.12) Karaköy: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Köyün adının, yöredeki kara çam ormanından kaynaklandığı düşünülebilir.

1.16.13) Karayayla: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köye bu adın, köyün coğrafi özelliği ve bitki örtüsü dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.16.14) Kayabaşı: İlçe merkezine 23 km. mesafededir. 1938 yılına kadar "Alanyurt(Dirilisin)" köyüne bağlı olan bir mahalle iken, bu tarihte müstakil köy statüsüne kavuşmuştur⁴⁵⁵. Köyün adı, kurulduğu yerin coğrafi özelliğine istinâden verilmiş olmalıdır.

⁴⁵⁰ Kaptan; Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2, s.29

⁴⁵¹ 1980 GNSDF.; s.6

⁴⁵² 1980 GNSDF.; s.6

⁴⁵³ 1973 DİY.; s.68

⁴⁵⁴ Türkay; s.434

⁴⁵⁵ Kaptan; Denizli Günlüğü, s.267

1.16.15) Kırköy: İlçe merkezine 27 km. mesafededir. 1930 yılına kadar "Karagöl" köyüne bağlı bir mahalle iken, bu tarihte müstakil köy statüsüne kavuşmuştur⁴⁵⁶. Köyün adının, kurulduğu yerin coğrafi özelliği ve bitki örtüsüne istinâden verildiği düşünülebilir.

1.16.16) Koçarboğazi: 1973 DİY'de ve 1980 GNSDF'de bu ada rastlanmamaktadır. İlçe merkezine 12 km. mesafededir. "Koçar" kelimesinin, "koçmak=kucaklamak, sarılmak" fiilinden türetilmiş bir kelime olduğu düşünülebilir. "Koçarboğazi" adı ise, köyün coğrafi konumu dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.16.17) Kurbağalık: İlçe merkezine 19 km. mesafededir. Eski adının "Kurbalık" olduğu belirtilmektedir⁴⁵⁷. Bir kaynakta da "Gülbağlık" adı zikredilir⁴⁵⁸. Köyün adının, köyün kurulduğu yerin sulak olması ile bir ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.16.18) Künar: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Köy civarında yetişen künar ağaçları dolayısıyla köye bu adın verildiği söylenmektedir.

1.16.19) Muslugüme: İlçe merkezine 26 km. mesafededir. "Mus" kelimesi, "sinek, haşere" manâsına gelmektedir⁴⁵⁹. "Güme" ise, Denizli yöresinde "avlanmak için yapılan kulübe, pusu" manâsında kullanılır. Köyün adının bu manâlar ile ilgisi olmalıdır.

1.16.20) Narlı: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köyün eski adının "Sarıyer" olduğu, 1940 yılında alınan bir kararla "Narlı" olarak değiştirildiği belirtilmektedir⁴⁶⁰. "Narlı" adı, köy civarında yetişen nar ağaçlarına istinâden verilmiş olmalıdır.

1.16.21) Ortaköy: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Köye bu ad, civar köylerin merkezinde bulunmasından dolayı verilmiş olmalıdır.

1.16.22) Ortatepe: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. Köy ormanlık arazide, bir tepede kuruludur. Bu sebepten dolayı "Ortatepe" adını almış olmalıdır.

1.16.23) Özlüce: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Eski adı "Varalı"dır⁴⁶¹. "Özrü" kelimesinin, toprak için, "yapışkan, verimli" manâsı vardır⁴⁶². Köyün adının, böyle bir toprağa sahip olmasından dolayı verildiği düşünülebilir.

⁴⁵⁶ Kaptan; age., s.267

⁴⁵⁷ 1980 GNSDF.; s.6

⁴⁵⁸ Kaptan; Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2, s.29

⁴⁵⁹ Derleme Sözlüğü; c.9, s.3222

⁴⁶⁰ Kaptan; Denizli Günlüğü, s.267

⁴⁶¹ 1980 GNSDF.; s.6

⁴⁶² Türkçe Sözlük; c.2, s.1149

1.16.24) Yenidere: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Köyün eski adı "Kalabut"⁴⁶³ tur. Bu adın Türkçe'de bir manâ taşımaması dolayısıyla değiştirildiği düşünülebilir. "Yenidere" adı ise, köyün yakınından geçen dereye izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.16.25) Yeniköy: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. 1952 yılında "Baharlar" köyünden ayrılan "Bören" mahallesi "Yeniköy" adı ile müstakil köy olmuştur⁴⁶⁴. Yeni bir teşekkül olduğu için bu adı aldığı düşünülebilir.

1.17) SARAYKÖY İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin batısında yer alır. İl merkezine 23 km. mesafededir. Evliya Çelebi Seyahatnâme'sinde "Ezine-i Lazikiye" adının geçmesine⁴⁶⁵ dayanılarak, ilçe merkezinin eski adının "Ezine-i Lazikiye" olduğu belirtilmektedir. Ancak XVI. ve XVII. yüzyıl tahrir defterlerinde, "İbsili" adı ile kaydedilen köyün, "Ezine-i Lazikiye" olarak kaza merkezi olduğu ifade edilmektedir⁴⁶⁶. Yine tahrir defterlerinde "Hocaoğlu (= Saray)" adı ile kaydedilen köyün, bugünkü Sarayköy ilçe merkezinin esasını teşkil ettiği, "Saray" ve "Sarayköy" adının, XVI. yüzyılın başlarından itibaren kullanılmaya başlandığı belirtilmektedir⁴⁶⁷.

1.17.1) Acidere: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. Köyün adı yakınından geçen dereye istinâden verilmiş olmalıdır. Bunun yanında, tahrir defterlerinde "Acılı" adı ile geçtiği belirtilen köyün "Acidere" adı ile ilgisi olabileceği düşünülebilir⁴⁶⁸.

1.17.2) Acısu: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde aynı adla kaydedilmiş bir köy olduğu görülmektedir⁴⁶⁹. Bu adın, Sarayköy yöresinde mevcut olan şifâli su kaynakları ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.17.3) Adaköy: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köy, Menderes nehri civarında bulunmaktadır. "Adaköy" adının köyün coğrafi özelliğinden kaynaklandığı düşünülebilir.

⁴⁶³ 1980 GNSDF.; s.6

⁴⁶⁴ Kaptan; age., s.294

⁴⁶⁵ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; c.8, s.573

⁴⁶⁶ Gökçe; s.260

⁴⁶⁷ Gökçe; s.257

⁴⁶⁸ Gökçe; s.247

⁴⁶⁹ Gökçe; s.248

1.17.4) Ahmetli: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Tahrir dehterlerinde "Ahmedlü" olarak kaydedilen köyün şimdiki Ahmetli köyü ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁴⁷⁰. "Ahmetli" adı, Denizli kazasında meskun "Ahmed, Ahmedler, Ahmedli" cemaatinden kaynaklanmış olmalıdır⁴⁷¹.

1.17.5) Altıntepe: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köyün eski adı "Denevre"dir⁴⁷². "Altıntepe" adının, köyün coğrafi konumuna ve toprağının rengine izafeten verildiği söylenmektedir.

1.17.6) Beylerbeyi: İlçe merkezine 11 km. mesafededir. Eski adı "Urumlu"dur⁴⁷³. Tahrir defterlerinde "Rûmî" adı ile kaydedilen köyün bugünkü Beylerbeyi köyünün esasını teşkil ettiği belirtilmektedir⁴⁷⁴. "Urumlu" adının, Sarayköy yöresinde meskun "Rumlu, Rumlu-i Kebîr, Rumlu-i Sağîr" cemaati ile ilgisi olmalıdır⁴⁷⁵. "Beylerbeyi" adının ise, geçmişte köyü kuran aşirete izâfeten verildiği söylenmektedir.

1.17.7) Caber: İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Köyün adı, Denizli yöresinde meskun "Caber, Caberli" cemaatiden kaynaklanmış olmalıdır⁴⁷⁶.

1.17.8) Duacılı: İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Du'âcılı" adı ile kaydedilen köyün bugünkü Duacılı köyünün esasını teşkil ettiği söylenmektedir⁴⁷⁷. Köyün adı halk arasında "Doğcalı" olarak kullanılır. "Duacılı" adı, Orta ve Batı Anadolu'da meskun "Doğucalı" ve "Duacı, Duacılı" cemaati ile ilgili olmalıdır⁴⁷⁸.

1.17.9) Gerali: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Gerilü" adı ile geçen köyün bugünkü Gerali köyünün esasını teşkil ettiği belirtilmektedir⁴⁷⁹. "Gerali" adı, "Gerilü" şeklinden gelmiş olmalıdır.

1.17.10) Hasköy: İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Uluhas" olarak geçen köyün bugünkü "Hasköy" olduğu kaydedilmektedir⁴⁸⁰. "Has"

⁴⁷⁰ Gökçe; s.213

⁴⁷¹ Türkay; s.184

⁴⁷² 1980 GNSDF.; s.6

⁴⁷³ Kaptan; Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2, s.34

⁴⁷⁴ Gökçe; s.271

⁴⁷⁵ Türkay; s.637

⁴⁷⁶ Türkay; s.24,66,265

⁴⁷⁷ Gökçe; s.253

⁴⁷⁸ Türkay; s.334,337

⁴⁷⁹ Gökçe; s.255

⁴⁸⁰ Gökçe; s.277

kelimesinin, "1.özlü, mahsus, 2.katıksız, saf, 3.Osmanlı devletinde yüz bin akçayı aşan dirlik" manâları vardır⁴⁸¹. Köyün adının son manâ ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.17.11) Hisarköy: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köye bu ad, yakınında bulunan antik "Attuda" kentinin harabeleri dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.17.12) Kabağaç: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köyün adının, tahrir defterlerinde de aynı adla geçtiği görülmektedir⁴⁸². Bu adın, aynı adlı bir yörük aşiretinden kaynaklandığı söylenmektedir.

1.17.13) Karakıran: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Köye bu adın, köyün bulunduğu yerin tabii renkleri ve coğrafi özelliği (kıran = kır) dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.17.14) Karataş: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Köyün adı, coğrafi özelliğinden kaynaklanmış olmalıdır. Ancak "Karataş" cemaatinin köye ismini vermiş olabileceği de düşünülebilir⁴⁸³.

1.17.15) Köprübaşı: İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Köyün adı, Menderes nehri üzerinde bulunan ve hâlen ulaşımın sağlandığı köprüden kaynaklanmış olmalıdır.

1.17.16) Kumluca: İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Kumluca", "Kumluca-i Bozorg" ve "Kumluca-i Kûçek", "Hisse-i Kumluca" adları ile kaydedilen iki köyün, bugünkü Kumluca köyünün esasını teşkil ettiği belirtilmektedir⁴⁸⁴. "Kumluca" adı, köyün bulunduğu yerin toprak yapısına istinâden verilmiş olmalıdır.

1.17.17) Sazak: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Köye bu adın, köyün bulunduğu yerin sulak olması sebebiyle yetişen sazlıklar dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.17.18) Sığma: İlçe merkezine 4 km. mesafededir. Tahrir defterlerinde "Sığma" adı ile kaydedildiği⁴⁸⁵. görülen kasabanın adının, "sıgmak" fiili veya "sığ" kelimesi ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.17.19) Tekke: İlçe merkezine 21 km. mesafededir. Köyde medfun bulunan "Sultan Sarı Baba" adlı bir zâtin VII. yüzyılda Horasan'da doğup, İslâma hizmet etmek

⁴⁸¹ Türkçe Sözlük; c.1, s.614

⁴⁸² Gökçe; s.262

⁴⁸³ Türkay; s.32,100,486

⁴⁸⁴ Gökçe; s.267

⁴⁸⁵ Gökçe; s.272

gayesi ile bu köye geldiği ve birçok talebe yetiştirdiği, köyün adının buradan kaynaklandığı söylenmektedir⁴⁸⁶.

1.17.20) Tepeköy: İlçe merkezine 14 km. mesafededir. Köye bu ad, kurulu bulunduğu yerin coğrafi özelliği dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

1.17.21) Tırkaz: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. "Tırkaz" kelimesi, Sarayköy civarında "kapı sürgüsü" manâsında kullanılır⁴⁸⁷. Köyün adının, bu manâ ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.17.22) Tosunlar: İlçe merkezine 6 km. mesafededir. Köyün adının bu adı taşıyan bir aşiretten kaldığı söylenmektedir.

1.17.23) Uyanık: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Köyün eski adının "Abdalköy" olduğu belirtilmektedir⁴⁸⁸. "Abdal" kelimesinin bugün çağrıştırdığı manâ sebebiyle köye "Uyanık" adının verilmiş olabileceği düşünülebilir.

1.17.24) Yakayurt: İlçe merkezine 5 km. mesafededir. Eski adı "Dâilli"dir⁴⁸⁹. Bu adın, Batı Anadolu'da meskun "Dayılı, Dayılar, Dailer" cemaatinden gelmiş olabileceği düşünülebilir⁴⁹⁰. "Yakayurt" adı ise köyün coğrafi özelliğinden (yaka = yamaç) kaynaklanmış olmalıdır.

1.17.25) Yeşilyurt: İlçe merkezine 17 km. mesafededir. Köyün eski adı "Tahtacı"dır⁴⁹¹. Batı Anadolu'da meskun "Tahtacı" cemaati ile köyün adının bir ilgisi olduğu düşünülebilir⁴⁹². "Yeşilyurt" adı ise, köyün bitki örtüsü ve coğrafi konumuna istinâden verilmiş olmalıdır.

1.18) SERİNHİSAR İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin güneyinde yer alır. İl merkezine 41 km. mesafededir. İlçe merkezinin eski adı "Kızılhisar"dır. Belde 1987 yılında ilçe olunca adı "Serinhisar" olarak değiştirilmiştir. "Kızılhisar" adının, aynı adla anılan dağın yamacında, kırmızı tuğladan yapılmış ve bugün çok az bir kısmının belli olduğu eski bir kaladen kaldığı belirtilmektedir. Bir kaynakta ilçe merkezinin eski adının

⁴⁸⁶ Kaptan; *Gönül Sultanları Denizli'de*, s.29,30

⁴⁸⁷ *Derleme Sözlüğü*; c.10, s.3921

⁴⁸⁸ Kaptan; *Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2*, s.35

⁴⁸⁹ 1980 GNSDF.; s.7

⁴⁹⁰ *Türkey*; s.312

⁴⁹¹ 1980 GNSDF.; s.7

⁴⁹² *Türkey*; s.157,708

"Carystus ve Kepez" olduğu belirtilmektedir⁴⁹³. Ancak bu adlar, eski bir Hıristiyan yerleşim yeri olan kale-şehrin adı olmalıdır.

"Serinhisar" adı ise, ilçe merkezinin bir boğazda bulunması sebebiyle, iklim şartlarına ve yukarıda bahsedilen kaleye istinâden verilmiş olmalıdır.

1.18.1) Ayaz: 1987 yılında ilçe olan Serinhisar'a, Acıpayam ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. "Ayaz Baba" adlı bir zâta hürmeten, köye "Ayaz" adının verildiği söylenmektedir⁴⁹⁴. Bununla beraber "Ayaz" adlı bir aşiretin köye adını verdiği de ifâde edilmektedir. Köyün adı ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.18.2) Yatağan: 1987 yılında ilçe olan Serinhisar'a, Acıpayam ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Kasabanın adının, kasabadaki türbesinde medfun, "Yatağan Baba" adlı bir zâttan kaynaklandığı söylenmektedir. Ancak bu ad, Türkiye'nin muhtelif yerlerinde rastlanan diğer "Yatağan"lar gibi bir Türk aşiretinin adı olmalıdır. Türbede medfun zâtın, kasabanın bulunduğu yere yerleşen aşiretin reisi olduğu düşünülebilir. "Yatağan" adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.18.3) Yukarıkaraçay: 1987 yılında ilçe olan Serinhisar'a, Acıpayam ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Köyün eski adı "Kocapınar"dır⁴⁹⁵. Bu adın, köyün bulunduğu alandaki su kaynaklarına istinâden verildiği söylenmektedir. "Kara" kelimesi, renk bildirmenin yanı sıra, "sert, şiddetli, yoğun" manâlarında da kullanılmaktadır. "Karaçay" adı bu sebepten verilmiş olmalıdır. "Yukarı" sıfatı ise, köyü, diğer "Karaçay" köyünden (Aşağıkaraçay) ayırmak maksadı ile eklenmiştir.

1.18.4) Yüreğil: 1987 yılında ilçe olan Serinhisar'a, Acıpayam ilçesinden bağlanmıştır. İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Denizli ilinde Oğuz boylarından birinin adını taşıyan yerleşim yerlerindedir. XVI. yüzyılda Anadolu'da "Yüregir" veya "Üregir" boyuna ait, kırk dört yer adının tespit edildiği kaydedilmektedir⁴⁹⁶. Bunlardan Hamid Sancağı Irla kazasına bağlı olarak gösterilen "Yüregir" adlı köyün şimdiki "Yüreğil" olma

⁴⁹³ Kaptan; a.g.e., s.36

⁴⁹⁴ Vehbi; s.330

⁴⁹⁵ 1973 DİY.; s.50

⁴⁹⁶ Sümer; s.353

ihitmâli yüksektir⁴⁹⁷. "Yüreğir" adı, halk arasında "Yüreğil"e dönmüş olmalıdır. Kasabanın adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.19) TAVAS İLÇE MERKEZİ: Denizli il merkezinin güneybatısında yer alır. İl merkezine 48 km. mesafededir. Eski adı "Yârangüme"dir. "Yâran" kelimesi, "sevgili, eş, dost, arkadaş" manâlarında kullanılan bir kelimedir. "Güme" ise, Denizli yöresinde "avcı kulübesi, avcıların pusu kurmak için hazırladıkları yer, pusu" manâsına gelir. "Yârangüme" adı, bu manâlar ile ilgili olmalıdır.

"Tavas" adının ise, önceleri Kale ilçesinin adı iken, bilinmeyen bir sebeple "Yarangüme" köyüne mâl edildiği belirtilmektedir⁴⁹⁸. Bu adın, antik "Tabae" şehrinin adının Türkçeleşmiş şekli olduğu söylenmekte⁴⁹⁹ ise de, "Honaz" bahsinde belirtildiği gibi, sondaki "z" sesinin türeme hadisesi anlaşılammaktadır. "Tavas" adının "Tav = dağ, tepe" kelimesi ile ilgisi olduğu düşünülebilir. Bunun yanında "Davas, Davaslı; Tavas, Tavaslı" cemaatlerinin "Tavas" adı ile benzerliği de dikkat çekmektedir⁵⁰⁰. "Tavas adı hakkındaki rivâyetler, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.19.1) Akyar: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Eski adı "Deller"dir⁵⁰¹. "Deller" adının, "Deliler (Delüler)" oymağı ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁵⁰². "Deller" adı, 12 Ocak 1956 tarihinde değiştirilmiş, köye "Akyar" adı verilmiştir⁵⁰³. "Akyar" adı, yöredeki toprağın rengine ve coğrafi konumuna (yar = uçurum) istinâden verilmiş olmalıdır.

1.19.2) Altınova: İlçe merkezine 16 km. mesafededir. Eski adı "Tilkili"dir⁵⁰⁴. Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde "Telekli" adı ile kaydedilen köyün "Tilkili" adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁵⁰⁵. "Altınova" adı ise, köyün kurulu bulunduğu geniş alana ve ovanın rengine istinâden verildiği söylenmektedir.

⁴⁹⁷ Sümer; s.452; Türkyay; s.784

⁴⁹⁸ Baykara; age., s.41

⁴⁹⁹ Baykara; age., s.43

⁵⁰⁰ Türkyay; s.311,716

⁵⁰¹ 1980 GNSDF.; s.7

⁵⁰² Türkyay; s.27

⁵⁰³ Kaptan ; Denizli Günlüğü; s.294

⁵⁰⁴ 1980 GNSDF.; s.7

⁵⁰⁵ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; c.8, s.573

1.19.3) Avdan: İlçe merkezine 35 km. mesafededir. Köyün adının, yörenin iskânı sırasında köyün bulunduğu yere yerleşen "Avdan" adlı bir aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. "Avdan" adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.19.4) Aydoğdu: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köyün eski adı "Abaz"dır⁵⁰⁶. Bu adın, köyün bulunduğu yöreye ilk yerleşen bir yörük aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. "Aydoğdu" adının ise, köyün güne karşı aldığı duruma istinâden verildiği belirtilmektedir.

1.19.5) Baharlar: İlçe merkezine 22 km. mesafededir. Kasabanın adının, bu adı taşıyan bir aşiretten kaynaklandığı söylenmektedir. Batı Anadolu'da meskun "Bahar, Baharlar" cemaatinin köyün adı ile bir ilgisi olduğu düşünülebilir⁵⁰⁷.

1.19.6) Bahçeköy: İlçe merkezine 33 km. mesafededir. Köyün civârının, başlık bahçelik olması, dolayısıyla tabîî görünümü sebebiyle köye "Bahçeköy" adının verildiği söylenmektedir.

1.19.7) Balkıca: İlçe merkezine 33 km. mesafededir. "Balkımak" fiili, "parlamak, göz alıcı, güzel olmak", "balkı" kelimesi ise, "(insan için) çok güzel" manâlarına gelmektedir⁵⁰⁸. Köyün adının, bu manâlarla ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.19.8) Büyükkonak: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Kasabanın eski adları "Nikfer" ve "Konak"tır⁵⁰⁹. "Nikfer" adının, yörede eskiden yaşamış olan "Nikforos" adlı bir kraldan kaynaklandığı söylenmektedir. "Konak" adının ise, "konulacak yer" manasında kullanıldığı ifade edilmektedir. Köy, belediye statüsüne kavuşunca "Büyükkonak" adını almıştır.

1.19.9) Çağırğan: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Eski adının "Çağırhan" olduğu belirtilmektedir⁵¹⁰. "Çağırğan" kasabasının adının, Batı ve Güney Anadolu'da meskun "Çağırğan, Çağırğanlı" cemaati ile ilgili olduğu düşünülebilir⁵¹¹. "Çağırğan" adı hakkındaki rivâyetler, ikinci bölümde ele alınmıştır.

⁵⁰⁶ 1980 GNSDF.; s.7

⁵⁰⁷ Türkay; s.220

⁵⁰⁸ Derleme Sözlüğü; c.2, s.507

⁵⁰⁹ 1980 GNSDF.; s.7

⁵¹⁰ 1980 GNSDF.; s.7

⁵¹¹ Türkay; s.70, 283

1.19.10) Çiftlikköyü: İlçe merkezine 10 km. mesafededir. Köyün bulunduğu yöreye ilk yerleşenlerin buraya bir çiftlik kurduğu, daha sonra nüfus artışı ile büyüyen çiftliğin yerine kurulan köye "Çiftlikköyü" adının verildiği söylenmektedir.

1.19.11) Denizoluğu: İlçe merkezine 31 km. mesafededir. Köyün bilinen adı "Denizoluk"tur. Köyün bulunduğu yörenin bol su kaynaklarına sahip olduğu, köyün su ihtiyacının karşılandığı pınarın adına izâfetle köye "Denizoluk" adının verildiği söylenmektedir.

1.19.12) Dereağzı: İlçe merkezine 38 km. mesafededir. Köyün kurulu olduğu yerin bir su kaynağı yakınında olması dolayısıyla " Dereağzı" adını almış olduğu söylenmektedir.

1.19.13) Derinkuyu: İlçe merkezine 30 km. mesafededir. Köyün yakınında bulunan ve eskiden su ihtiyacının karşılandığı kaynaklara istinâden köye "Derinkuyu" adının verildiği söylenmektedir.

1.19.14) Ebecik: İlçe merkezine 26 km. mesafededir. "Ebe" kelimesi bilinen manâlarının dışında, Denizli yöresinde bir çeşit mantara verilen addır⁵¹². "Ebecik" ise, bir tarla otu çeşididir⁵¹³. Köyün adının bu manâlarla ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.19.15) Garip: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. "Garip" kelimesinin, "yabancı, gurbette yaşayan" manâsı vardır. Köyün adının bu manâ ile ilgisi olduğu düşünülebilir.

1.19.16) Gümüşdere: İlçe merkezine 23 km. mesafededir. Eski adı "Muğlasın"dir⁵¹⁴. Bu adın, eskiden Muğla yöresinden gelen yürüklerden kaldığı söylenmektedir. "Gümüşdere" adı ise, köyün yakınından geçen derenin rengine izâfeten verilmiş olmalıdır.

1.19.17) Hırka: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Bu köyün adı hakkındaki rivayetler, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.19.18) Horasanlı: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün eski adı "Bereketli"dir⁵¹⁵. Bir kaynakta "Merkepli" adı zikredilir⁵¹⁶. "Merkepli" adı hakkındaki rivâyet ikinci bölümde ele alınmıştır. "Bereketli" adının, "Bereketli" aşireti ile ilgisi

⁵¹² Derleme Sözlüğü, c.5, s.1650

⁵¹³ Derleme Sözlüğü, c.5, s.1652

⁵¹⁴ 1980 GNSDF.; s.7

⁵¹⁵ 1980 GNSDF.; s.7

⁵¹⁶ Kaptan; Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2, s.34

olduğu düşünülebilir⁵¹⁷. "Horasanlı" adının ise, köy sakinlerinin göçüp geldikleri yerin adını yaşamak maksadıyla verildiği söylenmektedir.

1.19.19) Kayaca: İlçe merkezine 45 km. mesafededir. Köyün adı, köyün bulunduğu yerin coğrafi özelliğine istinâden verilmiş olmalıdır.

1.19.20) Kayapınar: İlçe merkezine 33 km. mesafededir. Köyün adının, köy civarında mevcut su kaynaklarından geldiği söylenmektedir.

1.19.21) Keçeciler: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Daha önce Baharlar kasabasına bağlı bir mahalle iken, müstakil köy statüsüne kavuşmuştur. "Keçeciler" adının, bu adı taşıyan bir aşiretten kaynaklandığı belirtilmektedir.

1.19.22) Kızılca: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Kasabanın adının "Kızılca" cemaati ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁵¹⁸.

1.19.23) Kozlar: İlçe merkezine 43 km. mesafededir. "Koz", "ceviz" manâsında kullanılan bir kelimedir. Köyün adı bu manâ ile ilgili olmalıdır. Köyün adının, XVI. yüzyıl tahrir defterlerinde "Kozlu" olarak geçtiği belirtilmektedir⁵¹⁹. "Kozlar" adı ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır⁵²⁰.

1.19.24) Medet: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. "Medet", Arapça "meded" kelimesinden gelir ve "yardım" manâsını taşır⁵²¹. Köyün adının bu manâ ile ilgisi olduğu düşünülebilir. "Medet" adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.19.25) Ovacık: İlçe merkezine 20 km. mesafededir. Köyün, kurulu bulunduğu yer itibâriyle "Ovacık" adını aldığı söylenmektedir.

1.19.26) Pınarlar: İlçe merkezine 8 km. mesafededir. Eski adı "Uzunpınar"dir⁵²². "Uzunpınar" adı, beldede 1972 yılında belediye teşkilatı kurulunca "Pınarlar" olarak değiştirilmiştir⁵²³. Her iki adın da kasaba civârında mevcut su kaynaklarından geldiği söylenmektedir.

⁵¹⁷ Türkay; s.60; Sümer; s.179

⁵¹⁸ Türkay; s.524

⁵¹⁹ Baykara; "Denizli Hakkında Tarihi ve Kültürel Temel Bilgiler", s.10

⁵²⁰ Bu rivâyetin menşesi hakkında geniş bilgi için bkz.; Baykara; a.g.e., s.10

⁵²¹ Türkçe Sözlük; c.2, s.1000

⁵²² 1980 GNSDF.; s.7

⁵²³ Kaptan; Denizli Günlüğü, s.290

1.19.27) Pınarlık: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Köyün eski adı "Merkepıran"dır⁵²⁴. Bu ad ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır. "Pınarlık" adı ise, köyün yakınından geçen dere ile ilgili olmalıdır.

1.19.28) Sarıabat: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Eski adı "Sarıova"dır⁵²⁵. Her iki adın da köyün önündeki ovaya istinâden verilmiş olduğu düşünülebilir.

1.19.29) Solmaz: İlçe merkezine 13 km. mesafededir. Solmaz adının Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde "Suvalmaz" adı ile geçen köyle ilgisi olduğu düşünülebilir⁵²⁶. "Suvalmaz" kelimesi, "suv=su" kelimesi ile ilgili olmalıdır. "Solmaz" adı hakkındaki rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.19.30) Tekkeköy: İlçe merkezine 12 km. mesafededir. Eski adı "Tekke-i Kebîr"dir⁵²⁷. Köyün adının, köyde mevcut sekiz türbe ve yatırdan kaynaklandığı söylenmektedir.

1.19.31) Ulukent: İlçe merkezine 15 km. mesafededir. Eski adı "Uluköy"dür⁵²⁸. Bu ad, 1972 yılında belediye teşkilatı kurulunca "Ulukent" olarak değiştirilmiştir⁵²⁹. "Uluköy" ve "Ulukent" adlarının, kasabanın büyüklüğü dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.19.32) Yorga: İlçe merkezine 32 km. mesafededir. Köyün antik "Barza" kenti üzerinde kurulduğu, bu şehrin Roma devrinden kaldığı belirtilmektedir⁵³⁰. Ancak Menteşe (Muğla) yöresinde meskun "Barza" oynağının adı, "Barza" adının Romalılar'a ait olduğu düşüncesini zayıflatmaktadır⁵³¹. "Yorga" kelimesi ise "biniciyi sarsmayan at yürüyüşlerinden biri" manâsına gelmektedir⁵³². Köyün adı bu manâ ile ilgili olabilir. Bunun yanında, "Yorga, Yorka; Yorgalı, Yorkalı" cemaatinin köyün adı ile ilgisi olduğu düşünülebilir⁵³³.

1.19.33) Yukarıboğaz: İlçe merkezine 25 km. mesafededir. Köyün adı, bulunduğu yerin coğrafi özelliğine istinâden verilmiş olmalıdır.

⁵²⁴ 1980 GNSDF.; s. 7

⁵²⁵ 1980 GNSDF.; s. 7

⁵²⁶ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; c.8, s.574

⁵²⁷ 1980 GNSDF.; s. 7

⁵²⁸ 1980 GNSDF.; s. 7

⁵²⁹ Kaptan; age., s.290

⁵³⁰ 1973 DİY.; s.131

⁵³¹ Sümer; s.181

⁵³² Türkçe Sözlük; c.2, s.1641

⁵³³ Türkay; s.777

1.19.1.1) KIZILCABÖLÜK BUCAK MERKEZİ: İlçe merkezine 7 km. mesafededir. Kasabanın adının, Tavas yöresinde meskun "Kızılcabörk, Kızılcabörklü" cemaatinden geldiği düşünülebilir⁵³⁴. "Kızılcabölük" adı ile ilgili rivâyet, ikinci bölümde ele alınmıştır.

1.19.1.2) Çalıköy: İlçe merkezine 18 km. mesafededir. Köyün adı, civarının çalılarla kaplı olmasından dolayı verilmiş olmalıdır.

1.19.1.3) Gökçeler: İlçe merkezine 27 km. mesafededir. Aydın civarında meskun "Gökçeler, Gökçeli" cemaatinin köye adını vermiş olabileceği düşünülebilir⁵³⁵.

1.19.1.4) Karahisar: İlçe merkezine 14 km. mesafededir. Kasabanın adı kasaba civarında bulunan eski şehir kalıntılarından gelmiş olmalıdır.

1.19.1.5) Seki: İlçe merkezine 30 km. mesafededir. "Seki", "basamak, yükselti" mânâsında kullanılır. Köyün coğrafi özelliği dolayısıyla "Seki" adını aldığı düşünülebilir.

1.19.1.6) Sofular: İlçe merkezine 21 km. mesafededir. Batı Anadolu'da meskun "Sofu, Sofular, Sofulu" cemaatinin köye adını vermiş olabileceği düşünülebilir⁵³⁶.

1.19.1.7) Vakıf: İlçe merkezine 9 km. mesafededir. Köyün adının, bulunduğu arazinin Osmanlı İmparatorluğu zamanında vakıf arazisi olması dolayısıyla verildiği söylenmektedir.

1.19.1.8) Yahşiler: İlçe merkezine 23 km. mesafededir. Köyün adı, Tavas kazasında meskun "Yahşibeğ, Yahşibeğler; Yahşili Yörüğü" cemaatinden kalmış olmalıdır⁵³⁷.

1.19.1.9) Yeşilköy: 1973 DİY.'de ve 1980 GNSDF.'de bu ada rastlanmamaktadır. İlçe merkezine 30 km. mesafededir. Köyün adı, mevcut bitki örtüsü dolayısıyla verilmiş olmalıdır.

⁵³⁴ Türkay; s. 524

⁵³⁵ Türkay; s.377

⁵³⁶ Türkay; s.680

⁵³⁷ Türkay; s.760,761

İKİNCİ BÖLÜM

RİVÂYETLER

2.1) Alaattin (Acıpayam): "Alaattin" adı, kasabadaki türbesinde medfun "Alaaddin Han"dan kaynaklanmaktadır. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "Alaaddin Han, çiftçilik ve çobanlıkla geçinen bir yörük beyi imiş. O çevrede 1200'lü yıllarda Haçlılar ile yapılan savaşlarda kendisi, eşi ve çocuğu şehit olmuş. Anadolu Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykûbad'ın sülalesinden olması sebebiyle, yaşadığı ve şehit olduğu yere "Alaattin" adı verilmiş⁵³⁸.

2.2) Aliveren (Acıpayam): Köyün adı hakkında şöyle bir rivâyet vardır: "Çok eskiden buraya ilk gelen yörükler, köyün meydanındaki çınar ağacının dibinde bulunan çeşmenin başında konaklamışlar. Bir zaman sonra, buldukları yerin yerleşme için elverişli bir yer olduğuna kanaat getirerek buraya yerleşmişler. Adına da "elverişli yer" mânâsında "Elveren" demişler. Daha sonra bu ad, söylene söylene "Aliveren" olmuş⁵³⁹.

2.3) Avdan (Tavas): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: " "Avaras" Türklerinden yetmiş kişilik bir oba, bu yöreye gelmiş. Haçlılarla sık sık savaşa girmişler. Bu savaşlardan birinde oba beyi "Ali" adlı bir zât şehit düşmüş. Onun şehit olduğu yere "Avaras" adı verilmiş. Bu ad daha sonra "Avdan"a dönüşmüş⁵⁴⁰.

2.4) Ayaz (Serinhisar): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: " "Ayaz Baba" adlı bir zâtın idaresinde Horasan'dan gelen bir bölük Türkmen, halen Serinhisar ve Yukarıkaraçay çobanlarının dolaşma yeri olan "Manda", "Söğüt", "Kavak" yaylalarında koyun sürülerini otlatmak maksadıyla ilk olarak Honaz dağının dibindeki "Ayazpınarı" mevkisinde, sonra "Kapanık" sırtlarındaki mevkide mekân tutmuşlar. Nihâyet, yaylalara yakın olan şimdiki köyün yerine yerleşmişler. Köye de başlarındaki zâtın adına hürmeten "Ayaz" adını vermişler⁵⁴¹.

2.5) Aydoğdu (Güney): Köyün ilk adının "Aydost" olduğu söylenmektedir. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "Yapılan bir at yarışında "Karahmetli Ağa" adında bir

⁵³⁸ Kaptan; *Gönül Sultanları Denizli'de*, s.40

⁵³⁹ Suat Akçaöz

⁵⁴⁰ Kaptan; *age.*, s.14

⁵⁴¹ Vehbi; s.330

zât, yarışı kazandığı için, köyün bulunduğu yerleri, "Tavashoğlu" adındaki bir zâttan almış. O zamanlar bu yöreye, çok sis çöktüğü için "Dumanlı Tımar" denirmiş. Daha sonra buraya yerleşmeler olmuş. Sisler arasında görünen Ay'ı bir dost gibi gördüklerinden köye "Aydost" demeye başlamışlar⁵⁴².

2.6) Babadağ İlçe Merkezi: İlçe merkezinin eski adı "Kadıköy"dür. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "Buraya yerleşen yörükler ilk olarak, Oğuzlar ve Ahiler köylerini kurmuşlar. Oğuzlar köyünde oturan yörükler, Babadağ'ın olduğu yeri tokat(=hayvan barınağı) olarak kullanırlarmış. Adı da "Tokat önü" imiş. Ahiler ise aynı yere "Beşikkaya" derlermiş. Daha sonra buraya yerleşmeler olmuş. Kurulan köye bir de kadı oturmuş. Kadı her gün kaza merkezine gider gelirmiş. Kaza merkezinin sakinleri de, bu durum için, "Kadı köyden geldi", "Kadı köye gitti" derlermiş. Bu sözler üzerine "Beşikkaya" ismi unutulmuş, köyün adı "Kadıköy" olmuş⁵⁴³.

2.7) Belevi (Çal): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Köyün bulunduğu yer, çok sık ağaçlarla kaplı bir yamaç imiş. Buraya yerleşen bir çoban ilk evi yapmış. Daha sonra gelenler de burayı beğenip yerleşmişler. Köye de yöreye ilk yapılan çobanın evine istinâden "Belevi" adı verilmiş⁵⁴⁴.

2.8) Benlik (Acıpayam-Keleççi): Köyün eski adının "İñilek" olduğu söylenmektedir. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "Köyün yanında bulunan dağda bir yar varmış. Bu yardan sürekli inleme sesi gelirmiş. Bu sebepten köye "İñilek" denilmiş". "Benlik" adı hakkındaki rivâyet ise şöyledir: " "İñilek" köyünde bir bayram sabahı köyün imamı bayram namazı kıldırması. Köy halkı bayramlaşıp dağıldıktan sonra, köyün yanındaki dağda yaşayan "kırk atlı" köye gelmiş ve camiye giderek imamdan bayram namazını tekrar kıldırmasını istemiş. İlk önce bunu kabul etmeyen imam, tehditler üzerine dayanamayıp namazı kıldıracağını söylemiş. Ancak bir şartı olduğunu, bu şartın kabul edilmesinin gerektiğini belirtmiş. Buna göre, imam ne dua ederse "kırk atlı", "âmin!" diyecekmiş. Namazı bitirdikten sonra imam duaya başlamış ve içinden "Birbirinizden bulun!" demiş. "Kırk atlı" da şart gereği "âmin!" demişler. Namaz bittikten sonra camiden çıkılırken, "kırk atlı"dan biri, diğerlerinden önce davranmış. Bunun üzerine aralarında

⁵⁴² GİAİ.; s.114; Mehmet Fakıoğlu

⁵⁴³ Bektaş; s.21,22

⁵⁴⁴ Raşit Urhan

"Sen nasıl benden önce çıkarsın?" diye kavga başlamış. Bu kavgada akan kanda canlı tosun sürüklenmiş. Bu "sen ben" kavgası üzerine köy "Benlik" diye anılmaya başlamış⁵⁴⁵.

2.9) Beylerli (Çardak): Kasabanın adı hakkında iki rivâyet vardır. Birinci rivâyet şöyledir: "Hicrî 594 yılında bu yöreyi zapt eden Seyid Gazi ve İsa Bey, buldukları yere çadırlar kurdurmışlar. Daha sonraki yerleşmelerle büyüyen bu yere, yöreyi fetheden beylere izâfetle "Beylerli" adı verilmiş"⁵⁴⁶. İkinci rivâyet ise şöyledir: " Kasabanın yakınlarında bulunan "İnceler"de bir "bey", "Yeşilova"da bir "bey" ve mezkur yerde bir "bey" oturmuş. Bu sebepten kasabaya "Beylerli" adı verilmiş"⁵⁴⁷.

2.10) Caber (Çivril): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Selçuklular zamanında Selçuklu beylerinden bir zât, bu köyün olduğu yeri beğenip yerleşmiş. Bu zâtın adı "Cabbar" imiş. Daha sonra burası genişleyince kurulan köye "Cabbar" adı verilmiş. Bu ad, söylene söylene "Caber" olmuş"⁵⁴⁸.

2.11) Cindere (Güney): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Köy sakinlerinden biri, "Kadı"nın oğlunun öldürülmesi olayına karışmış. Bunun üzerine köy halkı sürgün edilmiş. Bir yere gelmişler. Bu yer çok sıcakmış ve kaygan bir araziye sahipmiş. Bu yüzden çok sivrisinek varmış ve çoğu kimse sıtma yüzünden kırılmış. Daha sonra, "Yaşanacak en iyi yeri sığırlar bilir" diyerek sığırları salıvermişler. Sığırlar, üç gün sonra, şimdi köyün bulunduğu yere gelmişler. Bunun üzerine buraya yerleşmeye karar vermişler. Köyün menderes nehrine bakan yanında, çok ıssız ve insanı korkutan bir dere varmış. Bu sebeple köye "Cindere" adını vermişler"⁵⁴⁹.

2.12) Cumalı (Bozkurt): Köy hakkındaki rivâyet şöyledir: "Hicrî 594 yılında Konya Sultanı'nın batıya doğru yolladığı komutanlardan Seyid Gâzi, akınlar sırasında bu köyün bulunduğu yeri günü zapt etmiş ve mâiyeti ile birlikte cuma namazı kılmış. Daha sonra burada kurulan köye de "Cumalı" adı verilmiş"⁵⁵⁰.

2.13) Çağırğan (Tavas): Kasabanın adı hakkında iki rivâyet vardır. Birinci rivâyet şöyledir: "Bir vadi içinde kurulu olan köyün halkının bir kısmı bir yamaçta, bir kısmı da diğer yamaçta yaşarmış. Köylüler, aralarında anlaşmak için karşıdan karşıya

⁵⁴⁵ Suat Akçaöz

⁵⁴⁶ Vehbi; s.156

⁵⁴⁷ Suat Akçaöz

⁵⁴⁸ Ramazan Caran

⁵⁴⁹ GİAİ.; s.114

⁵⁵⁰ Vehbi; s.156

"çağırılırmış". Köyün adı bu yüzden "Çağırğan" olmuş⁵⁵¹. İkinci rivâyet ise şöyledir: "Merkezî bir yerde bulunan ve diğerlerinden daha büyük olan bu köye devlet ricâlinden kişiler geldiğinde, bir toplantı veya duyuru olacaksa, köyden bir kişi, diğer köylere haber vermekle görevlendirilirmiş. Bu kişi köylere haber vermeye gittiğinde, "çağırıcı geldi" veya "çağırın geldi" diye karşılanırmış. Daha sonra bu söz "Çağırğan"a dönüşmüş ve köye ad olmuş⁵⁵².

2.14) Çal İlçe Merkezi: "Çal" adı hakkında çeşitli rivâyetler vardır: "Osman Bey adlı bir komutanın birlikleri, bu yöreyi düşmandan temizlemişler. Daha sonra Osman Bey, zapt ettiği yaylanın ortasındaki yüksek tepeye, zaferini kutlamak için, çalgıcılarını göndererek "çal!" emrini vermiş. Yöreye bu yüzden "Çal" adı verilmiş⁵⁵³. "Çal'ın bugün kurulu olduğu yerlerde koyun otlatıp kaval çalan bir çobana, yöreye yeni gelen bir yörük beyi, "Çal çoban çal" demiş. Buraya kurulan köye de bu söze istinâden "Çal" adı verilmiş⁵⁵⁴. "Bölgedeki ormanların büyük bir kısmı kesilmiş ve sadece çalılıklar kalmış. Bu çalılıklar yüzünden yöreye de "Çal" adı verilmiş⁵⁵⁵.

2.15) Çıtak (Çivril): Kasabanın adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "İnançoğulları Beyliği zamanında bu yöreye gelen beş kardeş, aralarında anlaşmazlık çıkınca dağılmışlar. Bu kardeşlerden biri, şimdi Çıtak'ın bulunduğu yere bir ev yapmış ve arâzisini beyaz çit ile çevirmiş. Bundan sonra burada kurulan köye "Çiti ak köyü" denilmiş. Zamanla bu kelime "Çıtak"a dönüşmüş⁵⁵⁶.

2.16) Çivril İlçe Merkezi: "Çivril" adı hakkında üç rivâyet vardır. Birinci rivâyet şöyledir: "Çivril'in bulunduğu yer dağlarla çevrili olduğu için kurulan köye "Çevril" adı verilmiş. Daha sonra bu kelime "Çivril"e dönüşmüş". İkinci rivâyet şöyledir: "Ovasının yeşillik, sulak ve güzel olması sebebiyle, buradan geçenler, çevrilip bir daha gelirlirmiş. Bu yüzden buraya "Çevril" adı verilmiş. Bu ad halk arasında "Çivril" olmuş". Üçüncü rivâyet ise şöyledir: "Timurleng, ordusu ile İğdir köyü sırtlarına geldiğinde, önündeki

⁵⁵¹ Kenan Çölgeçen

⁵⁵² Mehmet Tekkoyun

⁵⁵³ Vehbi; s.157

⁵⁵⁴ Metin Ekici; "Çal Folkloru ve Halk Edebiyatı", Merkez Efendi Sempozyumu - Bildiriler , Manisa, 1988, s.309

⁵⁵⁵ Ekici; s.309

⁵⁵⁶ Çıtak Kasabası Tanıtım ve Telefon Rehberi, 1994, s.5

geniş ovayı görüp ordusuna "Çevril!" emrini vermiş. Daha sonra bu "çevril" kelimesi "Çivril"e dönüşmüş⁵⁵⁷.

2.17) Denizli Merkez İlçe: Denizli adı hakkında şöyle bir rivayet vardır: "Denizli'nin bulunduğu ovalar, yaylalar, bir zamanlar Anadolu'nun bir iç deniziymiş. Deniz kıyısındaki fakir bir balıkçı kulübesinde yaşlı bir anayla toy bir oğlu yaşamış. Çocuk balığa çıkar, ana da kulübesinden onun yolunu gözler, dönüşüne kadar gönlü rahatlamazmış. Bir kış günü oğul yine ağını almış, kayığa atlayıp balığa çıkmış. Derken bir patırtı çatırtı kopmuş, dalgalar kudurmuş, gök yarılmış. Fırtınada kayık, balıkçı ile birlikte alabora oluvermiş. Oluş o oluş... Oğul acısıyla yüreği yanan yaşlı ana dizlerini dövmüş, içinden boşalan alevle âh etmiş:

Üstün dağ taş

Altın ataş

Olasın deniz...

Ataşla taş arasında

Kalasin deniz...

Senin yüreğin benim gibi yansın

Dumanın çıksın, suyun kaynasın...

Ana âhı bu... Bir de ne görsünler? Koca deniz yerin dibine çekilivermiş, altı ateş, üstü taş... Yer yer sıcak sular kaynamaya, buharlar çıkmaya başlamış. Buraya kurulan şehre de, bundan böyle "Denizli" demişler⁵⁵⁸.

2.18) Emirhisar (Çivril): "Emircik" ve "Balçıkhisar" köylerinin birleşmesiyle oluşan kasabaya "Emirhisar" adı verilmiştir. "Balçıkhisar" adı hakkındaki rivâyet şöyledir: " Bu köyün kurulu olduğu yer düzlük imiş ve her sel baskınında arâzi çamur içinde kalırmış. Bu sebepten ve evlerinin hepsinin bu balçıktan yapılması dolayısıyla köye "Balçıkhisar" denilmiş. "Emircik" adı hakkındaki rivâyet ise şöyledir: " Balçıkhisar'ı kuran komutanın mâiyetindeki "emir"lerden biri, komutanla anlaşamayıp isyan eder. Daha sonra, şimdiki Emircik mahallesinin bulunduğu yere yerleşir. Buraya o sebeple "Emircik" adı verilir⁵⁵⁹.

⁵⁵⁷ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s.15

⁵⁵⁸ Mehmet Önder; "Efsaneleri, Destanları ve Hikayeleriyle Denizli", Merkez Efendi Sempozyumu-Bildiriler, Manisa,1988, s.130,131

⁵⁵⁹ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s.143

2.19) Eziler (Güney): Kasabanın adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Köyün bulunduğu yere "Karaahmetli" yöresinden gelen bir aşiret yerleşmiş. Bu aşiret mensupları çok kavgacı imiş ve hiç kimse ile geçinemezlermiş. Bu sebepten bu kişilere Azılılar denirmiş. Kurdukları köye de "Azılılar" adı verilmiş. Bu ad zamanla "Azılar"a, daha sonra "Eziler"e dönüşmüş"⁵⁶⁰.

2.20) Gürpınar (Çivril): Kasabanın eski adı "Bulkaz"dır. Bu ad hakkında iki rivâyet vardır. Birinci rivâyet şöyledir: "Bu çevreye yerleşen insanlar, "Ziraat yap, çalış, kaz ve bul" sözlerine istinâden köylerine "Bulkaz" adını vermişler". İkinci rivâyet ise şöyledir: "Şimdi kasabanın beş kilometre uzağında bulunan Karacalar köyünden iki çocuk, kaz otlatırken, kazlardan birkaçı ortalıktan kaybolur. Çocuklardan biri diğerine "Bul kazımı, bul kazımı!" diye çıkarır. Kazlar suyu sevdiği için, şimdi kasabanın olduğu yerdeki pınarın başına gelmişlerdir. Daha sonra kazları aramaya çıkan köylüler, onları bu pınarın başında görürler. Burayı beğenip yerleşirler. Kurdukları köye de, "kazın bulunduğu yer" manâsında "Bulkaz" adını verirler"⁵⁶¹.

2.21) Hançalar (Çal): Kasaba hakkındaki rivâyet şöyledir: "Kasaba eski bir kervan yolu üzerindeymiş ve kasabada birkaç tane han varmış. Bu sebeple buraya "Hançalar" denirmiş. Günlerden bir gün hanlardan birinde büyük bir hırsızlık olmuş. Hırsızlığın büyüklüğüne istinâden hırsız için "Hanı bile çalar" denilmiş. Bu sözün üzerine kasaba "Hançalar" adı ile anılır olmuş"⁵⁶².

2.22) Haylamaz (Güney): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Bu çevrede yaşayan sağır ve dilsiz bir çoban varmış. Bir gün çobanın sürüsüne kurt saldırmış. Çevreden görenler çobana "Haylayiver(=haykıriver)" diye bağırmişlar. Bunları gören çobanın ağası köylülere, "Bu çoban sağır ve dilsizdir, siz haylayiver diyorsunuz ama o haylayamaz" demiş. Bu olay üzerine orada kurulan köye "Haylayamaz" adı verilmiş. Bu ad daha sonra "Haylamaz"a dönüşmüş"⁵⁶³.

2.23) Hayriye (Çardak): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Hicrî 1280'li yıllarda köye iskân işleri için gelen memurlar, köy sakinlerinin kendilerini çok iyi ağırlamaları sebebiyle "Ne hayırsever köy!" diye memnuniyetlerini dile getirmişler. O

⁵⁶⁰ GİAİ.; s.115

⁵⁶¹ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s.147

⁵⁶² Halil Dişçi

⁵⁶³ GİAİ.; s.115

sırada, yeni kurulmuş olan bu köye ad aranıyormuş. Memurlardan biri, "Bu köy çok hayırsever bir köydür. Biz bu köye "Hayriye" diyelim." demiş. O zamandan sonra köy bu adla anılır olmuş⁵⁶⁴.

2.24) Hırka (Tavas): Köyün adı hakkında iki rivâyet vardır: "Eskiden bu köyde kırk tane ağa yaşarmış. Bu kişiler çok zengin ve namlı imiş. Gelip gittikleri yerlerde "kırk ağa geldi", "kırk ağa gitti" diye anılırlarmış. Bu sebeple oturdukları yere "Kırk ağa" adı verilmiş. Bu söz daha sonra "Hırka"ya dönüşmüş⁵⁶⁵. İkinci rivâyet ise şöyledir: "Menteşe yöresinde Haçlılarla yapılan bir savaşta yaralanan bir zât, köyüne dönerken, bu köyün olduğu yere hırkasını bırakmış. Köye bu sebeple "Hırka" adı verilmiş⁵⁶⁶.

2.25) Horasanlı (Tavas): Köyün eski adlarından biri "Merkepli"dir. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "Bu köyün zenginleri merkeplerini köyün meydanına bağlarlarmış. Köye gelenler de ilk önce bu merkepleri görürlermiş. Bu sebeple köye "Merkepli" adı verilmiş⁵⁶⁷.

2.26) İmrallı (Çivril): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Bu yöreye "Emir Ali" adlı bir zât gelip yerleşmiş. Bu zât, su getirmek için her gün, şimdi köyün olduğu yere gidip gelirmiş. Daha sonra köyünü suyun bulunduğu yere taşımış. Buraya, zâtın adına hürmeten "Emir Ali" adı verilmiş. "Emir Ali", söylene söylene "İmrallı" olmuş⁵⁶⁸.

2.27) Irgıllı (Çivril): Kasabanın adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Çok eskiden buraya, Konya'nın "İlgın" yöresinden gelenler, şimdi kasabanın bulunduğu yere yerleşmişler. Kurdukları köye de "İlgın'dan gelen" manâsında "İlgınlı" adını vermişler. Bu ad, daha sonra "Irgıllı"ya dönmüş⁵⁶⁹.

2.28) Kale İlçe Merkezi: İlçe merkezinin eski adı "Tavas"tır. Bu ad hakkında Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'ndeki rivâyet şöyledir: "Menteşe Bey oğullarından Mirza Bey kaleyi fethederken "Kale de âdem az" buyurmuş. Bu sözlerden galat, kaleye "Davaz" adı verilmiş⁵⁷⁰.

2.29) Karahacılı (Çivril): Bu köy hakkındaki rivâyet şöyledir: "İnançoğulları zamanında bu yöreye gelen beş kardeş, aralarında anlaşamamışlar dağılmışlar.

⁵⁶⁴ Suat Akçaöz

⁵⁶⁵ İsmail Karaoğlanoğlu

⁵⁶⁶ Kaptan; age., s.113

⁵⁶⁷ Mehmet Tekkoyun

⁵⁶⁸ Halil Demir

⁵⁶⁹ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s.149

⁵⁷⁰ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; c.8, s.575

Kardeşlerden biri şimdi, köyün bulunduğu yere gelmiş. Burada üç tepe varmış, bu yüzden kurulan köye "Üçtepe" adı verilmiş. Daha sonra, köyü kuran şahsa hürmeten köye "Karahacılı" denilmiş⁵⁷¹.

2.30) Kırılan (Çivril): Kasabanın eski adı "Alanköy"dür. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "İnançoğulları Beyliği zamanında bu yöreye gelen beş kardeş, aralarında anlaşamayıp dağılmışlar. Kardeşlerden biri, şimdi kasabanın oturduğu geniş kırılığa yerleşmiş. Kurduğu köye de "Alanköy" adını vermiş⁵⁷².

2.31) Kıranyer (Babadağ): Bu köyün adı hakkında şöyle bir rivâyet vardır: "1200'lü yıllarda yörede Bizanslılarla yapılan savaşlarda, uç beylerinden Okçu Halil adlı bir zât ve bir çok askeri şehit düşmüşler. Türkler'in burada bir çok kayıp vermeleri üzerine yöreye "Kırılan Yer", "Kırıklar" adı verilmiş. Daha sonra burada kurulan köye de "Kıranyer" denilmiş⁵⁷³.

2.32) Kızılcaölük (Tavas): Bucak merkezinin adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Şimdi Kızılcaölük'ün bulunduğu yerde bulunan "Kavaklı" adlı mevkiye gelen Türkmen boyu, burayı beğenip yerleşmiş. Bu Türkmen boyunun özelliği, başlarında "kızıl börtük"lerin bulunmasıymış. Kurdukları köye bu yüzden "Kızılbörtlü" adını vermişler. Daha sonra bu ad "Kızılcaölük"e dönüşmüş⁵⁷⁴.

2.33) Kocayaka (Çivril): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Eskiden bu köy civarında yedi tane, on beş-yirmi hâneli köy varmış. Daha sonra bu köyler bir araya toplanmaya karar vermişler. Hâne ve nüfus sayısının çok olması nedeniyle köye "Kocayaka" adını vermişler⁵⁷⁵.

2.34) Koparan (Güney): köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Yöre hayvancılık ve tarıma elverişli bir yer olduğundan bazı aşiretler gelip yerleşmiş. Çiftçilik yapmaya başlamışlar. Aşiret reislerinden biri, yakın bir köye saban demiri yaptırmaya gitmiş. Bu köyedeki demirci, çırağı olmadığı için, aşiret reisine "Körüğü çekiver" demiş. Aşiret reisi, körüğün nasıl çekildiğini bilmediği için kuvvetlice çekmiş ve körüğü

⁵⁷¹ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s.141

⁵⁷² Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril; s.141,153

⁵⁷³ Kaptan; age., s.9

⁵⁷⁴ Ramazan Teğiz

⁵⁷⁵ Hüseyin Bulduk

koparmış. Buna kızan demirci "Ha koparan ha" deyince köyün adı bu olaydan sonra "Koparan" olarak anılmaya başlamış⁵⁷⁶.

2.35) Kozlar (Tavas): Köyün adı hakkında Almanlar tarafından uydurulan bir rivâyet vardır. Bu rivâyete göre, "Kozlar" adının, Almanya'da Hannover'e bağlı "Goslar" kasabası ile ilgisi vardır. III. Haçlı seferinde Türk saldırısından dağılan orduya "Goslar"dan katılan Almanlar, dağlar arasında kaybolup Tavas'ın "Kozlar" köyünü kurmuşlardır⁵⁷⁷.

2.36) Köke (Acıpayam): Köyün adı hakkında şöyle bir rivâyet vardır: "Köyün bulunduğu yere "Danalı", "Yağsak" ve "Çavkar" lakaplarını taşıyan üç aşiret yerleşmiş. Eskiden köyün bulunduğu yer ormanla kaplı bir dağ iken, bu üç aşiretin halkı ormandan odun keser, kök kazarmış. Köy halkının bu kök kazma işi sebebiyle köye "Köke" adı verilmiş⁵⁷⁸.

2.37) Kutlubey (Bekilli): Kasabanın eski adı "Moraca"dır. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "Kasabanın olduğu yere, sadece mor elbiseler giyen bir hoca yerleşmiş. Bu yüzden bu zâta "Mor hoca" denirmiş. Daha sonra kurulan köy de "Morhoca" adı ile anılmaya başlamış. Bu ad halk arasında "Moraca"ya dönüşmüş⁵⁷⁹.

2.38) Medet (Tavas): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: Menteşe yöresinde Haçlılarla yapılan savaşlarda yaralanan bir zât, köyüne dönerken buraya gelmiş ve "meded" istemiş. Köyün adı bundan dolayı "Medet" olmuş⁵⁸⁰.

2.39) Ovayurt (Acıpayam): Köyün eski adı "Tıraş"tır. Bu ad hakkındaki rivâyete göre; " "Abbak", "Yusufçuk" ve "Tıraş" adlarındaki üç kardeşin kurmuş olduğu "Yağcılar Çiftliği (köyün bulunduğu yer)", bir müddet sonra, Kızılhisarlı Kör Ali Ağa oğlu Hacı Mahmut Ağa'ya intikâl etmiş. Çiftliğe sahip olan Hacı Mahmut Ağa, toprakların eski sahiplerinden "Tıraş" lakabı ile anılan şahsı taklit ederek, yaşlı başlı bir adam olduğu halde, sakalını devamlı tıraş ettirmiş. O zamanlar müstehcen görülen bu olay üzerine, Hacı Mahmut Ağa'ya da "Tıraş" lakabı verilmiş. Daha sonra bu kelime "Tıraş" şekline dönüşerek köye ad olmuş⁵⁸¹.

⁵⁷⁶ GİAİ.; s.115

⁵⁷⁷ Baykara, "Denizli Hakkında Tarihi ve Kültürel Temel Bilgiler; s.10

⁵⁷⁸ Vehbi; s.363

⁵⁷⁹ Hasan Kurgun

⁵⁸⁰ İsmail Karaoğlanoğlu

⁵⁸¹ Vehbi; s.347

2.40) Özdemirci (Çivril): Kasabanın eski adı "Demirci"dir. Bu ad hakkında iki rivâyet vardır. Birinci rivâyet şöyledir: "İnançoğulları Beyliği zamanında yöreye gelen beş kardeş, aralarında anlaşmazlık çıkınca dağılmışlar. Bu kardeşlerden mesleği "demircilik" olanı, şimdi kasabanın bulunduğu yere yerleşmiş. Kurduğu köye de bu zâtın mesleğine izâfetle "Demirciköy" adı verilmiş". İkinci rivâyet ise şöyledir: "Kasaba, "Aşitli", "Akmusluk", "Eskiköy", "Gölükler", "Kayaönü", "Söğütlü", "Pazaryeri", "Mezarardı" ve "Demircikuyusu" adlarını taşıyan dokuz küçük köyün birleşmesiyle kurulmuştur. Bu küçük köyler, o zamanın "Delibaş" isimli eşkıyasının baskın ve işkencesinden korkarak, "Demircikuyusu" köyü etrafında toplanmışlardır. "Demircikuyusu" o zamanlar orman içindedir. Birleşen köylüler, Afyon - Dazkırı'da bulunan "Tatlar Ağa"nın himayesine girmişlerdir. Bu yerleşme merkezinin adı da "Tatlar Demirciköy" olmuştur. "Delibaş" ve "Tatlar Ağa"nın ölümlerinden sonra beldeye tekrar "Demirciköy" denilmeye başlanmıştır"⁵⁸².

2.41) Pınarlık (Tavas): Köyün eski adı "Merkepkıran"dır. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "Köyün yakınından geçen çok gür bir dere, içinden geçen merkepleri sürükleyip telef edermiş. Bu yüzden dereye ve yanındaki köye "Merkepkıran" adı verilmiş"⁵⁸³.

2.42) Pınaryazı (Acıpayam): Köyün eski adı "Selleri"dir. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: " Yağan şiddetli yağmurlardan sonra gelen sel suları, köyün yanından geçen dereyi sık sık taşırarak köyün sular altında kalmasına sebep olurmuş. Bu yüzden köye "Selleri" adı verilmiş"⁵⁸⁴.

2.43) Reşadiye (Çivril): Köyün eski adının "Mollaveliler" olduğu söylenmektedir. Bu ad ile ilgili rivâyet şöyledir: "İnançoğulları Beyliği zamanında bu yöreye gelen beş kardeş, aralarında anlaşamayıp dağılmışlar. Bu beş kardeşten sonuncusunun adı "Veli", mesleği de "mollalık" imiş. Bu zât, şimdi köyün bulunduğu yere gelip yerleşmiş. Burada kurulan köye de bu sebepten "Mollaveliler" adı verilmiş"⁵⁸⁵.

⁵⁸² Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril, s.142

⁵⁸³ Ramazan Teğiz

⁵⁸⁴ Vehbi, s.361

⁵⁸⁵ Bütün Yönleriyle İlçemiz Çivril, s.142

2.44) Sarıbeyli (Çivril): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Köyün bulunduğu yerin etrafı eskiden sularla çevrili imiş. Günün birinde buraya "Sarıbey" adlı bir zât gelip yerleşmiş. Bu zamandan sonra kurulan köye "Sarıbeyli" denilmiştir"⁵⁸⁶.

2.45) Solmaz (Tavas): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Menteşe yöresinde yapılan savaşlarda yaralanan bir zât, köyüne dönerken, bu köyde çeşme başında bir kadından su istemiş. Kadın, bu zâtın yaralı olduğunu görüp bir tas su ve bir çam dalı ikram etmiş. Bunun üzerine yaralı zât, "solmasın güzelleri solmasın, çamları kurumasın" diye dua etmiş. Köye bu olaydan sonra "Solmaz" adı verilmiştir"⁵⁸⁷.

2.46) Süngüllü (Çivril): Köyün adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Çok eskiden buralarda Bizanslılarla yapılan bir savaşta süngü ile şehit edilen bir zât, köyün bulunduğu yere defnedilmiş. Bu zâtın süngü ile şehit edilmesinden dolayı ve Bizanslılar ile yapılan süngü süngüye savaş sebebiyle köye "Süngülü" adı verilmiştir"⁵⁸⁸.

2.47) Tavas İlçe Merkezi: İlçe merkezinin eski adı "Yârangüme"dir. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "İki avcı, keklik avlamak için "güme(=siper, pusu)" yapmışlar. Bu gümenin içinde avlanırken birbirlerine yârenlik ettikleri için, o yere "Yâran güme" denilmiştir. Daha sonra buraya gelenler yöreyi beğenmişler ve yerleşmişler. Kurulan köyün adı o zamandan sonra "Yârangüme" olmuş"⁵⁸⁹.

"Tavas" adı hakkında ise üç rivâyet vardır. Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'ndeki rivâyet şöyledir: "Menteşe Bey oğullarından Mirza Bey, kaleyi fethederken "kalede âdem az" buyurmuş. Bu sözlerden galat kaleye "Davaz" adı verilmiştir"⁵⁹⁰. İkinci rivâyet şöyledir: "Türklerin Ortaasya'dan göçleri sırasında, Horasan'ın "Tos" kasabasından gelenler, Tavas'ın Horasanlı köyüne yerleşmişler. Bu kişilere "Tos"tan geldikleri için, "Toslular" denilmiştir. Bu kelime söylene söylene "Tavas"a dönüşmüş"⁵⁹¹. Üçüncü rivâyet ise şöyledir: " "Kale"de kurulan "Tabae" krallığının "Deyuvas" ya da "Dövünyas" adındaki kralının ismine atfen bu yöreye "Deyuvas" adı verilmiştir. Bu kelime daha sonra "Davaz" a dönüşmüş, nihâyet "Tavas" olmuş"⁵⁹².

⁵⁸⁶ Ali Osman Korkut

⁵⁸⁷ Kaptan; age., s.113

⁵⁸⁸ Kaptan; age., s.105

⁵⁸⁹ Halil İbrahim Taşkiran

⁵⁹⁰ Evliya Çelebi Seyahatnâmesi; c.8, s.575

⁵⁹¹ Sail Uğur Gülmez; Tavas Halk Kültürü Dağarcığı, Tavas, Albayrak Matbaası, s.27 (tarihsiz)

⁵⁹² Gülmez; s.27

2.48) Yamanlar (Çivril): Köyün adı hakkında iki rivâyet vardır. Birinci rivâyet şöyledir: "Köyün eskiden adı "İmamlar" imiş. Bu köyün halkı, gerek kendi aralarında gerekse civar köylerle hiç geçinemeler, sürekli kavga ederlermiş Bu yüzden köyün halkına "Yaman Adamlar" denilmeye başlanmış. Daha sonra köye de "Yamanlar" adı verilmiş"⁵⁹³. İkinci rivâyet ise şöyledir: "Köyün yakınında bir ormana ve mezraya köylüler at salıverirlermiş. Bir zaman sonra bu atlar köye terli terli dönmeye başlamış. Sebebini düşünmüşler, kafaları karışmış. Sonunda atların sırtına zift çalmaya (= sürmeye) karar vermişler. Atları tekrar yollamışlar. Akşama doğru atlar dönmeye başlamış. Köylüler bir de ne görsünler? Bu atlardan birinin sırtına yabani bir adam yapışmış, o halde köye gelmiş. Meğer çocukluğundan beri ormanda yaşayan bir adam, atlar ormana gelince, üzerlerine biner, onları koştururmuş. Atlar bu yüzden terli gelirlermiş. Bu olaydan sonra köylüler adama bakıp "Ne yaman adam" demişler. Köyün adı bu yüzden "Yamanlar" olarak kalmış"⁵⁹⁴.

2.49) Yatağan (Serinhisar): Kasabanın adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Konya Sultânı tarafından Haçlılar üzerine gönderilen "Osman Bey", düşmana karşı giriştiği savaşta harekete müsâit olmayan zamanlarda düşmana saldırır, harekete müsâit zamanlarda ise aldırış etmeyip yatarmış. Bu sebeple "Osman Bey savaşı yata yata kazandı" sözü darb-ı mesel olmuş. Osman Bey'e de "Yatağan Baba" lakâbı verilmiş. Bu zât vefat edince defnedildiği köyün adı "Yatağan" olmuş"⁵⁹⁵.

2.50) Yeşiloba (Bekilli): Köyün eski adları "Medele" ve "Dibekli"dir. "Medele" adı hakkında iki rivâyet vardır. Birinci rivâyet şöyledir: "Sekiz yüz yıl kadar önce "Medine"den gelen bir kadın, köyün bulunduğu yere ilk evi yapıp yerleşmiş. Daha sonra kurulan köye, kendi adına uygun olarak "Medile" adını vermiş. Bu ad halk arasında "Medele"ye dönüşmüş". İkinci rivâyet ise: "Sekiz yüz yıl önce Anadolu Selçuklu Devleti ordularında büyük kahramanlık göstermiş, savaşta gâzi olmuş, Oğuzlar soyundan bir zât, o devrin hükümdarı tarafından madalya ile taltif edilmiş. Daha sonra bu zâta köyün bulunduğu topraklar verilmiş. Bu madalyalı zât, mâiyeti ile gelip bu köyü kurmuş, köyün

⁵⁹³ Ömer Akgün

⁵⁹⁴ Hüseyin Bulduk

⁵⁹⁵ Vehbi; s.155

adını da madalyasına izafetle "Madalya" koymuş. "Madalya" kelimesi, zamanla halk dilinde "Medele"ye dönüşmüş"⁵⁹⁶.

2.51) Yokuşbaşı (Honaz): Köyün eski adı "Zıpır"dır. Bu ad hakkındaki rivâyet şöyledir: "Haçlılar ile Türkler arasında bu bölgede yapılan savaşlarda Türk askerleri, "zıpır (=çevik, atik kimse)" gibi dağlara tırmanır, zaferler kazanmış. Burada kurulan köye de Türk askerlerinin bu özelliğinden dolayı "Zıpır" adı verilmiş"⁵⁹⁷.

2.52) Yüreğil (Serinhisar): Kasabanın adı hakkındaki rivâyet şöyledir: "Oğuz boylarından "Üregir" aşireti, Selçuklular devrinde bu bölgeyi düşmandan temizleyen Osman Bey (Yatağan Baba)'in manevî evlâdı "Abdi Bey Sultan" zamanında yöreye gelmiş. Abdi Bey Sultan'dan iskânlarını istemişler. Bu zât da zaviyesinin bitişiğindeki çam ormanıya kaplı olan yere işaret ederek, "Güre gir!" emrini vermiş. "Yüregir (Yüreğil)" adı buradan gelmektedir"⁵⁹⁸.

⁵⁹⁶ Narince ve diğerleri; s.9; Hasan Kurgun

⁵⁹⁷ Vehbi; s.157

⁵⁹⁸ Vehbi; s.247,248

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Denizli ilinde, en küçük birimi köy olmak üzere dört yüz yetmiş üç yer adı mevcuttur. Bu adlar içinde "Hisarköy", "Tekkeköy" gibi birden fazla yer için kullanılan adlar vardır ki, bunlar, ayrı yerleşim yerlerini ifade ettikleri için, ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Dört yüz yetmiş üç yerleşim yeri adı içine il merkezinin ve ilçe merkezlerinin adları da dâhil edilmiştir. Yerleşim yerleri sayılarının ilçelere göre dağılımı aşağıdaki çizelgede verilmiştir:

Çizelge 3.1. Yerleşim yerleri sayılarının ilçelere göre dağılımı

ilçe	bucak, belde ve köy sayısı	oranı
1. Denizli (merkez)	54	% 11
2. Acıpayam	53	% 11
3. Akköy	8	% 2
4. Babadağ	10	% 2
5. Baklan	10	% 2
6. Bekilli	13	% 3
7. Beyağaç	8	% 2
8. Bozkurt	15	% 3
9. Buldan	30	% 6
10. Çal	32	% 7
11. Çameli	28	% 6
12. Çardak	8	% 2
13. Çivril	69	% 15
14. Güney	18	% 4
15. Honaz	17	% 4
16. Kale	26	% 5
17. Sarayköy	26	% 5
18. Serinhisar	5	% 1
19. Tavas	43	% 9
genel toplam:	473	%100

Yerleşim yerleri adları ilk önce, "çevre ile ilgili" ve "kişi ile ilgili" olmak üzere iki kısma ayrılmıştır:

Çizelge 3.2. Yer adının türü

	toplam	oranı
çevre ile ilgili yer adları	269	% 57
kişi ile ilgili yer adları	204	% 43
genel toplam:	473	%100

Çizelge incelendiğinde, çevre ile ilgili yer adlarının kullanılma oranının % 57 olduğu görülmektedir. Bu guruba, "kişi ile ilgili adlar" kısmında geçen ve kaynaklardan, boy, aşiret ve oymak adı olduğu belirlenen, "Karateke", "Karabayır", "Karataş" gibi adlar dâhil edilmemiştir. Kişi ile ilgili adlar, Denizli ilinde %43 oranında kullanılmıştır.

Çevre ile ilgili adlar, kendi arasında altı guruba ayrılmıştır:

Çizelge 3.3. Çevre ile ilgili yer adları

	toplam	oranı
coğrafi özellikle ilgili yer adları	163	% 61
bitkilerle ilgili yer adları	57	% 21
renklerle ilgili yer adları	48	% 18
çevrenin genel özellikleri ile ilgili yer adları	30	% 11
yapı, eşya ile ilgili yer adları	23	% 8
hayvanlarla ilgili yer adları	6	% 3
genel toplam* :	328	%122

Çizelge incelendiğinde, çevre ile ilgili yer adları sayısının 269'dan 328'e çıktığı görülmektedir. Bunun sebebi, bir yer adının, birden fazla grupta incelenme olanağı vermesidir. Meselâ, "Belenardıç" adı, hem coğrafi özellikle ilgili yer adları içinde, hem de

* Bir yer adının, birden fazla grupta incelenme olanağı vermesi sebebiyle, çevre ile ilgili yer adlarının sayısı, dolayısıyla oranları değişmiştir.

bitki ile ilgili yer adları içinde değerlendirilmiştir. Bunun gibi, "Akdere" adı hem renklerle ilgili yer adları içinde, hem de coğrafi özelliklerle ilgili yer adları içinde ele alınmıştır.

Coğrafi özelliklerle ilgili yer adlarının kullanılma oranı % 61'dir. Bu guruba su ile ilgili yer adları, dağ, tepe, hisar, kale, bel gibi adlar dâhil edilmiştir: "Akdere", "Kurudere", "Akdağ", "Altıntepe", "Karahisar", "Pamukkale", "Çamlıbel" vb.

Bitkilerle ilgili yer adları, çevre ile ilgili yer adlarının % 21'ini teşkil etmektedir. Bu guruba tabii, diğer guruplarda incelenen yer adları da dâhil edilmiştir: "Üzerlik", "Kavakbaşı", "Belenardıç", "İncirpınar", "Armutalanı", "Kirazlıyayla" vb.

Renklerle ilgili yer adları % 18 nispetinde kullanılmıştır. Bu gurupta da diğer guruplardaki yer adları mevcuttur: "Yeşildere", "Sarıabat", "Yeşiloba", "Akköy", "Karagöl" vb.

Çevrenin genel özellikleri ile ilgili yer adlarının kullanılma oranı % 11'dir. Bu başlık altında, yönle ilgili adlar ve yerleşim yerinin genel özelliği ile ilgili adlar incelenmiştir: "Aşağışamlı", "Ortaköy", "Güzelyurt", "Yeniköy", "Eskiköy" vb.

Yapı, eşya ile ilgili yer adları % 8 nispetinde kullanılmıştır. Bu guruba, ev, konak, tekke gibi adlar dâhil edilmiştir: "Belevi", "Yenikonak", "Tekkeköy" vb.

Hayvanlarla ilgili yer adlarının kullanılma oranı % 3'tür. Bu oranın azlığının sebebi, hayvanlarla ilgili oba, aşiret ve oymak adlarının, kişi ile ilgili adlar gurubunda değerlendirilmesidir. Hayvanlarla ilgili yer adları şunlardır: "Develi", "Kurtluca", "Arıkaya", "Kurbağalık", "Muslugüme" ve "Bozkurt.

Kişi ile ilgili yer adlarının toplam yer adlarına oranı %43'tür. Kişi ile ilgili yer adları incelenirken, "Karateke", "Karabayır", "Karataş" gibi görünüşte tamamiyle çevre ile ilgili olan yer adları ile karşılaşmıştır. Bunlar, yapılan incelemelerle, kişi ile ilgili yer adları gurubunun, boy ve aşiret adları kümesine dahil edilmiştir.

Kişi ile ilgili yer adları kendi arasında beş guruba ayrılmıştır:

Çizelge 3.4. Kişi ile ilgili yer adları

	toplam	oranı
boy, aşiret adlarından gelen yer adları	151	% 75
kişi adları ve ünvanlar ile ilgili yer adları	37	% 18

Çizelge 3.4.(devam) Kişi ile ilgili yer adları

	toplam	oranı
kişiyi dolaylı olarak ilgilendiren yer adları	36	% 18
meslekle ilgili yer adları	19	% 9
din ile ilgili yer adları	13	% 7
genel toplam * :	256	%127

Çizelge incelendiğinde, çizelge 3.2.'de verilen kişi ile ilgili yer adları sayısının 204'ten 256'ya çıktığı görülmektedir. Bunun sebebi de kişi ile ilgili yer adlarının birden fazla grupta incelenmeye müsâit olmasıdır. Meselâ, "Hacıyüplü" adı hem din ile ilgili yer adları gurubunda, hemde boy, aşiretten gelen yer adları gurubunda ; "Bıçakçı" adı hem meslekle ilgili yer adları gurubunda, hem de boy, aşiret adları gurubunda incelenmiştir.

Kişi ile ilgili yer adları gurubunun ilk kümesini oluşturan boy, aşiretten gelen yer adlarının kullanılma oranı % 75'tir. Bu guruba çeşitli kaynaklardan boy, aşiret, oymak ve oba adları oldukları tespit edilen adlar ile, tarihî şahsiyeti ile boy aşiret, oymak ve oba reisi olduğu anlaşılan kişilerin adları dâhil edilmiştir: "Kınıklı", "Kayhan", "Dodurgalar", "Eymir", "Karahüyükafşarı", "Beydilli", "Yuva", "Yüreğil" vb.

Kişi adları ve ünvanlar ile ilgili yer adlarının kullanılma oranı % 18'dir. Bu guruba kişi adları ile bey, emir, kadı gibi ünvan adı taşıyan yerler dâhil edilmiştir: "Salıhağa", "Beyelli", "Hayriye", "Kadıköy" vb.

Kişiyi dolaylı olarak ilgilendiren adlar % 18 oranında kullanılmıştır: "Sökmen", "Yamanlar", "Koparan", "Uyanık", "Garip", "Hırka", "Koçak", "Haylamaz" vb.

Meslekle ilgili yer adlarının kullanılma oranı % 9'dur. Bu guruba dâhil edilen yer adları arasında tabii, boy, aşiret, oymak ve oba adları da mevcuttur: "Bıçakçı", "Şapçılar", "Kadılar", "Çeltikçi" vb.

Din ile ilgili adlar ise % 7 oranında kullanılmıştır. Bu guruba molla, imam, hacı gibi adlar dâhil edilmiştir: "Mollamehmetler", "Hacıkurtlar", "İmamlar", "Sofular" vb.

* Bir yer adının, birden fazla grupta incelenme olanağı vermesi sebebiyle, kişi ile ilgili yer adlarının sayısı, dolayısıyla oranları değişmiştir.

Yukarıda, dört yüz yetmiş üç yerleşim yerinin bugün kullanılan adları, çeşitli özelliklerine göre, değişik guruplar altında incelenmiştir. Bu yerleşim yerlerinden bazılarının adları çeşitli sebeplerle değiştirilmiştir. Adı değiştirilen yerleşim yerlerinin, toplam yerleşim yerleri adlarına oranı Denizli ilinde % 25'tir. Değiştirilen adların ilçelere göre dağılımı şöyledir:

Çizelge 3.5. Adı değiştirilen yerleşim yerlerinin ilçelere göre dağılımı

ilçe	adı değiştirilen yer sayısı	oranı
1. Denizli (merkez)	14	% 12
2. Acıpayam	11	% 9
3. Akköy	6	% 5
4. Babadağ	3	% 3
5. Baklan	4	% 3
6. Bekilli	3	% 3
7. Beyağaç	2	% 2
8. Bozkurt	3	% 3
9. Buldan	6	% 5
10. Çal	7	% 6
11. Çameli	9	% 8
12. Çardak	0	% 0
13. Çivril	12	% 10
14. Güney	5	% 5
15. Honaz	4	% 3
16. Kale	10	% 8
17. Sarayköy	5	% 4
18. Serinhisar	2	% 2
19. Tavas	12	% 10
genel toplam:	118	%100

SONUÇ

Yapılan çalışmada, yerleşim yerleri adlarının, Türk Kültürü ile kuvvetli bir bağı olduğu ortaya çıkmıştır. Denizli ilindeki yerleşim yerlerinin adlarının tamamının Türkçe veya Türkçeleşmiş kelimeler olduğu tespit edilmiştir.

İldeki yerleşim yerlerinin yarısından fazlası adını, coğrafi özelliği itibâriyle almıştır. Buna ilâve edilmeyen, içinde coğrafi bir kimlik bulunan boy, aşiret, oymak ve oba adları ile bu oran % 75'e kadar yükselmektedir. Coğrafi adların verilmiş sebeplerini şöyle düşünmek mümkündür: Yerleşilecek olan yer, eğer bir su kenarı ise yöre, "pınar", "oluk", "göz", "kuyu" gibi adlar almış; dağlık ise, "belen", "bel", "tepe", "dağ" denilmiş; düzlük ise, "ova", "yazı", "alan", "yayla" diye isimlendirilmiş; bir akarsu kenarı ise, "dere" olarak isimlendirilmiştir. Denilebilir ki, yörenin en önemli özelliği, kurulan yerleşim yerinin adı olmuştur.

Bu noktada, Türkler tarafından kurulduğu bilinen Denizli şehrinin, "domuz"dan gelme, "Toñuzlu", "Toñuzlu" adını almış olduğu iddiası ya da böyle bir inancın olması dikkat çekicidir. İlk önce, domuzun çok olduğu bir yerin Türkler tarafından kale kuracak ölçüde iskân edilip edilemeyeceği meselesini gözden geçirmek lâzımdır. Daha sonra, böyle bir yerin, İslâmiyet'te kabul görmeyen bir hayvan adı ile anılıp anılmayacağına dikkat edilmelidir. Kanâtimizce "Denizli" adı, daha önce de belirtmeye çalıştığımız gibi, çevrenin özelliğine (su kaynaklarına) istinâden verilmiştir.

Bunun gibi, "Honaz" adının da antik "Khonae" şehrinde kalma olduğu söylenmektedir. "Honaz" adını incelerken belirtmeye çalıştığımız gibi, bu adın kaynağı, "konmak" fiilinden gelen "konaz" kelimesi olabilir. Ancak bunun tartışmasını, daha geniş bir şekilde, başka bir yazıda yapmak daha yerinde olur kanâatindeyiz.

Denizli, Anadolu Türkleşirken bir zaman, "uc" şehri olarak anılmıştır. Kaynaklarda belirtilen iki yüz bin çadır Türkmen, Denizli'yi bir Türk ili hâline getirmiş, bunu yaparken, âdetlerinin, geleneklerinin, göreneklerinin yanında adlarını da miras bırakmışlardır. İldeki yerleşim yerlerinin adlarının % 32'si boy ve aşiret adlarından gelmektedir. Kınıklar, kondukları yere "Kınıkyeri" demişler, Kayılar, kurdukları pazarı "Kayı pazarı" diye adlandırmışlar, Karamanlar yaylalarına "Karaman yaylası" ismini vermişler, İğdirler, köylerinin yakınındaki yokuşu "İğdir yokuşu" olarak anmışlardır.

Bunun gibi yüz elli bir yerleşim yerinin adı, Türklerin atalar mirasına verdikleri değeri ifâde eder.

Çalışmamızdan çıkan en önemli sonuca göre, bir toplumun, bir etnik gurubun yerleştiği yere bir ad vermesi, coğrafyayı vatana çevirme hadisesidir. Yer adları gelişigüzel verilmemiştir. Çok eski zamanlarda Anadolu'ya yerleşmeye başlayan Türkler için, bir dere kenarını, bir dağ yamacını veya bir ovayı mesken tutmak yeterli olmamıştır. İskân ettikleri yerin vatana dönüşmesi için, dillerinde, zihinlerinde var olan mefhumlardan, o yere en uygun olanını bulmaları gerekmiştir. Açıklamak gerekirse, toprağa, tabiata bir "benlik" vermişlerdir. Bunun için ilk önce, tabiata karşı kendilerini güçlü hissettikleri yerlere boylarının, aşiretlerinin, obalarının adlarını vererek o yöreye bir kutsallık kazandırmışlar, tabiatın özellikleri kendilerini etkilemişse ya da yeni yurtlarında ana vatanlarındaki bir özelliği görmüşlerse, tabiatın adlarını adres olarak benimsemişlerdir. Bu yönde hep insan ile tabiat ilişkisini dikkate almak lâzımdır. Türklerin tabiat ile olan münâsebetleri, ortaya çok güzel yer adları ortaya çıkarmış, bu adlar ile Türk insanı kendini hep "anayurdunda" hissetmiştir.

Zamanla bazı yer adlarının ne manâya geldiği unutulmuş, bu adlara bir dayanak aranmıştır. Bu sebeple Türk insanı, muhayyilesini işletmiş, unutulmuş adlara Türkçe gerekçeler bularak yörelerinin isimlerini yaşatmaya devam etmiştir. Bu sebeptendir ki, Denizli ilindeki yerleşim yerlerinin adlarının tamamı Türkçe'dir.

Türk yer adları ile Türk Kültürü arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması, bu yöndeki çalışmaların bütün ülke sathına yayılması, sadece halk bilimi açısından değil, Türkler ile ilgili bütün bilim alanları için faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

- ACAROĞLU, M. Türker. "Denizli İlinde Yer Adları". Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu-Bildiriler, Denizli, 1988
- ADALILAR, Ayça. "Büyük Atatürk 1930'da Şöyle Diyordu". Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu-Bildiriler, Denizli, 1988
- AKÇA, F. Akçakoca. Küçük Denizli Tarihi. Denizli, 1945
- AKIN, Veysi. "Trakya Köy ve Şehir Yer Adları Üzerine Bir İnceleme". Türk Kültürü, Ankara, A.Ü. Basımevi, 1990
- AKSAN, Doğan. Her Yönüyle Dil. Ankara, TDKY., 1995
- BABAOĞLU, H. İbrahim. 20. Yüzyıl Başlarında Aydın Vilâyeti Sâlnâmelerinde Denizli Sancağı (basılmamış yüksek lisans tezi). Denizli, 1996
- BAŞKAN, Özcan. "Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme". Ankara, TDAY-Belleten, 1971
- BAYKARA, Tuncer. "Denizli Hakkında Tarihî ve Kültürel Temel Bilgiler". Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu-Bildiriler, Denizli, 1988
- _____ "Hacım Sultan Menâkıbında Denizli". Merkez Efendi Sempozyumu-Bildiriler, Manisa, Denizli Türk Ocağı Yayınları, 1988
- _____ Denizli Tarihi-II. Kısım. İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1969
- BEKTAŞ, Cengiz. Babadağ Evleri. İstanbul, Yem Yayın, 1991
- BOZYİĞİT, A. Esat. Türk Adbilimi Bibliyografyası (Deneme). Ankara, Ayyıldız Yayınları, 1995
- ÇETİŞLİ, İsmail. "Seyahatnâmelerde Denizli ve Çevresi". Merkez Efendi Sempozyumu-Bildiriler. Manisa, Denizli Türk Ocağı Yayınları, 1988
- EKİCİ, Metin. "Çal Folkloru ve Halk Edebiyatı". Merkez Efendi Sempozyumu-Bildiriler, Manisa, Denizli Türk Ocağı Yayınları, 1988

- EREN, Hasan. "Yer Adlarımızın Dili". Ankara, TDAY-Belleten, 1956
- ERGİN, Muharrem. Türk Dil Bilgisi. İstanbul, Bayrak Basım/Yayım/Dağıtım, 1993
- EVLIYA Çelebi. Evliya Çelebi Seyahatnâmesi. Ankara, Üçdal Neşriyat, 1985
- GÖKÇE, Turan. XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Lâzıkıyye (Denizli) Kazası (basılmamış doktora tezi). İzmir, 1994
- GÜLENSOY, Tuncer. "Orta Asya'daki Türk Yer Adlarının Anadolu'daki İzleri". Milliyetçilik ve Milliyetçilik Tarihi Araştırmaları V. İlmî Kongresi, Tarih Boyunca Anadolu'da Türk Nüfus ve Kültür Yapısı (Tebliğler), Ankara, Türk Yurdu Yayınları, 1995
- _____ Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası. Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1981
- GÜLMEZ, S. Uğur. Tavas Halk Kültürü Dağarcığı, Tavas, Albayrak Matbaası (tarihsiz)
- IŞITMAN, İ. Refet. "Köy Adları Üzerine Bir İrdeleme". Ankara, TDAY-Belleten, 1945
- İNAN, Abdülkadir. "Anadolu'nun Toponomisi ve Türk Boylarının Adları Meselesi". Ankara, TDAY-Belleten, 1945
- KAPTAN, Ş. Tekin. Denizli Günlüğü (basılmamış).
Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-1. Denizli, 1988
Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri-2. Denizli, 1989
Gönül Sultanları Denizli'de. Denizli, 1993
- KARPUZ, H. Ömer. Bilgili, S. XVI. Asır Tarsus Sancağı Yer İsimleri (basılmamış).
- KAŞGARLI Mahmud. Dîvânu Lugâti't-Türk. çev. Besim Atalay, Ankara, TDKY., 1992
- MUALLİM Murat. Denizli Vilâyeti Hakkında Faydalı Bilgiler. Denizli, Vilâyet Matbaası, 1933

MÜNECCİMBAŞI

Ahmed Efendi.

Müneccimbaşı Tarihi. İstanbul, 1000 Temel Eser, Tercüman Yayınları. (tarihsiz)

NARİNCE, M.

Kaya, H. ve Bakırhan, Ş.

Her Yönüyle Yeşiloba. Çal, Çalgücü Matbaası, 1981

ORHONLU Cengiz

Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskâm. İstanbul, Eren Yayıncılık, 1987

ÖGEL, Bahaeddin.

İslâmiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi. Ankara, TTK. Basımevi, 1991

ÖNDER, Mehmet.

"Efsaneleri, Destanları ve Hikayeleriyle Denizli". Merkez Efendi Sempozyumu-Bildiriler, Manisa, Denizli Türk Ocağı Yayınları, 1988

PARMAKSIZOĞLU, İsmet.

İbn Batuta Seyahatnâmesinden Seçmeler. İstanbul, MEB. Basımevi, 1971

REFİK, Ahmet.

Anadolu'da Türk Aşiretleri. İstanbul, Enderun Kitabevi, 1989

SARIKAYA, Mustafa.

Her Yönü İle Denizli İli. İzmir, Gültürk Yayınları, 1972

SAYGUNİŞİK, Tahsin.

"İlçelerimizi Tanıtıyoruz-Acıpayam". İnanç Sanat ve Kültür Dergisi, İstanbul, Vakıf Matbaası, 1945, sa.100

SÜMER, Faruk.

Oğuzlar (Türkmenler), Tarih- Boy Teşkilatı- Destanlar. İstanbul, Ana Yayıncılık, 1980

ŞEKER, Mehmet.

"İbn Batuta'ya Göre Denizli'nin Sosyal ve İktisâdî Hayatı. Merkez Efendi Sempozyumu-Bildiriler, Manisa, Denizli Türk Ocağı Yayınları, 1988

ŞEMSEDDİN Sami.

Kâmûs-ı Türkî (tıpkıbasım). İstanbul, Çağrı Yayınları, 1995
Kâmûsu'l-A'lâm (tıpkıbasım). Ankara, Kaşgar Neşriyat, 1996

TEKİN, Talat.

Ölmez, M., Ceylan, E.,

Ölmez, Z., Eker, S.

Türkmençe-Türkçe Sözlük. TDAY., Ankara, Simurg Yayınları, 1995

- TÜRKAY, Cevdet. Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemâatlar. İstanbul, Garanti Matbaası, 1979
- UMAR, Bilge. Türkiye'deki Tarihsel Adlar. İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1993
- UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı. Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri. Ankara, TTK. Basımevi, 1988
- VEHBİ, Ali. Acıpayam., Ankara, Çankaya Matbaası, 1951
- YAVUZ, B. Galip. Çivril Tarihi. Çivril, 1969
- YUDAHİN, K. K. Kırgız Sözlüğü. çev. Abdullah Taymas, Ankara, TDKY., 1994
- YUSUF Has Hacip. Kutadgu Bilig. çev. R. Rahmeti Arat, İstanbul, TDKY., 1991

DİĞER KAYNAKLAR

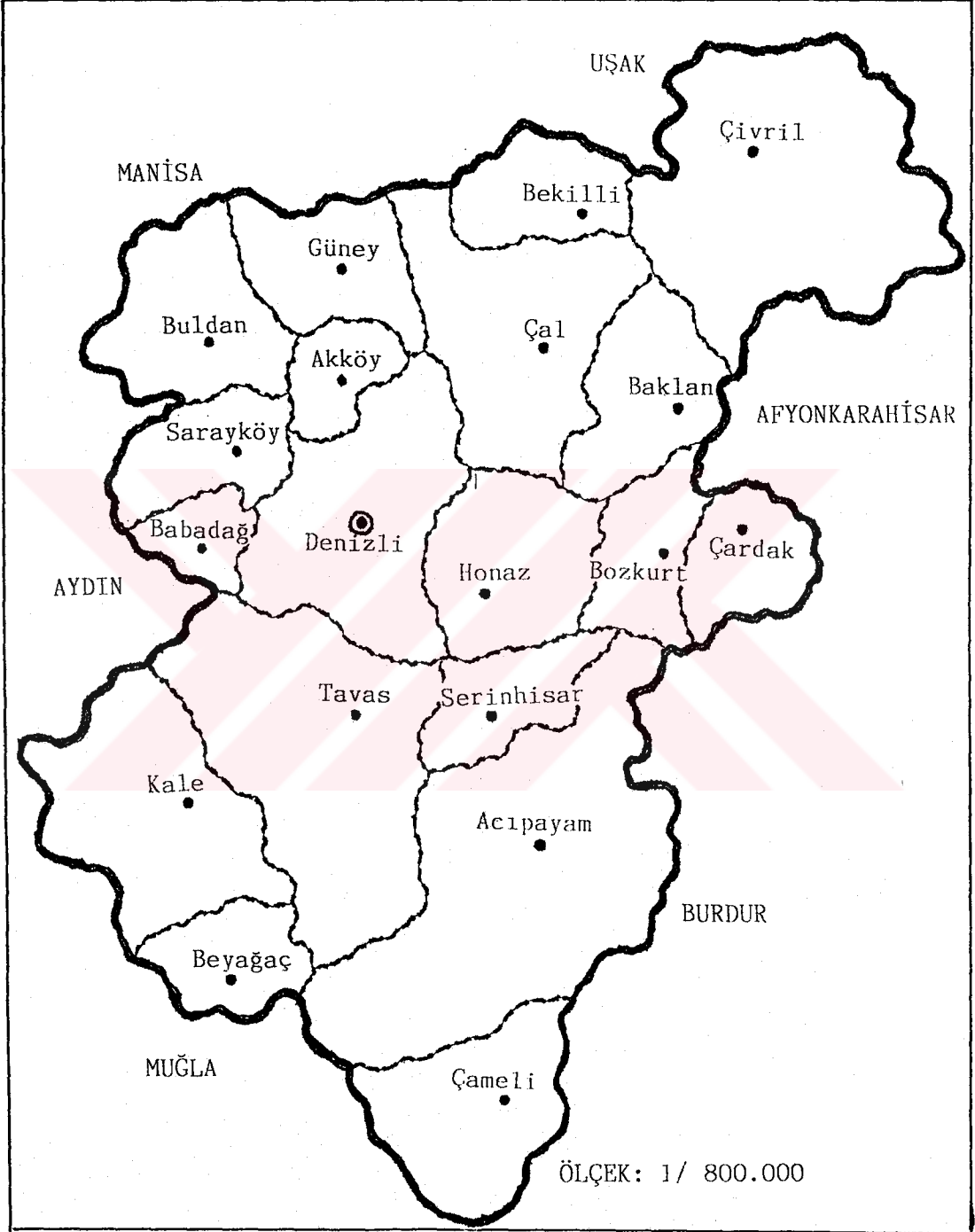
- BÜTÜN Yönleriyle İlçemiz Çivril. Çivril Kaymakamlığı (tarihsiz)
- ÇITAK Kasabası Tanıtım ve Telefon Rehberi. 1994
- DENİZLİ İli Köyler ve Belediyeler Listesi. Denizli Valiliği, 1996
- DENİZLİ 1973 İl Yıllığı. Ankara, Mars Matbaası, 1973
- DERLEME Sözlüğü. Ankara, TDKY., 1993
- DEVLET Genel Nüfus Sayımı Denizli Fasikülü. Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1980
- DEVLET Genel Nüfus Sayımı Denizli Fasikülü. Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, 1990
- EKONOMİK Yönü İle Denizli. Denizli, Denizli Ticaret Odası Yayınları, 1995
- GÜNEY İlçe Araştırma ve İncelemesi. Güney Kaymakamlığı, İzmir, Ticaret Matbaacılık, 1982
- IŞIKLININ Tarihesi. Işıklı Belediye Başkanlığı Belgesi, Işıklı, 1995
- MERKEZ Efendi Sempozyumu-Bildiriler. Manisa, Denizli Türk Ocağı Yayınları, 1988
- REHBER Ansiklopedisi. İstanbul, Türkiye Gazetesi Yayınları, 1984
- TÜRK Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu-Bildiriler. Denizli, 1988
- TÜRK Yer Adları Sempozyumu Bildirileri. MİFAD. Yayınları, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1984

TÜRKÇE Sözlük. Ankara, TDKY., 1988

YENİ Tarama Sözlüğü. Düzenleyen Cem Dilçin, Ankara, TDKY, A.Ü. Basımevi, 1983

EK. Denizli ili haritası

ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında Ankara'da doğdu. İlk öğrenimini Denizli Gazi İlk Okulu'nda, orta öğrenimini Denizli Pamukkale Orta Okulu'nda ve Denizli Lisesi'nde tamamladı.

1988 yılında okumaya hak kazandığı Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 1994 yılında mezun oldu. Aynı yıl, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün, "Halk Bilim" dalında açmış olduğu yüksek lisans programına girdi.

Hâlen, Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğretim yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

